

ผลกระทบของนโยบายประชานิยมแบบทักษิณต่อการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการเมืองและการจัดการปกครอง ภาควิชาการปกครอง
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2560
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Effect of Thaksin's Populism on Politics in Thailand's Democratic Regime

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Politics and Governance

Department of Government

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2017

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ผลกระทบของนโยบายประชานิยมแบบทักษิณต่อการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย
โดย	นายภัทร หวังกิตติกุล
สาขาวิชา	การเมืองและการจัดการปกครอง
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนพันธ์ ไล้ประกอบทรัพย์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

.....คณบดีคณะรัฐศาสตร์

(No data found)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ดร.พิชญ์ เสงี่ยมพงษ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนพันธ์ ไล้ประกอบทรัพย์)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ดร.สตีธร ธนานิติโชติ)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภัทร หวังกิตติกุล : ผลกระทบของนโยบายประชานิยมแบบทักษิณต่อการเมืองในระบบประชาธิปไตยของไทย (Effect of Thaksin's Populism on Politics in Thailand's Democratic Regime) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ. ดร.ธนพันธ์ ไส้ประกอบทรัพย์, 71 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นการนำเสนอเนื้อหาเรื่อง “ผลกระทบของนโยบายประชานิยมแบบทักษิณที่มีต่อการปกครองในระบบประชาธิปไตยของไทย” โดยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล 2 รูปแบบคือรูปแบบเอกสาร และ รูปแบบการสัมภาษณ์ ก่อนจะนำมาตรวจสอบ วิเคราะห์ และอธิบายเป็นผลการวิจัยของวิทยานิพนธ์นี้

ผลจากการวิจัยได้พบว่า นโยบายประชานิยมเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนชนชั้นกลางกับกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าด้วยเหตุผล 2 ประการคือ การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางอำนาจในอดีต และ ความไม่เป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากร อันนำไปสู่การแบ่งแยกกลุ่มคนทั้งสองกลุ่มออกเป็นสองฝ่ายคือฝ่ายที่ได้รับผลประโยชน์จากนโยบาย (กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า) และฝ่ายที่ได้รับผลกระทบจากนโยบาย (กลุ่มคนชนชั้นกลาง) ทว่าด้วยสภาพความเป็นจริงในสังคมไทยที่กลุ่มคนทั้งสองกลุ่มมีจำนวนที่แตกต่างกันมาก กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าซึ่งเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ในสังคมจึงสามารถใช้ในการปกครองในระบบประชาธิปไตยเป็นเครื่องมือในการปกป้องนโยบายประชานิยมที่พวกตนได้รับผลประโยชน์เอาไว้ ในขณะที่กลุ่มคนชนชั้นกลางซึ่งเป็นกลุ่มคนส่วนน้อยและได้รับผลกระทบจากนโยบายประชานิยมมีอาจใช้ในการปกครองในระบบประชาธิปไตยเป็นเครื่องมือในการต่อสู้กับกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าได้ กลุ่มคนชนชั้นกลางจึงหันไปร่วมมือกับกลุ่มอำนาจนอกระบบ เช่น ทหาร ในการเข้ามายึดอำนาจการปกครองอันส่งผลให้การปกครองในระบบประชาธิปไตยของไทยสิ้นสุดลง

สรุปผลการวิจัย นโยบายประชานิยมทำให้อำนาจทางการเมืองของการปกครองในระบบประชาธิปไตยตกอยู่ในมือของกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าเพียงกลุ่มเดียวอย่างเด็ดขาด กลุ่มคนชนชั้นกลางซึ่งสูญเสียอำนาจทางการเมืองจึงตัดสินใจล้มล้างการปกครองในระบบประชาธิปไตยลงด้วยการรัฐประหารใน พ.ศ.2557

5781044024 : MAJOR POLITICS AND GOVERNANCE

KEYWORDS: THAKSIN'S POPULISM / CLASS STRUGGLE / COUP D'ETAT

PATTARA WANGKITTIKUL: Effect of Thaksin's Populism on Politics in Thailand's Democratic Regime. ADVISOR: ASST. PROF. THANAPAN LAIPRAKOB SUP, 71 pp.

This thesis is entitled “Thaksin’s Populism on Politics in Thailand’s Democratic Regime”. Document Research and Interview Research were used to analyze the data for this thesis.

The result of the thesis showed that Thaksin’s populism contributed to Thai people’s conflict, especially, between middle class people and the lower class one. The populist policy resulted in 2 problems. The first problem was the changing of power relation while the second one was the injustice of resource allocation. These problems led to the conflict between two groups of people. The first group of people was middle class people who were negatively affected by Thaksin’s populism and the another side was lower class people who benefitted from Thaksin’s populism. In reality, number of people in each group was very different. The number of people in middle class side was much less than that of the lower class. Thus, the lower class people could use democratic means to support Thaksin’s populism. On the contrary, the middle class people did not agree with using democratic means to protect their benefits. Therefore, they collaborated with other powerful parties, especially the military, to balance the power of the lower class.

To summarize, Thaksin’s populism made the political power turned to be in the lower class people’s site absolutely, so the middle class people decided to overthrow democracy by Coup D’etat in 2014.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่หนึ่ง.....	1
บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.2 จุดประสงค์ของงานวิจัย.....	3
1.3 คำถามของงานวิจัย.....	4
1.4 สมมติฐานของงานวิจัย.....	4
1.5 ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย.....	5
บทที่สอง.....	6
แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.1 แนวคิดและทฤษฎีในการวิจัย.....	6
2.1.1 แนวคิดประชานิยม.....	6
2.1.1.1 ความหมายของประชานิยม.....	6
2.1.1.2 ที่มาของแนวคิดประชานิยม.....	7
2.1.1.3 รูปแบบของประชานิยม.....	9
2.1.1.4 ประชานิยมในประเทศไทย.....	10
2.1.1.5 สรุปแนวคิดประชานิยม.....	12
2.1.2 แนวคิดมาร์กซิสต์ใหม่.....	13
2.1.2.1 ที่มาของแนวคิดมาร์กซิสต์ใหม่.....	13

2.1.2.2 รูปแบบของแนวคิดมาร์กซิสต์ใหม่	14
2.1.2.3 สรุปแนวคิดมาร์กซิสต์ใหม่	15
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	16
บทที่สาม	22
ระเบียบวิธีวิจัย	22
3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล	22
3.1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร	22
3.1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์	22
3.2 การตรวจสอบข้อมูล	25
3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล	26
บทที่สี่	27
ผลของการวิจัย	27
4.1 ผลที่ได้รับจากการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบเอกสาร	27
4.1.1 ผลประโยชน์และความคาดหวังที่มีต่อระบบการเมืองของกลุ่มคนชนชั้นกลางและ กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า	27
4.1.1.1 ผลประโยชน์และความคาดหวังที่มีต่อระบบการเมืองของกลุ่มคนชนชั้น กลาง	30
4.1.1.2 ผลประโยชน์และความคาดหวังที่มีต่อระบบการเมืองของกลุ่มคนชนชั้น รากหญ้า	33
4.1.2 การตอบสนองต่อผลประโยชน์ของกลุ่มคนชนชั้นกลางและกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า ของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในช่วงก่อน พ.ศ.2544	35
4.1.3 การตอบสนองต่อผลประโยชน์ของกลุ่มคนชนชั้นกลางและกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า ของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในช่วงหลัง พ.ศ.2544	38
4.2 ผลที่ได้รับจากการเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์	44

4.2.1 ผลที่ได้รับจากคำถามที่ 1	45
4.2.2 ผลที่ได้รับจากคำถามที่ 2	51
4.2.3 ผลที่ได้รับจากคำถามที่ 3	57
4.3 สรุปผลของการเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนที่ 4.1 และ 4.2	59
บทที่ห้า	61
ผลสรุปและข้อเสนอแนะของการวิจัย	61
5.1 ผลสรุปของงานวิจัย	61
5.1.1 อำนาจทางการเมืองถูกผูกขาดอยู่ที่กลุ่มทุนใหม่และกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า	61
5.1.2 เกิดความขัดแย้งด้านการจัดสรรทรัพยากรระหว่างกลุ่มคนชนชั้นกลางกับกลุ่มคน ชนชั้นรากหญ้า	62
5.2 ข้อเสนอแนะของการวิจัย	63
5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	64
รายการอ้างอิง	66
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	71

บทที่หนึ่ง

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

เดวิด อีสตัน นักรัฐศาสตร์ชาวอเมริกัน ได้ให้ความหมายของการเมืองว่าเป็นเรื่องของการใช้อำนาจหน้าที่ในการจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าให้กลุ่มคนกลุ่มต่างๆ ในสังคมผ่านระบบการเมืองในรูปแบบของนโยบายต่างๆ (สุพจน์ บุญวิเศษ, 2551) ซึ่งหากระบบการเมืองนั้นสามารถตอบสนองผลประโยชน์ของกลุ่มคนกลุ่มต่างๆ ในสังคมได้อย่างมีดุลยภาพระบบนั้นก็อยู่รอด แต่หากเป็นไปได้ในทางตรงกันข้ามระบบนั้นก็เสถียรและล่มสลายไปในที่สุด (วินัย รุ่งฤทธิเชษ, 2557)

จากคำอธิบายในข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ระบบการเมืองที่ถูกสถาปนาขึ้นมาขึ้นมานั้นต้องสามารถตอบสนองผลประโยชน์ของกลุ่มคนกลุ่มต่างๆ ในสังคมได้ มิเช่นนั้นจะนำมาซึ่งปัญหาต่างๆ อันทำให้ระบบการเมืองนั้นล่มสลายลง ซึ่งปรากฏการณ์การเมืองไทยในช่วง พ.ศ.2549 – 2557 นับเป็นภาพสะท้อนของคำอธิบายนี้ได้เป็นอย่างดี เมื่อความขัดแย้งของกลุ่มคนชนชั้นกลางและกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าในช่วง พ.ศ.2549 – 2557 ซึ่งมีประเด็นปัญหาเรื่องนโยบายประชานิยมเป็นหนึ่งในสาเหตุของความขัดแย้ง ได้นำไปสู่การรัฐประหารอันส่งผลให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทยสิ้นสุดลงในที่สุด

คำว่า “ประชานิยม” เริ่มถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายภายหลังการเลือกตั้งเมื่อ พ.ศ.2544 (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2549) พรรคไทยรักไทยภายใต้การนำของ ดร.ทักษิณ ชินวัตรได้ใช้นโยบายในรูปแบบประชานิยมในการหาเสียงโดยมีเป้าหมายหลักคือกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าซึ่งมีฐานะยากจน เช่น เกษตรกรและผู้ใช้แรงงาน อันเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ของประเทศ (นันทวุฒิ พิพัฒน์เสรีธรรม, 2551) จนกระทั่งได้รับชัยชนะอย่างถล่มทลายในการเลือกตั้งครั้งนั้น รวมถึงในครั้งต่อมาคือ พ.ศ. 2548 และ พ.ศ.2549 ด้วย ปรากฏการณ์ในข้างต้นนับเป็นสิ่งที่ยืนยันถึงความนิยมและความศรัทธาที่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า มีต่อรัฐบาลของ ดร.ทักษิณ และนโยบายประชานิยมได้เป็นอย่างดี (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2549) อย่างไรก็ตาม การใช้นโยบายประชานิยมในข้างต้นก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักโดยกลุ่มนักวิชาการว่าเป็นการเอาอกเอาใจประชาชนในทางที่ไม่ถูกต้องและไร้ซึ่งความรับผิดชอบ เพราะนโยบายในรูปแบบดังกล่าวจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมได้ในอนาคต (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2549)

นับตั้งแต่การเลือกตั้ง พ.ศ.2548 เป็นต้นมา รัฐบาลพรรคไทยรักไทยก็ได้ถูกกลุ่มคนชนชั้นกลางซึ่งมีความขัดแย้งด้านผลประโยชน์จากการบริหารงานของรัฐบาลที่รวมตัวกันเป็น “กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย” หรือ “กลุ่มคนเสื้อเหลือง” (อัสม่า หวังกุลหล้า, 2553) ประท้วงกดดันอย่างหนัก ซึ่งการชุมนุมต่อต้านของกลุ่มคนชนชั้นกลางดังกล่าวนั้นเป็นการชุมนุมคู่กันกับกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าซึ่งเป็นฝ่ายตรงข้ามที่เคลื่อนไหวขบวนมาประจัญหน้ากับกลุ่มการชุมนุมของกลุ่มคนชนชั้นกลางเพื่อปกป้องและช่วยเหลือรัฐบาลพรรคไทยรักไทย (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2549) จนในท้ายที่สุด รัฐบาลพรรคไทยรักไทยก็ได้ถูกรัฐประหารใน พ.ศ.2549 และถูกตัดสินให้ยุบพรรคในเวลาต่อมา (ทรงภูมิ พรหมภาพ & โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2558)

ถึงแม้ว่าพรรคไทยรักไทยจะถูกยุบพรรคไป ทว่ากลุ่มสมาชิกพรรคก็ได้รวมตัวกันก่อตั้งพรรคใหม่คือพรรคพลังประชาชนขึ้นเพื่อเข้าร่วมการเลือกตั้งใน พ.ศ.2550 ปรากฏการณ์ประชานิยมจึงเกิดขึ้นอีกครั้งและรุนแรงกว่าเก่า โดยนโยบายประชานิยมที่ถูกนำมาใช้ในเวลานี้มีลักษณะแบบให้เปล่า ซึ่งแตกต่างจากสมัยรัฐบาลพรรคไทยรักไทยที่เป็นการสร้างโอกาสด้านเศรษฐกิจเพื่อยกระดับชีวิต เช่น การให้เข้าถึงแหล่งทุนหรือการสร้างอาชีพ (ทรงภูมิ พรหมภาพ & โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2558) จากการที่เป็นพรรคการเมืองซึ่งสืบทอดมาจากพรรคไทยรักไทย พลังพรรคประชาชนจึงได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าจนชนะการเลือกตั้งใน พ.ศ.2550 และได้เป็นรัฐบาลบริหารประเทศภายใต้การนำของนาย สมักร สุนทรเวช ทว่าการที่พรรคพลังประชาชนเป็นพรรคตัวแทนของพรรคไทยรักไทยเดิมดังที่กล่าวไปในข้างต้น กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยจึงกลับมารวมตัวกันใหม่เพื่อขับไล่รัฐบาลอีกครั้ง (สิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552) ซึ่งในเวลาเดียวกันนี้กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าซึ่งได้รวมตัวกันจัดตั้งเป็น “กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ” หรือ “กลุ่มคนเสื้อแดง” ก็ได้ชุมนุมเผชิญหน้ากับกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยเช่นกันและเกิดการปะทะกันของกลุ่มคนทั้งสองกลุ่มจนมีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิต กระทั่งพรรคพลังประชาชนก็ได้ถูกศาลรัฐธรรมนูญตัดสินให้ยุบพรรคอันเป็นเหตุให้รัฐบาลพรรคพลังประชาชนหมดวาระการเป็นรัฐบาลไปในที่สุด (สิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552)

อย่างไรก็ตาม สมาชิกพรรคพลังประชาชน (หรือพรรคไทยรักไทยเดิม) ก็ได้รวมตัวกันก่อตั้งพรรคเพื่อไทยขึ้นโดยมี นางสาว ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร น้องสาวของ ดร.ทักษิณ เป็นผู้นำ ซึ่งหลังการเลือกตั้งใน พ.ศ.2554 พรรคเพื่อไทยก็ได้รับชัยชนะและได้เป็นรัฐบาลบริหารประเทศอีกวาระหนึ่ง อันส่งผลให้เกิดการชุมนุมของกลุ่มคนชนชั้นกลางอีกครั้งด้วยการตั้ง “กลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อ

การเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” หรือ “กลุ่ม กปปส.” โดยมีนาย สุเทพ เทือกสุบรรณ อดีตสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ เป็นผู้นำ (อภิญา ดิสสะมาน, 2557) จนกระทั่งรัฐบาลได้ถูกรัฐประหารอีกครั้งใน พ.ศ.2557 และนับเป็นการสิ้นสุดลงของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทยไปในอีกวาระหนึ่งหลังจากการรัฐประหารใน พ.ศ.2549

จากปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงต้นแสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างกลุ่มคนชนชั้นกลางกับกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าอันมีนโยบายประชานิยมเป็นหนึ่งในสาเหตุที่สำคัญของความขัดแย้ง โดยงานวิจัยต่างๆ ในอดีตได้อธิบายว่า การที่นโยบายประชานิยมเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนทั้งสองกลุ่มนั้นเนื่องจากว่านโยบายประชานิยมได้พลิกเปลี่ยนแบบแผนความสัมพันธ์ของอำนาจและการจัดสรรทรัพยากรในสังคมที่เคยเป็นมาในอดีตอันส่งผลกระทบต่อกลุ่มคนชนชั้นกลางอย่างรุนแรงจากการถูกแย่งชิงทรัพยากรไปโดยกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า (เกษียร เตชะพีระ, 2550) กระนั้น ก็เป็นเพียงการอธิบายในขอบเขตที่จำกัดเพียงว่านโยบายประชานิยมก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนทั้งสองกลุ่มนี้ อย่างไรก็ตาม ยังมีได้ทำการอธิบายไปถึงเรื่องของระบบการเมืองว่านโยบายประชานิยมได้ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างไรต่อระบบการเมืองอันนำไปสู่การสิ้นสุดลงของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทย

ดังที่ได้กล่าวไปในตอนต้นว่า ระบบการเมืองจะทำหน้าที่จัดสรรผลประโยชน์ให้แก่สังคมในรูปแบบของนโยบายที่ตอบสนองผลประโยชน์ของกลุ่มคนกลุ่มต่างๆ หากระบบการเมืองนั้นมีอาจตอบสนองผลประโยชน์ของกลุ่มคนกลุ่มต่างๆ ในสังคมได้ก็จะนำไปสู่ปัญหาต่างๆ และท้ายที่สุดก็คือการล่มสลายของระบบการเมืองนั้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่านโยบายประชานิยมได้ทำให้ระบบการเมือง (การปกครองในระบอบประชาธิปไตย) ที่ทำหน้าที่จัดสรรผลประโยชน์ให้แก่กลุ่มคนในสังคมนั้นเกิดความบกพร่องจนนำไปสู่การล่มสลายได้อย่างไร ซึ่งผู้วิจัยมองว่าการศึกษาในเรื่องดังกล่าวมีความสำคัญในด้านการอธิบายให้เห็นถึงการสิ้นสุดลงของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทยใน พ.ศ.2557 ได้อย่างชัดเจน

1.2 จุดประสงค์ของงานวิจัย

1.2.1 เพื่ออธิบายความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มคนชนชั้นกลางกับกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าอันมีสาเหตุมาจากนโยบายประชานิยม

1.2.2 เพื่ออธิบายความบกพร่องของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นจากการใช้นโยบายประชานิยมอันทำให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มคนในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 คำถามของงานวิจัย

1.3.1 นโยบายประชานิยมก่อให้เกิดความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มคนชนชั้นกลางกับกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าอย่างไร

1.3.2 นโยบายประชานิยมทำให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเกิดความบกพร่องในการตอบสนองความต้องการของกลุ่มคนชนชั้นกลางและกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าอย่างไร

1.4 สมมติฐานของงานวิจัย

จากเนื้อหาในส่วนของที่มาและความสำคัญของปัญหาในส่วนก่อนหน้านี้ได้แสดงให้เห็นว่านโยบายประชานิยมได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนชนชั้นกลางกับกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าด้วยเหตุผล 2 ประการคือ

ประการที่หนึ่ง นโยบายประชานิยมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบแผนความสัมพันธ์ของอำนาจระหว่างกลุ่มคนทั้งสองกลุ่มที่เคยมีมาในอดีต โดยเวียงรัฐ เนติโพธิ์ ได้อธิบายไว่ว่านโยบายประชานิยมได้ทำการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของระบบอุปถัมภ์จากระบบสังคมอุปถัมภ์ที่นายทุนเป็นผู้อุปถัมภ์ประชาชนมาสู่การเป็นรัฐอุปถัมภ์ที่รัฐบาลได้เข้ามาเป็นผู้อุปถัมภ์ประชาชนโดยตรง (เวียงรัฐ เนติโพธิ์, 2546)

ประการที่สอง นโยบายประชานิยมทำให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรที่ไม่เป็นธรรมระหว่างกลุ่มคนทั้งสองกลุ่ม

ในข้างต้นแสดงให้เห็นว่านโยบายประชานิยมทำให้เกิดการแบ่งแยกกลุ่มคนออกเป็นสองกลุ่มอย่างชัดเจนคือ กลุ่มที่ได้รับผลประโยชน์จากนโยบาย (กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า) และกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากนโยบาย (กลุ่มคนชนชั้นกลาง) และเมื่อนำสภาพความเป็นจริงในสังคมไทยที่กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้ามียาจำนวนมากกว่ากลุ่มคนชนชั้นกลางมาเชื่อมโยงกับคำอธิบายดังกล่าวจึงนำไปสู่การตั้งสมมติฐานของงานวิจัยนี้คือ

นโยบายประชานิยมทำให้กลุ่มคนชนชั้นกลางและกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าเกิดความขัดแย้งกันจากการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางอำนาจและการจัดสรรทรัพยากรที่ไม่เป็นธรรม กลุ่มคนชนชั้นกลางได้กลายเป็นกลุ่มคนที่เสียผลประโยชน์จากนโยบาย ในขณะที่กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าคือผู้ที่ได้ผลประโยชน์จากนโยบาย และด้วยความที่กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้ามีจำนวนมากกว่ากลุ่มคนชนชั้นกลาง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นระบอบการปกครองที่สอดคล้องกับกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า ทว่าไม่สอดคล้องกับกลุ่มคนชนชั้นกลาง ด้วยเหตุนี้ กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าจึงกลายเป็นกลุ่มคนที่กุมอำนาจทางการเมืองแบบผูกขาดเพียงกลุ่มเดียว กลุ่มคนชนชั้นกลางซึ่งได้รับผลกระทบจากนโยบายประชานิยมและมีโอกาสใช้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยในการต่อสู้กับกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าได้จึงต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองที่เป็นอยู่อันนำไปสู่การร่วมมือกับกลุ่มอำนาจนอกระบบเช่น ทหาร ในการโค่นล้มอำนาจของกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า การรัฐประหารใน พ.ศ. 2557 จึงเกิดขึ้นและนำไปสู่วาระสิ้นสุดของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

1.5 ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย

สามารถนำผลจากงานวิจัยในครั้งนี้ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าเรื่องผลกระทบของนโยบายประชานิยมในบริบทของความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มคนชนชั้นกลางกับกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าในการวิจัยครั้งต่อไป

บทที่สอง

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื้อหาในบทนี้จะแบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก ได้แก่

2.1 แนวคิดและทฤษฎีในการวิจัย อันประกอบด้วย

2.1.1 แนวคิดประชานิยม

2.1.2 แนวคิดมาร์กซิสต์ใหม่

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎีในการวิจัย

2.1.1 แนวคิดประชานิยม

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในนโยบายประชานิยมของทักษิณจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความเข้าใจในแนวคิดประชานิยม เนื้อหาในส่วนนี้จะเป็นการอธิบายความหมาย ความเป็นมา พัฒนาการ และความรู้อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดประชานิยม

2.1.1.1 ความหมายของประชานิยม

การนิยามความหมายของประชานิยมนั้นค่อนข้างคลุมเครือและยากที่จะชี้ชัดเนื่องจากนักวิชาการหลายๆ คนมีการตีความที่หลากหลาย เปลี่ยนไปเปลี่ยนมา และในบางครั้งก็ถูกนำมาใช้ในเหตุการณ์เฉพาะ (Peri, 2012) แต่โดยรวมแล้วประชานิยมคือกลยุทธ์ทางการเมืองแบบหนึ่งที่มีมุ่งเน้นการดึงประชาชนมาเป็นแนวร่วมเพื่อทำการต่อต้านระบอบการปกครองเก่าหรือกลุ่มชนชั้นนำที่ไม่เป็นที่พอใจของประชาชน (ชาญชัย คุ่มปัญญา, 2560) ดังที่ Tjitske Akkerman ได้ทำการอธิบายไว้ว่าประชานิยมคือการเคลื่อนไหวของประชาชนที่ต่อต้านชนชั้นนำ โดยประชาชนที่เข้าร่วมการเคลื่อนไหวนี้มักเป็นกลุ่มคนระดับล่าง เช่น เกษตรกรในชนบท แรงงานในเมือง รวมถึงชนชั้นกลางระดับล่าง (Akkerman, 2012) หรือ Margaret Canovan ที่อธิบายว่าประชานิยมนั้นคือกลยุทธ์ทางการเมืองแบบหนึ่งที่นักการเมืองนำมาใช้เพื่อรณรงค์ให้ประชาชนเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านฝ่ายตรงข้ามที่เป็นกลุ่มหัวอำนาจหลักหรือหัวอำนาจเดิมที่ถือครองอำนาจอยู่ โดยนักการเมืองคนนั้นๆ จะใช้คำพูดที่เน้นปลุกเร้าความรู้สึกมากกว่าการใช้เหตุผลเพื่อดึงดูดใจประชาชนให้สนับสนุน (Canovan, 2001)

อย่างไรก็ตาม ประชาชนย่อมไม่ได้มีความหมายในเรื่องของการปลุกเร้าประชาชนให้เข้าร่วมต่อต้านกลุ่มชนชั้นนำ กลุ่มอำนาจเดิม หรือการปกครองในระบอบเก่าเสมอไป เพราะในบางโอกาส ประชาชนก็ถูกกลุ่มชนชั้นนำนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อแสวงหาการสนับสนุนจากประชาชนได้ เช่นเดียวกัน ดังเช่นคำอธิบายของ Rudiger Dornbusch และ Sebastian Edwards ที่ว่า ประชาชนนิยมคือการที่รัฐหรือผู้นำได้ใช้นโยบายที่มุ่งเน้นการเอาอกเอาใจประชาชนโดยปราศจากความรับผิดชอบจนนำมาซึ่งปัญหาต่างๆ ยกตัวอย่างเช่น การใช้นโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจที่มากเกินไปจนก่อให้เกิดปัญหาเงินเฟ้อหรือการขาดดุลการคลัง (Rudiger Dornbusch & Sebastian Edwards, 1990) หรือคำอธิบายของ Kurt Weyland ที่ว่าประชาชนนิยมเป็นกลยุทธ์ทางการเมืองของนักการเมืองที่ถูกนำมาใช้ในการชักจูงประชาชนให้คล้อยตามและสนับสนุนเพื่อนำไปสู่การมีอำนาจทางการเมือง โดยมักแสดงออกมาในรูปของนโยบายด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เอาอกเอาใจประชาชน รวมทั้งผู้นำที่ใช้กลยุทธ์นี้ก็มักจะเป็นผู้ที่มีบารมีโดดเด่นซึ่งมีความสามารถในการชักจูงให้ประชาชนคล้อยตามและให้การสนับสนุนตนเองได้ (Weyland, 1999) ซึ่งจากคำอธิบายในข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าประชาชนนิยมคือกลยุทธ์แบบหนึ่งที่กลุ่มชนชั้นนำใช้เพื่อมุ่งหวังจะได้คะแนนนิยมและการสนับสนุนจากประชาชน โดยจะแสดงออกมาในรูปของนโยบายที่มุ่งเน้นการเอาอกเอาใจประชาชน

จากการรวบรวมความหมายของประชาชนนิยมในข้างต้นทำให้สามารถสรุปได้ว่า ประชาชนนิยมคือกลยุทธ์ทางการเมืองรูปแบบหนึ่งที่มุ่งเน้นการดึงดูดประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมและให้การสนับสนุนเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจทางการเมือง ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวสามารถถูกนำมาใช้โดยกลุ่มชนชั้นนำหรือกลุ่มต่อต้านชนชั้นนำก็ได้ โดยหากประชาชนนิยมถูกนำมาใช้โดยกลุ่มชนชั้นนำก็มักจะแสดงออกมาในรูปของนโยบายที่มุ่งเน้นการเอาอกเอาใจประชาชน แต่หากประชาชนนิยมถูกนำมาใช้โดยกลุ่มต่อต้านชนชั้นนำก็จะแสดงออกมาในรูปของการเคลื่อนไหวที่มีลักษณะดึงดูดใจประชาชนเพื่อให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการต่อต้านกลุ่มชนชั้นนำเดิมหรือการปกครองในระบอบเก่า เช่น การวิพากษ์วิจารณ์กลุ่มชนชั้นนำหรือการปกครองระบอบเดิม การใช้คำพูดที่ปลุกเร้าอารมณ์มากกว่าการใช้เหตุผล

2.1.1.2 ที่มาของแนวคิดประชาชนนิยม

คำว่า ประชาชนนิยม หรือ Populism ปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกในช่วงศตวรรษที่ 19 ซึ่งในบริบททางการเมืองนั้นหมายถึงการปกครองโดยประชาชนซึ่งเป็นแนวคิดที่ถูกตั้งขึ้นมาเพื่อใช้ต่อต้านการ

ปกครองแบบอภิชนาธิปไตยที่ปกครองโดยกลุ่มชนชั้นสูง (ทรงภูมิ พรหมภาพ & โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2558) ดังเช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา Populism เป็นชื่อของขบวนการเคลื่อนไหวของเกษตรกร รายย่อยซึ่งไม่พอใจแนวทางการพัฒนาประเทศที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ ซึ่งขบวนการดังกล่าวได้ทำการก่อตั้งพรรคการเมืองที่มีชื่อว่า People's Party แต่ก็ต้องสลายตัวไป เพราะไม่ได้รับความนิยมมากเท่าที่ควร

อย่างไรก็ตาม แนวคิดประชานิยมนั้นเป็นแนวคิดที่มีมานานแล้วนับตั้งแต่สมัยโบราณซึ่งย้อนไปถึงยุคกรีกและโรมัน โดยคำว่า Populism มีรากศัพท์มาจากคำว่า Populous ในภาษาละตินที่แปลว่า ชาติ หรือ ประชาชน ในสมัยกรีกนั้น ประชาชนได้ถูกนำมาใช้อย่างชัดเจนในนครรัฐเอเธนส์ ซึ่งมีการปกครองในรูปแบบอภิชนาธิปไตยหรือก็คือการปกครองโดยชนชั้นสูงผู้มีอภิสิทธิ์ และบ่อยครั้งที่ชนชั้นสูงเหล่านี้มักจะทำการเอาเปรียบประชาชนหรือกลุ่มชนชั้นล่างด้วยวิธีการต่างๆ เช่นการออกกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มีนักการเมืองหรือประชาชนบางกลุ่มแสดงบทบาทเป็นตัวแทนของประชาชนหรือกลุ่มชนชั้นล่างในการเคลื่อนไหวเพื่อโจมตีชนชั้นสูงโดยมีจุดประสงค์ในการสร้างความนิยมให้ตนเอง ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้ถูกเรียกว่า Demagogue ที่มีความหมายว่าผู้นำที่พูดดีและกระทำดีต่อประชาชนโดยการหยิบยื่นสิ่งที่ถูกใจและโดนใจแก่ประชาชน โดยอริสโตเติลได้อธิบายว่า พวก Demagogue คือพวกที่ทำให้เกิดการแบ่งขั้วเมืองออกเป็นสองฝ่ายคือคนรวยและคนจน ซึ่งพวก Demagogue จะมุ่งเน้นการเอาอกเอาใจคนจนที่เป็นกลุ่มคนที่มีจำนวนมากที่สุดในสังคมเพื่อปลุกกระดมให้ต่อต้านคนรวย (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2549) ดังนั้นในยุคกรีก ประชาชนจึงนับเป็นกลยุทธ์ทางการเมืองที่ฝ่ายต่อต้านชนชั้นนำได้นำมาใช้เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนนั่นเอง

ในทางกลับกัน ในยุคโรมันนั้นประชานิยมได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาอำนาจในกลุ่มชนชั้นนำ นักการเมืองและนักการเมืองซึ่งเป็นกลุ่มชนชั้นนำในสังคมโรมันมักจะหาเสียงสนับสนุนจากประชาชนเพื่อให้ได้รับการเลือกตั้งเข้าไปมีตำแหน่งระดับสูงในสภาซีเนต ยกตัวอย่างเช่น จูเลียส ซีซาร์ที่ใช้วิธีการเข้าไปสร้างความสัมพันธ์โดยตรงกับประชาชนด้วยการให้สัญญาว่าจะเพิ่มสิทธิในทางการเมืองต่างๆ แก่ประชาชน เช่น การให้ประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งกงสุลซึ่งเป็นตำแหน่งสูงสุดของการปกครองได้โดยตรงซึ่งแต่เดิมนั้นผู้ที่ดำรงตำแหน่งกงสุลจะต้องถูกคัดเลือกโดยสมาชิกสภาซีเนตซึ่งเป็นกลุ่มชนชั้นสูงในสังคมโรมัน (ทรงภูมิ พรหมภาพ & โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2558) และเมื่อโรมันได้เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากสาธารณรัฐสู่การเป็นจักรวรรดิ จักรพรรดิหลายพระองค์ก็ได้ใช้ประชานิยมเป็นกลยุทธ์ในการแสวงหาและรักษาอำนาจของตน ซึ่งมักจะแสดงออกมาใน

รูปแบบของการให้ความบันเทิงแก่ประชาชน เช่น การจัดแสดงกลดดิเอเตอร์โนโคลอสเซียม การเปิดยุงฉางเพื่อแจกจ่ายอาหารแก่ประชาชน รวมถึงการสร้างความตื่นตาตื่นใจหรือความปลื้มปิติแก่ประชาชนด้วยการแสดงความยิ่งใหญ่ของจักรพรรดิและจักรพรรดิ เช่น การปลูกสร้างอาคารหรืออนุสาวรีย์ที่ใหญ่โต การสร้างซุ้มประตูชัยเมื่อได้รับชัยชนะในสงคราม เป็นต้น

ในช่วงยุคมืดและยุคกลางซึ่งจักรวรรดิโรมันได้ล่มสลายไปแล้วนั้น ประชาชนนิยมได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในด้านศาสนา เช่น การปลุกกระตุ้นให้ชาวคริสต์ไปทำสงครามครูเสดยังดินแดนศักดิ์สิทธิ์โดยมีการโฆษณาชวนเชื่อจากศาสนจักรว่าผู้ใดไปทำสงครามครูเสดแล้วจะได้ขึ้นสวรรค์ หรือในช่วงการปฏิรูปศาสนาที่ประชาชนนิยมถูกนำมาใช้โดยฝ่ายโปรเตสแตนต์ที่มีการเรียกร้องให้ประชาชนทั่วไปสามารถอ่านคัมภีร์ไบเบิลได้ ซึ่งแต่เดิมนั้นเป็นสิทธิเฉพาะสำหรับพระและชนชั้นสูงเท่านั้น และเมื่อมาถึงยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการที่อำนาจของศาสนจักรเริ่มลดลงพร้อมกับการถือกำเนิดขึ้นของรัฐธรรมนูญซึ่งส่งผลให้ชนชั้นผู้ปกครองอย่างกษัตริย์และขุนนางขึ้นมาอำนาจ ประชาชนนิยมได้ถูกนำมาใช้โดยชนชั้นผู้ปกครองในรูปแบบของแนวคิดชาตินิยมเพื่อให้ประชาชนเกิดความภาคภูมิใจในชาติและผู้ปกครองของพวกเขา (ฐาгур จุลินทร, 2554)

จนกระทั่งในศตวรรษที่ 19 ก็ได้เกิดคำศัพท์ Populism หรือประชานิยมเป็นครั้งแรก เนื่องจากการเกิดกระแสต่อต้านการปกครองในรูปแบบอภิชนาธิปไตย เช่น การปฏิวัติในอเมริกา การปฏิวัติฝรั่งเศส การปฏิวัติรัสเซีย ฯลฯ ดังที่ได้กล่าวไว้ในช่วงต้นของหัวข้อนี้ และคำว่า Populism หรือประชานิยมก็ได้ถูกนำมาใช้จนถึงปัจจุบัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

2.1.1.3 รูปแบบของประชานิยม

รูปแบบของประชานิยมแบ่งออกได้เป็น 5 รูปแบบโดยแบ่งตามภูมิภาคต่างๆ ของโลก (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2549) อันได้แก่

ประชานิยมในรัสเซียและอเมริกา ซึ่งมุ่งเน้นไปที่กลุ่มเกษตรกรเป็นหลัก ใจความที่สำคัญคือการพัฒนาชนบทโดยไม่ให้กลุ่มคนชนชั้นกลางเข้ามาแทรกแซง ซึ่งในรัสเซียได้มีการก่อตั้งระบบสหกรณ์หรือคอมมูน ในขณะที่อเมริกานั้นมีการก่อตั้งพรรค People's Party ขึ้นโดยต่างก็มีเป้าหมายคือทำให้เกษตรกรในชนบทได้มีที่ดินเป็นของตนเอง มีอิสระในการทำมาหากิน และไม่เป็นลูกจ้างหรือผู้รับจ้างในกับกลุ่มคนชนชั้นกลางซึ่งเป็นเจ้าของที่ดิน

ประชานิยมในทวีปอเมริกาใต้ ซึ่งมุ่งเน้นกลุ่มผู้มีรายได้น้อยอย่างคนยากจนและผู้ไร้แรงงานในเมือง ประชานิยมรูปแบบนี้มีลักษณะที่ผู้นำจะสร้างความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับประชาชนเพื่อหวังได้รับการสนับสนุนจากประชาชนเพื่อเข้าสู่อำนาจทางการเมืองโดยแลกกับการใช้นโยบายประชานิยมเพื่อตอบสนองความพึงพอใจของประชาชน

ประชานิยมในยุโรปตะวันตก ซึ่งมุ่งเน้นในเรื่องชาตินิยม เนื่องจากประเทศต่างๆ ในยุโรปกำลังประสบปัญหาเรื่องผู้อพยพที่เข้ามาอยู่อาศัยเป็นจำนวนมากจนประชาชนชาวยุโรปต่างเริ่มมีความวิตกกังวลในการสูญเสียเอกลักษณ์ของชาติตนเองไป พรรคการเมืองบางพรรคจึงต้องการเอาอกเอาใจชาวยุโรปด้วยการนำนโยบายชาตินิยมมาใช้ เช่น การให้ลดจำนวนผู้อพยพ การรักษาวัฒนธรรมของชาติ การบังคับให้ผู้อพยพต้องปรับวิถีชีวิตไปตามวัฒนธรรมแบบยุโรป เป็นต้น

ประชานิยมในประเทศโลกที่สาม ซึ่งมุ่งเน้นในเรื่องการพึ่งพาตนเอง เป็นอิสระจากระบบทุนนิยมของโลก สร้างความเชื่อมั่นต่อภูมิปัญญาดั้งเดิมของประเทศและพัฒนาประเทศตามแบบของตนเองมากกว่าการทำตามประเทศตะวันตกเพียงอย่างเดียว

ประชานิยมในเรื่องของประชาชน ซึ่งมุ่งเน้นในเรื่องของประชาชน เป็นประชานิยมแบบที่มีมาแต่สมัยโบราณตั้งแต่ยุคกรีกและโรมันที่สนใจในเรื่องของการดึงดูดใจประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจการของบ้านเมืองโดยมีกลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มคนชนชั้นล่างซึ่งเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ของสังคม

2.1.1.4 ประชานิยมในประเทศไทย

สำหรับประเทศไทย ประชานิยมได้ถูกนำมาใช้อย่างชัดเจนในช่วง พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นวาระที่พรรคไทยรักไทยเป็นรัฐบาลบริหารประเทศ ทว่าในช่วงเวลาก่อนหน้านั้นนโยบายที่มีลักษณะของประชานิยมก็ยังมีให้เห็นอยู่บ้าง เช่น นโยบายเงินผันในสมัยรัฐบาลของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ที่มีการวางแผนที่จะใช้งบประมาณถึง 2,500 ล้านบาทเพื่อแจกจ่ายให้สภาตำบลต่างๆ นำไปพัฒนาพื้นที่ของตนเอง แต่เนื่องจากรัฐบาลของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ได้ทำการยุบสภาไปเสียก่อนจึงทำให้นโยบายนี้ยังมิได้ก่อตัวเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนนัก (นันทวุฒิ พิพัฒน์เสรีธรรม, 2551)

นโยบายเงินผันเป็นนโยบายที่มุ่งเน้นการพัฒนาชนบท โดยรัฐจะจัดสรรงบประมาณมายังท้องถิ่นต่างๆ เพื่อให้ใช้ในการดำเนินโครงการพัฒนาพื้นที่โดยให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ดำเนินการกันเองและไม่พึ่งพิงบริษัทรับเหมา อย่างไรก็ตาม นโยบายนี้ถูกมองว่าเป็นการสูญเสียงบประมาณไป

โดยมิได้ก่อให้เกิดประโยชน์ตามที่คาดหวังเอาไว้ เพราะถึงแม้ว่านโยบายเงินผันจะทำให้ชาวบ้านในชนบทมีรายได้จากการมาเป็นแรงงานในการดำเนินโครงการพัฒนาพื้นที่ต่างๆ แต่ในเชิงคุณภาพของผลงานที่ออกมานั้นก็กลับอยู่ในระดับต่ำเนื่องจากชาวบ้านมิได้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินโครงการพัฒนาพื้นที่จริงๆ ทำให้ไม่อาจสร้างสิ่งที่เป็นถาวรวัตถุได้ ยกตัวอย่างเช่นการสร้างถนนซึ่งชาวบ้านได้ช่วยกันลงมือสร้างขึ้นมา มีการชำรุดแตกหัก คุกรุ่นที่ได้ช่วยกันขุดไว้ก็ตื้นเขิน สิ่งที่เกิดขึ้นนี้ทำให้ในปีถัดมาต้องมีการใช้งบประมาณในการซ่อมแซมถนนและคุกรุ่นเหล่านี้ใหม่อีก (หนังสือพิมพ์มติชนออนไลน์, 2557)

สำหรับนโยบายประชานิยมของทักษิณ เช่น นโยบาย 30 บาทรักษาทุกคน นโยบายรับจำนำข้าว นโยบายกองทุนหมู่บ้าน ฯลฯ นับเป็นนโยบายที่สงเคราะห์หรือเอื้อประโยชน์กลุ่มคนรากหญ้าอย่างชัดเจน และแสดงให้เห็นถึงลักษณะความสัมพันธ์ในรูปแบบที่ผู้นำหรือ ดร.ทักษิณ ในเวลานั้นได้เข้ามาติดต่อสื่อสารกับประชาชนโดยตรง (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2549) ซึ่งนับเป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่ตรงตามแนวคิดประชานิยมในประเภทประชานิยมในอเมริกาใต้ตามที่ได้อธิบายไว้ในเนื้อหาก่อนหน้านี้

การเกิดขึ้นของประชานิยมในช่วง พ.ศ.2544 นั้นมีปัจจัยที่สำคัญคือเหตุการณ์วิกฤตเศรษฐกิจใน พ.ศ.2540 หรือวิกฤตต้มยำกุ้งซึ่งประเทศไทยได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง ปัญหาความยากจนกระจายไปทั่วประเทศ ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้ประชาชนคาดหวังและต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาล ทว่ารัฐบาลในเวลานั้นไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้เพราะมุ่งเน้นการประหยัดงบประมาณและเข้มงวดกับการควบคุมค่าใช้จ่ายทั้งในส่วนของสถาบันการเงินและธุรกิจเอกชนมากเกินไป การดำเนินนโยบายดังกล่าวไม่สามารถทำให้เศรษฐกิจฟื้นฟูได้เท่าที่ควรอีกทั้งยังทำให้ภาคธุรกิจเอกชนจำนวนมากที่มีได้ประสบปัญหามาก่อนต้องได้รับความเสียหายและล้มละลายตามไปด้วย จากสถานการณ์ในข้างต้นจึงเปิดโอกาสให้พรรคไทยรักไทยที่เสนอนโยบายแก้ปัญหาท่างธุรกิจและสังคมที่มีกลุ่มเป้าหมายคือคนยากจนทั้งในชนบทและในเมืองได้รับความสนใจและการตอบสนองอันดีจากประชาชนเป็นอย่างมาก (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2549)

นอกจากเหตุการณ์วิกฤตเศรษฐกิจใน พ.ศ.2540 อีกปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดประชานิยมขึ้นก็คือการใช้รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2540 ที่มีจุดประสงค์ในการสร้างระบบพรรคเด่นสองพรรค (นันทวุฒิ พิพัฒน์เสรีธรรม, 2551) และการใช้กระบวนการที่เรียกว่า กลไกตัวเลข (The Game of Numbers) ซึ่งกำหนดให้พรรคการเมืองที่ได้รับคะแนนเสียงจากประชาชนมากที่สุดมีสิทธิจัดตั้งรัฐบาล (ลิขิต ธีร

เวคิน, 2550) โดยกระบวนการนี้จะทำให้พรรคการเมืองมีสิทธิจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้หาคะแนนเสียงที่ได้รับจากประชาชนอยู่ในระดับที่สูงมากๆ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้พรรคการเมืองต่างๆ เกิดความต้องการในการหาคะแนนเสียงจากประชาชนให้ได้มากที่สุด นโยบายการหาเสียงในเวลานั้นจึงเริ่มมีแนวโน้มไปในทางประชานิยมมากขึ้นและพรรคไทยรักไทยคือพรรคที่ประสบผลสำเร็จมากที่สุดทำให้พรรคสามารถชนะการเลือกตั้งใน พ.ศ.2544 ได้

การที่พรรคไทยรักไทยประสบความสำเร็จในการหาคะแนนเสียงจากประชาชนนั้นเนื่องจากลักษณะนโยบายประชานิยมของพรรคนั้นมีความชัดเจนในการบริหารจัดการซึ่งทำให้เงินและผลประโยชน์ต่างๆ ไปถึงประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม (ประภาส มั่นตะสูตร, 2558) มีการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดในการค้นหาความต้องการที่แท้จริงของประชาชนเพื่อนำมากำหนดเป็นนโยบายที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจและเกิดความรู้สึกว่ารัฐบาลพรรคไทยรักไทยให้ความสำคัญกับประชาชนมากกว่ารัฐบาลในช่วงก่อนหน้า (ปรีชชาณั นักรพ็อน, 2551)

กล่าวโดยสรุป ประชานิยมในประเทศไทยเกิดขึ้นอย่างชัดเจนในช่วง พ.ศ.2544 เนื่องจากปัจจัย 2 ประการคือ การใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 และการเกิดเหตุการณ์วิกฤตเศรษฐกิจใน พ.ศ.2540 ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการนำประชานิยมมาใช้ซึ่งพรรคไทยรักไทยที่สามารถนำประชานิยมมาใช้ในการกำหนดนโยบายเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรมเป็นพรรคการเมืองที่ประสบผลสำเร็จมากที่สุดจนได้รับชัยชนะจากการเลือกตั้งและจัดตั้งรัฐบาลบริหารประเทศได้สำเร็จใน พ.ศ.2544 อันมีปัจจัยทั้งในด้านเศรษฐกิจการเมือง และสังคมเป็นสิ่งเอื้ออำนวยให้เกิดปรากฏการณ์ประชานิยมดังกล่าวขึ้น

2.1.1.5 สรุปแนวคิดประชานิยม

ประชานิยมคือกลยุทธ์ทางการเมืองรูปแบบหนึ่งที่มุ่งเน้นการดึงดูดประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและให้การสนับสนุนเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ โดยมีแนวคิดที่ต่อต้านชนชั้นนำหรือชนชั้นสูงและการปกครองแบบอภิชนาธิปไตยเพื่อเอาอกเอาใจประชาชนทั่วไปซึ่งเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ของสังคมโดยแสดงออกมาในรูปแบบต่างๆ เช่น นโยบายประชานิยม การสร้างภาพลักษณ์ผู้นำที่ลงมาติดต่อสื่อสารกับประชาชนโดยตรง การวิพากษ์วิจารณ์ระบบการปกครองเก่าหรือชนชั้นสูง

ฯลฯ โดยประชานิยมในประเทศไทยนั้นปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนในช่วง พ.ศ.2544 อันเป็นช่วงเวลาที่พรรคไทยรักไทยเป็นรัฐบาลบริหารประเทศ

2.1.2 แนวคิดมาร์กซิสต์ใหม่

เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความขัดแย้งทางชนชั้น ระหว่างกลุ่มคนชนชั้นกลางและกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องกล่าวถึงแนวคิดมาร์กซิสต์ซึ่งเป็นแนวคิดที่อธิบายถึงการต่อสู้ทางชนชั้น โดยในงานวิจัยนี้จะใช้หลักการของแนวคิดมาร์กซิสต์ใหม่ในการอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น

2.1.2.1 ที่มาของแนวคิดมาร์กซิสต์ใหม่

แนวคิดมาร์กซิสต์ถือกำเนิดขึ้นในช่วงต้นศตวรรษที่ 19 โดยมีนักคิดคนสำคัญคือ คาร์ล มาร์กซ์ และเฟรดเดอริก เองเงิลส์ ทั้งสองได้แสดงความคิดเห็นที่ไม่พอใจต่อการแนวคิดทุนนิยมว่า มุ่งเน้นการวิเคราะห์ในด้านวัตถุนิยมและปัจเจกบุคคลมากเกินไปจนไม่อาจอธิบายความเป็นจริงทางสังคมได้ทั้งหมด (ทรงศักดิ์ ทองขำ, 2556)

แนวคิดมาร์กซิสต์มองว่าพัฒนาการทางเศรษฐกิจได้ก่อให้เกิดการแบ่งแยกชนชั้นที่นำมาซึ่งความขัดแย้ง โดยชนชั้นที่มีฐานะทางเศรษฐกิจเหนือกว่าจะกดขี่ชนชั้นที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่อยกว่า ในที่นี้คือการกดขี่ทางชนชั้นระหว่างชนชั้นนายทุนกับชนชั้นกรรมาชีพ (ยศ สันตสมบัติ, 2526) การแบ่งชนชั้นนี้มาซึ่งการแบ่งโครงสร้างทางสังคมออกเป็น 2 ส่วน คือ โครงสร้างสังคมส่วนบน ซึ่งเป็นเรื่องของการเมือง มีรัฐเป็นผู้ควบคุมและ โครงสร้างสังคมส่วนล่าง ซึ่งเป็นเรื่องของเศรษฐกิจ มีชนชั้นนายทุนเป็นผู้ควบคุม โดยโครงสร้างสังคมส่วนล่างคือสิ่งที่กำหนดโครงสร้างสังคมส่วนบน กล่าวคือ นายทุนคือผู้ที่ควบคุมรัฐให้ดำเนินนโยบายไปในรูปแบบที่ต้องการ (สิทธิโชค ลางคุณานนท์, 2556)

แนวคิดมาร์กซิสต์ได้แบ่งยุคสมัยทางสังคมหลังสังคมบุพกาลออกเป็น 3 ยุค ได้แก่ ยุคทาส ยุคศักดินา และยุคนายทุน โดยในแต่ละยุคล้วนมีการแบ่งและการต่อสู้ทางชนชั้นดังต่อไปนี้ (วิทยา ศักยารินทร์, 2533)

ยุคทาส เป็นยุคที่มีการแบ่งชนชั้นทางสังคมออกเป็น ชนชั้นนายทาส และ ชนชั้นทาส

ยุคศักดินา เป็นยุคที่มีการแบ่งชนชั้นทางสังคมออกเป็น ชนชั้นเจ้าที่ดินและไพร่ตืดที่ดิน

ยุคนายทุน เป็นยุคที่มีการแบ่งชนชั้นออกเป็น ชนชั้นนายทุน และ ชนชั้นกรรมาชีพ

ในข้างต้นแสดงให้เห็นว่าแนวคิดมาร์กซิสต์มุ่งเน้นการแบ่งชนชั้นทางสังคมออกเป็น 2 ชนชั้น คือ ชนชั้นปกครอง และ ชนชั้นใต้ปกครอง โดยชนชั้นปกครองคือผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อยในสังคม ในขณะที่ชนชั้นใต้ปกครองเป็นผู้ใช้แรงงานในการผลิตให้แก่ชนชั้นปกครอง และนอกจากชนชั้นทั้งสองแล้ว แนวคิดมาร์กซิสต์ยังมีการกล่าวถึงชนชั้นอื่นด้วยทว่ามิได้ให้ความสำคัญมากนัก นั่นคือ ชนชั้นนายทุนน้อย ซึ่งเป็นชนชั้นที่อยู่ตรงกลางระหว่างชนชั้นทั้งสอง กลุ่มคนในชนชั้นนี้บางส่วนก็แฝงตัวอยู่กับชนชั้นปกครอง และบางส่วนก็แฝงตัวเข้ากับชนชั้นใต้ปกครอง ลักษณะของชนชั้นนี้จะเป็นกลุ่มคนที่ใช้แรงงานด้วยสมองและมีรายได้เป็นรอบเดือน (ปริชา เปี่ยมพงศ์สานต์, 2529)

อย่างไรก็ตาม แนวคิดดังกล่าวของมาร์กซิสต์ได้ถูกนำมาพัฒนาจนกลายเป็นแนวคิดมาร์กซิสต์ใหม่ซึ่งมีการอธิบายความสัมพันธ์ของโครงสร้างทางสังคมที่แตกต่างไปจากแนวคิดมาร์กซิสต์เดิม โดยแนวคิดมาร์กซิสต์ใหม่มองว่า โครงสร้างสังคมส่วนล่างไม่จำเป็นต้องกำหนดหรือควบคุมโครงสร้างสังคมส่วนบนเสมอไป ในบางครั้งโครงสร้างสังคมส่วนบนก็อาจเป็นตัวกำหนดหรือควบคุมโครงสร้างสังคมส่วนล่างได้เช่นกัน (ปริชา อุปโยธิน & สุรีย์ กาญจนวงศ์, 2542)

2.1.2.2 รูปแบบของแนวคิดมาร์กซิสต์ใหม่

รูปแบบของแนวคิดมาร์กซิสต์ใหม่มีหลายรูปแบบ เช่น

รูปแบบมนุษยนิยม ซึ่งมุ่งเน้นการอธิบายสังคมโดยใช้ตัวมนุษย์เป็นหลัก ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดมาร์กซิสต์เดิมที่มุ่งเน้นการอธิบายสังคมผ่านวัตถุและระบบเศรษฐกิจ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2526)

รูปแบบซ้ายใหม่ ซึ่งมองว่านอกจากชนชั้นปกครองและชนชั้นผู้ถูกปกครองที่อยู่ภายในโครงสร้างทางสังคมแล้ว ยังมีชนชั้นที่อยู่นอกโครงสร้างทางสังคมด้วยนั่นคือ กลุ่มปัญญาชน ซึ่งกลุ่มคนกลุ่มนี้จะเป็นผู้ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มิใช่กลุ่มคนชนชั้นกรรมาชีพเช่นที่แนวคิดมาร์กซิสต์เดิมอธิบาย (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2526)

รูปแบบแฟรงเฟิร์ต ซึ่งให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมและชีวิตทางสังคมของมนุษย์ เช่น เทคโนโลยี กีฬา เพศ ฯลฯ ว่าสิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่ครอบงำมนุษย์ และโครงสร้างสังคมส่วนบนสามารถใช้สิ่งเหล่านี้ในการครอบงำโครงสร้างสังคมส่วนล่างได้ (สุภางค์ จันทวานิช, 2553)

รูปแบบเฮเกล มองว่าโครงสร้างส่วนบนสามารถเข้าควบคุมโครงสร้างส่วนล่างได้ผ่านการครอบงำทางอุดมการณ์ ทำให้ผู้ถูกปกครองอยู่ใต้อำนาจผู้ปกครองด้วยความสมัครใจ (สุเทพ สุนทรเกสัช, 2552)

อันโตนิโอ กรัมสกี นักคิดของแนวคิดมาร์กซิสต์ใหม่ในรูปแบบของเฮเกล ได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างสังคมส่วนบนและโครงสร้างสังคมส่วนล่างในเชิงขัดแย้งกับแนวคิดมาร์กซิสต์เดิมเอาไว้ว่า โครงสร้างสังคมส่วนบนสามารถครอบงำโครงสร้างสังคมส่วนล่างได้ทั้งในรูปแบบการใช้กำลังบังคับและการสร้างความยินยอมพร้อมใจ ซึ่งในประการหลังนี้จะทำให้ผู้อยู่ใต้การปกครองไม่รู้สึกว่าคุณตนถูกบังคับให้กระทำตามความต้องการของผู้ปกครอง โดยการจะทำให้ผู้อยู่ใต้การปกครองไม่รู้สึกว่าคุณตนกำลังถูกบังคับ ผู้ปกครองจะต้องสร้างกระบวนการที่จะทำให้กลุ่มผู้อยู่ใต้การปกครองเกิดความยินยอมที่จะอยู่อำนาจ เช่น การให้สิทธิบางประการแก่กลุ่มผู้อยู่ใต้การปกครองในรูปสวัสดิการสังคม ซึ่งหากผู้อยู่ใต้การปกครองไม่รู้สึกว่าคุณตนกำลังถูกบังคับจากผู้ปกครอง การต่อสู้ทางชนชั้นก็จะไม่เกิดขึ้นเหมือนที่แนวคิดมาร์กซิสต์เดิมได้อธิบายไว้ โดยกรัมสกีได้พิสูจน์คำอธิบายในแนวคิดของตนผ่านการยกตัวอย่างปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในอิตาลีในงานเขียนเรื่อง *The Prison Notebooks* ที่ชี้ให้เห็นว่าชนชั้นนายทุนในอิตาลีประสบความสำเร็จในการสร้างกระบวนการยินยอมพร้อมใจและทำให้ชนชั้นใต้ปกครองอยู่ภายใต้อำนาจได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด (ทภีพร สุพร, 2556)

ซึ่งสำหรับงานวิจัยนี้ก็จะใช้แนวคิดมาร์กซิสต์ใหม่ในรูปแบบของเฮเกลเป็นหลักในการศึกษา

2.1.2.3 สรุปแนวคิดมาร์กซิสต์ใหม่

แนวคิดมาร์กซิสต์ใหม่เป็นแนวคิดที่พัฒนาขึ้นมาจากแนวคิดมาร์กซิสต์เดิมที่แม้จะยังคงรูปแบบของการอธิบายสังคมด้วยการแบ่งโครงสร้างทางสังคมออกเป็น 2 ส่วนคือโครงสร้างสังคมส่วนบนที่เป็นเรื่องของการเมือง และสังคมส่วนล่างที่เป็นเรื่องของเศรษฐกิจ โดยรัฐที่ควบคุมโครงสร้างสังคมส่วนบนและนายทุนที่ควบคุมโครงสร้างสังคมส่วนล่างได้ร่วมมือกันกดขี่ชนชั้นกรรมาชีพ แต่มีความแตกต่างกันที่ แนวคิดมาร์กซิสต์เดิมมองว่าโครงสร้างส่วนล่างเป็นผู้ควบคุม

โครงสร้างส่วนบนเสมอ กล่าวคือ รัฐเป็นเครื่องมือของนายทุนซึ่งใช้อำนาจทางเศรษฐกิจในการควบคุมให้รัฐดำเนินนโยบายไปในทางที่นายทุนต้องการ แต่แนวคิดมาร์กซิสต์ใหม่มองว่าโครงสร้างสังคมส่วนบนในบางครั้งก็สามารถควบคุมโครงสร้างส่วนล่างได้เช่นกัน โดยลักษณะการควบคุมนั้นจะเป็นการใช้กำลังบังคับหรือใช้การสร้างคามยินยอมพร้อมใจก็ได้ ซึ่งหากผู้ปกครองสามารถทำให้ผู้อยู่ใต้ปกครองยินยอมพร้อมใจที่จะถูกปกครองแล้ว ความขัดแย้งทางชนชั้นก็อาจไม่เกิดขึ้นก็ได้

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับงานวิจัยในอดีตที่ศึกษาเรื่องผลกระทบของนโยบายประชานิยมนั้นมักมุ่งเน้นการอธิบายผลกระทบของนโยบายประชานิยมใน 3 รูปแบบ ได้แก่ ผลกระทบในด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบในด้านสังคม และผลกระทบในด้านการเมืองเป็นหลัก โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สำหรับงานวิจัยในรูปแบบที่หนึ่งซึ่งเป็นงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องผลกระทบของนโยบายประชานิยมในด้านเศรษฐกิจนั้นจะมุ่งอธิบายในเรื่องการใช้งบประมาณของรัฐบาล ประสิทธิภาพในการนำนโยบายประชานิยมไปปฏิบัติ และปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับระบบเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต ซึ่งมักจะใช้แนวคิดและทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์มาใช้เป็นหลักในการอธิบายและวิเคราะห์ โดยมักจะศึกษาค้นคว้าแบบเฉพาะเจาะจงไปที่นโยบายใดนโยบายหนึ่ง ตัวอย่างของงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องผลกระทบของนโยบายประชานิยมในด้านนี้ ได้แก่

งานวิจัยเรื่อง “การนำนโยบายการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยไปปฏิบัติ วิเคราะห์เปรียบเทียบโครงการบ้านเอื้ออาทรและบ้านมั่นคง” ของอรพินธ์ แซ่อึ้งที่ค้นพบว่านโยบายบ้านเอื้ออาทรนั้นไม่ประสบผลสำเร็จเนื่องจากขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องมีจุดมุ่งหมายเพียงการก่อสร้างอาคารเพื่อให้ประชาชนได้อยู่อาศัยเท่านั้น แต่ไม่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายใดๆ ในขณะที่นโยบายบ้านมั่นคงนั้นแม้ว่าคนในชุมชนจะมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายแต่ก็ประสบปัญหาด้านคนในชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงาน (อรพินธ์ แซ่อึ้ง, 2555)

งานวิจัยเรื่อง “โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า 30 บาทรักษาทุกคน พ.ศ.2545 – 2552” ของสุนทร ตันม้นทองซึ่งได้ศึกษานโยบาย 30 บาทรักษาทุกคนได้ข้อค้นพบว่านโยบายดังกล่าวสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้มีรายได้น้อยเป็นอย่างมากเพราะสามารถเข้ารับการรักษาโรคได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย อย่างไรก็ตาม นโยบายนี้ก็ต้องใช้งบประมาณที่สูงมากส่งผลให้ขาดแคลน

งบประมาณและทรัพยากรในการดำเนินการ อีกทั้งยังทำให้แพทย์เป็นจำนวนมากลาออกเนื่องจากไม่พอใจในนโยบายนี้ (สุนทร ตันมันทอง, 2553)

ในอันดับถัดมาคืองานวิจัยที่ศึกษาเรื่องผลกระทบของนโยบายประชานิยมในรูปแบบที่สองนั้น คือ ผลกระทบในด้านสังคมซึ่งจะมุ่งเน้นอธิบายในเรื่องการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการใช้นโยบายประชานิยม ผลได้และผลเสียของกลุ่มคนกลุ่มต่างๆ ในสังคมจากการใช้นโยบายประชานิยม ซึ่งจะนำเรื่องของระบบอุปถัมภ์ การจัดสรรทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียม มาใช้อธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ตัวอย่างของงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องผลกระทบของนโยบายประชานิยมในด้านนี้ได้แก่

งานวิจัยของ อัสมา หวังกุลหล้า เรื่อง **“บทบาททางการเมืองของชนชั้นกลางไทยในขบวนการพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยภายใต้ระบอบทักษิณ”** ได้กล่าวถึงนโยบายประชานิยมของทักษิณที่สอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้านี้ โดยอธิบายว่านโยบายประชานิยมของทักษิณมีลักษณะการดำเนินการในรูปแบบที่รัฐได้เข้าไปให้การอุปถัมภ์ประชาชนโดยตรงและไม่อาศัยคนกลางเหมือนเช่นในอดีต ด้วยเหตุนี้จึงทำให้กลุ่ม NGO ต่างๆ ถูกลดบทบาทและความสำคัญลงไปเป็นอย่างมาก หน่วยแพทย์อาสาที่เคยมีบทบาทโดดเด่นในฐานะที่เป็นองค์กรกลางในการให้บริการด้านสาธารณสุขก็ได้รับผลกระทบจากนโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรคเพราะนโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรคทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการบริการด้านการรักษาพยาบาลได้สะดวกและรวดเร็วกว่าหน่วยแพทย์อาสา นอกจากนี้ การที่นโยบายประชานิยมของทักษิณมุ่งเน้นการเอื้อประโยชน์แก่กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าได้ก่อให้เกิดปรากฏการณ์การแย่งชิงทรัพยากรที่กลุ่มคนชนชั้นกลางเคยถือครองมาก่อน เช่นในกรณีการเกิดขึ้นของกลุ่มทุนกลุ่มใหม่ โดยกลุ่มคนกลุ่มนี้คือกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าที่สามารถยกระดับฐานะของตนเองขึ้นมาจากการได้รับการอุปถัมภ์จากนโยบายประชานิยมของทักษิณ กลุ่มทุนกลุ่มใหม่นี้ได้เข้ามาแข่งขันและแย่งชิงผลประโยชน์กับกลุ่มทุนเก่าอันส่งผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนทั้งสองกลุ่มนี้ในเวลาต่อมา (อัสมา หวังกุลหล้า, 2553)

งานวิจัยเรื่อง **“พลังสีแดง: การจัดตั้งของภาคการผลิตอย่างไม่เป็นทางการ”** ของอรรถจักร สัตยานุรักษ์ได้ค้นพบว่ากรณีที่คนเสื้อแดงต่อสู้กับรัฐบาลที่มาจากการรัฐประหารของพลเอกสุรยุทธ์ และรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ที่นำโดยนายกรัฐมนตรีกษิตี เวชชาชีวะนั้นเป็นผลมาจากการเสียผลประโยชน์ในด้านการผลิตที่เคยได้รับจากนโยบายของพรรคไทยรักไทยและพรรคพลังประชาชน

เนื่องจากนโยบายของพรรคไทยรักไทยและพรรคพลังประชาชนได้ช่วยให้พวกเขาเข้าถึงทรัพยากรในการผลิตได้มากขึ้นจากที่แต่เดิมถูกปิดกั้นโดยกลุ่มการผลิตเก่า (อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์, 2553)

งานวิจัยของ อุบลพรรณ กระจ่างโพธิ์ เรื่อง “**การเคลื่อนไหวของขบวนการแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ช่วงรัฐบาลอภิสิทธิ์**” ได้ให้การอธิบายที่เน้นย้ำถึงการเปลี่ยนแปลงไปของระบบอุปถัมภ์จากการที่นโยบายประชานิยมของทักษิณได้ถูกนำมาใช้นโยบายประชานิยมของทักษิณ เช่น นโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค นโยบายพักชำระหนี้เกษตรกร นโยบายกองทุนหมู่บ้าน ฯลฯ นอกจากจะส่งผลในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าให้ดีขึ้นแล้วยังทำให้กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าสามารถหลุดพ้นจากการครอบงำของระบบอุปถัมภ์แบบดั้งเดิมด้วยเพราะนโยบายเหล่านี้ทำให้กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้ามียแหล่งเงินทุนมากขึ้น โดยแหล่งเงินทุนนั้นเป็นแหล่งเงินทุนในระบบหรือแหล่งเงินทุนที่รัฐเป็นผู้ดูแล กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าจึงไม่จำเป็นต้องพึ่งพาแหล่งเงินทุนนอกระบบซึ่งเป็นเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ของกลุ่มคนชนชั้นกลางอีกต่อไป (อุบลพรรณ กระจ่างโพธิ์, 2553)

งานวิจัยของ สิทธิโชค ลางกุลานนท์ เรื่อง “**พัฒนาการและบทบาททางการเมืองของกลุ่มธุรกิจการเมืองในประเทศไทย**” ได้เน้นย้ำให้เห็นถึงผลกระทบของนโยบายประชานิยมของทักษิณที่มีต่อกลุ่มคนชนชั้นกลางด้วยการอธิบายว่า นโยบายประชานิยมของทักษิณแม้จะก่อให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่เป็นการเอื้อประโยชน์แค่เฉพาะกลุ่มธุรกิจพวกพ้องเท่านั้น อีกทั้งยังเข้าแทรกแซงระบบราชการ ครอบงำสื่อมวลชน และองค์กรอิสระ ซึ่งจากคำอธิบายข้างต้นแสดงให้เห็นว่ากลุ่มผู้เสียประโยชน์จากนโยบายประชานิยมของทักษิณก็คือ กลุ่มธุรกิจอื่นๆ ที่ไม่ใช่พวกพ้องของ ดร. ทักษิณ กลุ่มข้าราชการ กลุ่มสื่อมวลชน ฯลฯ (สิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552)

อันดับสุดท้ายคืองานวิจัยที่ศึกษาเรื่องผลกระทบของนโยบายประชานิยมในรูปแบบที่สามซึ่งเป็นงานวิจัยที่มุ่งเน้นศึกษาผลกระทบทางการเมืองซึ่งจะมุ่งเน้นอธิบายในเรื่องพฤติกรรมทางการเมืองที่เปลี่ยนไปของกลุ่มคนกลุ่มต่างๆ ในสังคมจากการใช้นโยบายประชานิยม หรือการหาเสียงของพรรคการเมืองจากการใช้นโยบายประชานิยมเป็นกลยุทธ์ ตัวอย่างของงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องผลกระทบของนโยบายประชานิยมในด้านนี้ ได้แก่

งานวิจัยของ ปรีชชาณัฏ นักพ็อน เรื่อง “**นโยบายประชานิยม: กลยุทธ์ทางการเมืองและการตลาดกับการบริหารงานภาครัฐ**” ได้อธิบายขยายความในเรื่องการใช้หลักกลยุทธ์ทางการเมืองและการตลาดของนโยบาย

ประชานิยมของทักษิณเอาไว้ว่ากลยุทธ์ทางการตลาดที่ ดร.ทักษิณ นำมาใช้สร้างนโยบายประชานิยมนี้เป็นกลยุทธ์รูปแบบใหม่ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการแข่งขันทางการเมือง โดยกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าหรือประชาชนทั่วไปได้กลายมาเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญ จากที่ในอดีตกลุ่มคนกลุ่มนี้เป็นเพียงเครื่องมือให้กลุ่มคนชนชั้นกลางใช้เพื่อหาเสียงสนับสนุนในการลงคะแนนเสียงให้กับพรรคการเมืองที่กลุ่มคนชนชั้นกลางต้องการสนับสนุนและเป็นผู้รับผลจากนโยบายเท่านั้น มิได้มีบทบาทหรือส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายแต่อย่างใด กลยุทธ์การกำหนดนโยบายของ ดร.ทักษิณ ได้ทำให้ความต้องการของกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้ากลายเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำมาผลิตเป็นนโยบายเพื่อใช้ในการหาเสียง กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าจึงกลายเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายและมิได้เป็นเพียงผู้ต้องคอยรับผลจากนโยบายเหมือนในอดีตอีกต่อไป (ปรีชชาณันท์ นิกพ็อน, 2551)

งานวิจัยของ เอนก เหล่าธรรมทัศน์ เรื่อง “ทักษิณา-ประชานิยม: ความหมาย ปัญหา และทางออก” ได้อธิบายเกี่ยวกับนโยบายประชานิยมของทักษิณว่าเป็นนโยบายที่ใช้หลักกลยุทธ์ทางการตลาดที่มองว่าประชาชนคือลูกค้าหรือผู้บริโภค ในขณะที่พรรคการเมืองคือผู้ที่ผลิตสินค้า ซึ่งสินค้านั้นก็คือนโยบาย ด้วยเหตุนี้นโยบายประชานิยมของทักษิณจึงมุ่งเน้นไปที่เรื่องของการตอบสนองความต้องการของลูกค้าหรือประชาชนให้มากที่สุด แต่ไม่ได้มุ่งเน้นเรื่องการให้ประชาชนลงมือพัฒนาตัวเอง ซึ่งนโยบายในลักษณะนี้เรียกว่า รัฐอุปถัมภ์ อันเป็นการที่รัฐได้เข้ามาให้การอุปถัมภ์ประชาชนโดยตรง ซึ่งเป็นรูปแบบการอุปถัมภ์ที่แตกต่างจากอดีตอันคือรูปแบบสังคมอุปถัมภ์ โดยกลุ่มคนชนชั้นกลางคือผู้ทำหน้าที่เป็นคนกลางหรือตัวแทนของรัฐในการอุปถัมภ์สังคม รัฐจึงมิได้เข้ามาอุปถัมภ์ประชาชนโดยตรง และการที่รัฐอาศัยกลุ่มคนชนชั้นกลางเป็นตัวแทนในการทำกิจกรรมต่างๆ ทำให้รัฐต้องดำเนินนโยบายที่มีแนวโน้มในการเอื้อประโยชน์แก่กลุ่มคนชนชั้นกลาง การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการอุปถัมภ์จากสังคมอุปถัมภ์เป็นรัฐอุปถัมภ์ในสมัยรัฐบาลพรรคไทยรักไทย พลังประชาชน และเพื่อไทย จึงทำให้รัฐไม่จำเป็นต้องอาศัยกลุ่มคนชนชั้นกลางในการเป็นตัวแทนของตนอีกต่อไปเพราะรัฐสามารถเข้าถึงประชาชนได้โดยตรงจากการใช้นโยบายประชานิยม (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2549)

จากงานวิจัยต่างๆ ในอดีตที่ได้ยกตัวอย่างมาในข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการศึกษาเรื่องผลกระทบของนโยบายประชานิยมยังมีลักษณะที่แบ่งแยกเป็นการศึกษาแบบเฉพาะด้านที่ยังไม่มีการเชื่อมโยงและอธิบายผลกระทบของนโยบายประชานิยมทั้งสามด้านอย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตามงานวิจัยที่ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบของนโยบายประชานิยมแบบรอบด้านและมีการเชื่อมโยงและ

อธิบายอย่างเป็นระบบก็พอมีให้เห็นอยู่บ้าง เช่น งานวิจัยเรื่อง “บทบาทภูมิทัศน์การเมืองไทย” ของ อภิชาติ สถิตนิรามัยและคณะที่ได้อธิบายเรื่องผลกระทบของนโยบายประชานิยมไว้ว่า นโยบายประชานิยมเป็นนโยบายที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าได้ กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าจึงพยายามปกป้องนโยบายประชานิยม และด้วยความที่กลุ่มคนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มคนที่มีจำนวนมาก พวกเขาจึงใช้การเลือกตั้งตามหลักการของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นเครื่องมือในการให้ได้มาซึ่งรัฐบาลที่จะตอบสนองความต้องการของพวกเขาด้วยการใช้นโยบายประชานิยม ทว่า กลุ่มคนชนชั้นกลางนั้นเป็นกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายประชานิยม เนื่องจากการถูกแย่งชิงทรัพยากรและอภิสถิธิ์ต่างๆ ที่เคยครอบครองหรือมีอยู่ไป กลุ่มคนกลุ่มนี้จึงต่อต้านนโยบายประชานิยม แต่ด้วยความที่พวกเขาเป็นกลุ่มคนส่วนน้อยในสังคม การเลือกตั้งจึงมิใช่เครื่องมือหลักที่พวกเขาสามารถใช้เพื่อต่อสู้กับฝ่ายตรงข้ามได้ กลุ่มคนชนชั้นกลางจึงมุ่งเน้นการตรวจสอบและถ่วงดุลด้วยการสนับสนุนกลุ่มการเมืองต่างๆ ที่มีอำนาจ เช่น องค์กรอิสระ ศาล หรือแม้กระทั่งทหาร ให้เข้ามาคานอำนาจในระบบการเมือง อีกทั้งยังสรุปว่าทั้งกลุ่มคนชนชั้นกลางและกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าต่างก็มีแนวคิดประชาธิปไตยทั้งคู่ เพียงแต่มีจุดเน้นที่ต่างกัน กลุ่มคนชนชั้นกลางมุ่งเน้นการตรวจสอบและถ่วงดุล ในขณะที่กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้ามุ่งเน้นการเลือกตั้งและความเท่าเทียมกันในการใช้อำนาจทางการเมือง (อภิชาติ สถิตนิรามัย, ยุติ มุกดาวิจิตร, & นิติ ภาวครพันธุ์, 2556)

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยดังกล่าวเป็นงานวิจัยในช่วงเวลาก่อนการเกิดรัฐประหารใน พ.ศ.2557 ดังนั้น ด้วยเหตุการณ์ทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปจึงอาจทำให้ผลของการวิจัยที่งานวิจัยนี้ได้อธิบายมาในข้างต้นนี้อาจอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้ อีกทั้งข้อสรุปในบางประเด็นก็อาจสามารถถูกลบล้างได้ เช่น ข้อสรุปที่อธิบายทั้งกลุ่มคนชนชั้นกลางและกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าต่างมีแนวคิดประชาธิปไตยเหมือนกันเพียงแต่มีจุดเน้นที่ต่างกัน ซึ่งการรัฐประหารใน พ.ศ.2557 คือสิ่งที่ยืนยันให้เห็นอย่างชัดเจนว่ากลุ่มคนชนชั้นกลางคือกลุ่มผู้สนับสนุนให้ทหารเข้ามายึดอำนาจการปกครองและนำพลิกฟื้นการปกครองในระบอบเผด็จการอำนาจนิยมขึ้นมาอีกครั้ง อีกทั้งในความเป็นจริงทางประวัติศาสตร์การเมืองไทย พฤติกรรมการสนับสนุนการรัฐประหารและโค่นล้มการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของกลุ่มคนชนชั้นกลางนี้ก็มีใช้ครั้งแรก ทว่ามีปรากฏอยู่ตลอด เช่น ใน พ.ศ.2519 และ 2549 ด้วยเหตุนี้ การอธิบายว่ากลุ่มคนชนชั้นกลางมีแนวคิดประชาธิปไตยจึงยังมีอาจสามารถสรุปได้อย่างเด่นชัดนัก

ด้วยข้อจำกัดของงานวิจัยต่างๆ ในอดีตตามที่ได้อธิบายมาในข้างต้นจึงจึงเป็นโอกาสให้ผู้วิจัย
จะได้นำประเด็นดังกล่าวมาศึกษาและอธิบายในบทถัดไป

บทที่สาม ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล 2 รูปแบบคือ “การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร” (Document Research) และ “การเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์” (Interview Research) จากนั้นจะนำข้อมูลที่ได้รับจากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสองส่วนไปตรวจสอบด้วยวิธี “การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล” (Triangulation) ก่อนที่จะนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วย “การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร” (Content Analysis) ควบคู่กันกับ “การวิเคราะห์สาเหตุและผลลัพธ์” (Cause and Effect Analysis)

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล 2 แบบคือ การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร และการเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์

3.1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลักฐานชั้นรองอันได้แก่ หนังสือ งานวิจัย บทความ หนังสือพิมพ์ รวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ

3.1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์

เป็นการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่าง: จำนวน 100 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 50 คนเท่ากัน ได้แก่ “กลุ่มคนชนชั้นกลาง” และ “กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า” โดยการนำนิยามของชนชั้นต่างๆ ของแนวคิดมาร์กซิสต์ใหม่มาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ชนชั้นในแนวคิดมาร์กซิสต์และมาร์กซิสต์ใหม่แบ่งออกเป็น 2 ชั้นหลัก คือ “ชนชั้นนายทุน” ซึ่งเป็นชนชั้นปกครอง และ “ชนชั้นกรรมาชีพ” ซึ่งเป็นชนชั้นถูกปกครอง อย่างไรก็ตามยังมีการกล่าวถึงชนชั้นอื่นอีก 4 ชั้น (Sociology 250, 2003) อันได้แก่

ชนชั้นเจ้าที่ดิน ซึ่งเป็นกลุ่มคนชนชั้นสูง เช่น เชื้อพระวงศ์และขุนนาง ที่เคยมีอำนาจในช่วงสังคมศักดินาและยังสามารถรักษาความมั่งคั่งเอาไว้ได้จนถึงปัจจุบันด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การนำที่ดิน

ซึ่งถือครองอยู่มาใช้สะสมทุนด้วยการปล่อยเช่า ด้วยความที่ยังมีการครอบครองทรัพย์สินและใช้ทรัพย์สินที่มีอยู่ในการเปลี่ยนเป็นทุนเพื่อสะสมความมั่งคั่ง กลุ่มคนกลุ่มนี้จึงนับเป็นชนชั้นปกครองพวกหนึ่ง เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับบริบทของสังคมไทย คนกลุ่มนี้ก็คือ กลุ่มผู้ดีเก่าที่เคยมีบรรพบุรุษเป็นเชื้อพระวงศ์หรือขุนนางซึ่งสามารถปรับตัวมาสู่สังคมสมัยใหม่และยังคงมีความมั่งคั่งอยู่ ซึ่งมักจะประกอบอาชีพข้าราชการระดับสูง นักการเมือง หรือผันตัวไปเป็นนักธุรกิจ

ชนชั้นนายทุนน้อย ซึ่งเป็นกลุ่มคนชนชั้นที่อยู่ระหว่างชนชั้นนายทุนและกรรมาชีพ มีความมั่งคั่งจากการถือครองทรัพย์สินบางส่วนแต่ยังไม่เท่าชนชั้นนายทุน ยังต้องอาศัยแรงงานของตนเองในการแสวงหาความมั่งคั่ง โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ “กลุ่มผู้ถือครองทรัพย์สินขนาดย่อม” (Owners) เช่น กลุ่มช่างฝีมือรายย่อย เจ้าของธุรกิจขนาดย่อม และ “กลุ่มแรงงาน” (Workers) ซึ่งมิได้ถือครองทรัพย์สินแต่ใช้แรงงานด้วยสมองและมีรายได้เป็นรอบเดือน กลุ่มคนชนชั้นนี้มีทั้งฝั่งที่โน้มเอียงมาเข้ากับชนชั้นนายทุนและฝั่งที่โน้มเอียงมาเข้ากับชนชั้นกรรมาชีพ แต่มักจะโน้มเอียงไปทางพวกแรกมากกว่าเพราะมีความเป็นอนุรักษ์นิยมและพอใจกับกฎระเบียบทางสังคมแบบเดิมเหมือนกัน สำหรับบริบทของสังคมไทยก็คือกลุ่มคนในเมืองทั่วไปที่เป็นนักธุรกิจรายย่อย แรงงานคอปกขาว (พนักงานออฟฟิศ) หรือผู้ประกอบการอิสระต่างๆ รวมถึงข้าราชการทั่วไปซึ่งมิได้มีบรรพบุรุษที่สืบเชื้อสายมาจากเชื้อพระวงศ์และขุนนาง

ชนชั้นล่าง ซึ่งเป็นชนชั้นล่างสุดของสังคมที่ถูกทอดทิ้งจากระบบเศรษฐกิจ นั่นคือคนว่างงานและคนไร้บ้านนั่นเอง ในบริบทสังคมไทยคือกลุ่มขอทานหรือกลุ่มคนเร่ร่อน

เกษตรกรและชาวนา ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มาร์กซ์มองว่าจะหันไปเข้าร่วมกับกลุ่มกรรมาชีพ และมีบางส่วนที่อาจกลายเป็นชนชั้นเจ้าที่ดินและชนชั้นนายทุนได้ สำหรับบริบทสังคมไทยก็คือกลุ่มผู้ทำเกษตรกรรม เช่น ชาวนา ชาวไร่ ชาวสวน รวมถึงกลุ่มเจ้าของธุรกิจรายย่อยและธุรกิจเปิดใหม่ซึ่งสามารถยกระดับตนเองขึ้นมาจากการเป็นเกษตรกรและชาวนาได้

จากการแบ่งชนชั้นตามแนวคิดมาร์กซิสต์ในข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า จากการแบ่งกลุ่มทางสังคมออกเป็น 2 ชนชั้นหลัก คือ ชนชั้นปกครอง และ ชนชั้นถูกปกครอง นั้น กลุ่มที่อยู่ในฝ่ายชนชั้นปกครองก็คือ กลุ่มนายทุน กลุ่มเจ้าที่ดิน และกลุ่มนายทุนน้อย ส่วนกลุ่มที่อยู่ในฝ่ายชนชั้นถูกปกครองก็คือ กลุ่มกรรมาชีพ กลุ่มชนชั้นล่าง และกลุ่มเกษตรกรและชาวนา

เมื่อนำหลักเกณฑ์ในข้างต้นมาเปรียบเทียบกับบริบทของประเทศไทยจึงสามารถอนุมานได้ว่า กลุ่มชนชั้นกลางของไทยหรือกลุ่มชนชั้นปกครองก็คือกลุ่มชนชั้นนายทุน เจ้าที่ดิน และนายทุนน้อย

ในขณะที่กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าหรือชนชั้นถูกปกครองนั้นก็คือกลุ่มชนชั้นกรรมมาชีพ ชนชั้นล่าง และเกษตรกรและชาวนา ดังนั้น การจัดกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ของการวิจัยจึงจะเป็นไปตามเกณฑ์การอธิบายนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ 1: กลุ่มคนชนชั้นกลาง อันประกอบไปด้วยกลุ่มย่อย 5 กลุ่ม แบ่งตามการประกอบอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1: ข้าราชการ	จำนวน 10 คน
กลุ่มที่ 2: เจ้าของธุรกิจในตัวเมือง	จำนวน 10 คน
กลุ่มที่ 3: แพทย์	จำนวน 10 คน
กลุ่มที่ 4: พนักงานออฟฟิศ	จำนวน 10 คน
กลุ่มที่ 5: อาจารย์หรือนักวิชาการ	จำนวน 10 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ 2: กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า อันประกอบด้วยกลุ่มย่อย 5 กลุ่ม แบ่งตามการประกอบอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1: เกษตรกร	จำนวน 10 คน
กลุ่มที่ 2: เจ้าของธุรกิจระดับครัวเรือน	จำนวน 10 คน
กลุ่มที่ 3: แรงงานรับจ้างทั่วไป	จำนวน 10 คน
กลุ่มที่ 4: พ่อค้าแม่ค้าแผงตลาดและหาบเร่	จำนวน 10 คน
กลุ่มที่ 5: แรงงานในโรงงานหรือก่อสร้าง	จำนวน 10 คน

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง: ใช้ทั้งวิธีการเลือกตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) ซึ่งเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยอาศัยการแนะนำต่อกันจากบุคคลที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ไปแล้ว จนกระทั่งครบตามจำนวนที่ต้องการ

วิธีการสัมภาษณ์: ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) โดยผู้วิจัยจะมีการจัดเตรียมคำถามหลักของการสัมภาษณ์ไว้เป็นมาตรฐานซึ่งใช้ในการถามบุคคลที่ถูกสัมภาษณ์ทุกราย และมีคำถามเพิ่มเติมซึ่งปรับเปลี่ยนไปตามเนื้อหาการสัมภาษณ์ของแต่ละบุคคลที่ถูกสัมภาษณ์ โดยชุดคำถามหลักที่เป็นมาตรฐานในการใช้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

คำถามที่ 1: นโยบายพรรคไทยรักไทย พลังประชาชน และเพื่อไทย เป็นนโยบายที่สามารถตอบสนองความต้องการของท่านได้หรือไม่ อย่างไร?

คำถามนี้มีจุดประสงค์เพื่อพิสูจน์ว่านโยบายประชานิยมเป็นนโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าเพียงกลุ่มเดียว แต่มีตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มคนชนชั้นกลาง

คำถามที่ 2: เมื่อเปรียบเทียบกับนโยบายช่วงก่อนหน้าที่พรรคไทยรักไทยจะเป็นรัฐบาล นโยบายในช่วงเวลาใดสามารถตอบสนองความต้องการของท่านได้มากกว่า?

คำถามนี้มีจุดประสงค์เพื่อพิสูจน์ว่านโยบายในช่วงก่อนหน้าพรรคไทยรักไทยนั้นเป็นนโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มคนชนชั้นกลางเพียงกลุ่มเดียว แต่มีตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า

คำถามที่ 3: ท่านคิดว่านโยบายของพรรคไทยรักไทย พลังประชาชน และเพื่อไทยมีความสอดคล้องกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยหรือไม่?

คำถามนี้มีจุดประสงค์เพื่อพิสูจน์ว่านโยบายประชานิยมส่งผลให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเกิดความบกพร่องจากการไม่สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มคนชนชั้นกลางและกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าได้อย่างลงตัว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

3.2 การตรวจสอบข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Triangulation) (เพ็ญศรี ฉรินง, 2560) เนื่องจากผู้วิจัยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล 2 วิธี คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร และการเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ ดังนั้น การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูลจะเป็นการนำข้อมูลทั้งสองส่วนมาตรวจสอบซึ่งกันและกันว่าเป็นไปในแนวทางเดียวกันหรือไม่ ซึ่งหากข้อมูลจากการเก็บรวบรวมด้านเอกสารและการสัมภาษณ์ตรงกันแล้ว แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รับมานั้นมีความถูกต้องและเชื่อถือได้

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล 2 รูปแบบ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร (Content Analysis) ควบคู่ไปกับ การวิเคราะห์สาเหตุและผลลัพธ์ (Cause and Effect Analysis) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารจะช่วยในด้านการเรียบเรียงเนื้อหาเชิงพรรณนาและอธิบายให้เห็นปรากฏการณ์ต่างๆ ในภาพรวมได้ ในขณะที่การวิเคราะห์สาเหตุและผลลัพธ์จะช่วยในด้านการสรุปเนื้อหาให้เป็นระบบและเข้าใจได้ง่ายอันจะเป็นประโยชน์ในด้านการทำบทสรุปและข้อเสนอแนะในบทสุดท้ายของงานวิจัย

บทที่สี่

ผลของการวิจัย

เนื้อหาในบทนี้เป็นการนำเสนอข้อมูลที่ได้รับจากการเก็บรวบรวมข้อมูล และจะเป็นการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้นั้นมาตรวจสอบและวิเคราะห์ตามกระบวนการตามวิธีการที่ได้อธิบายไว้ในบทก่อนหน้า ดังนั้น เนื้อหาในบทนี้จึงมีทั้งหมด 3 ส่วน ได้แก่

- 4.1 ผลที่ได้รับจากการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบเอกสาร
- 4.2 ผลที่ได้รับจากการเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์
- 4.3 สรุปผลของการเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนที่ 4.1 และ 4.2

4.1 ผลที่ได้รับจากการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบเอกสาร

ผลของการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบเอกสาร แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

4.1.1 ผลประโยชน์และความคาดหวังที่มีต่อระบบการเมืองของกลุ่มคนชนชั้นกลางและกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า

เนื้อหาในส่วนนี้จะเป็นการนำเสนอข้อมูลที่บ่งบอกถึงผลประโยชน์ที่กลุ่มคนทั้งสองกลุ่มถือครองอยู่ การได้ทราบว่าผลประโยชน์ที่กลุ่มคนทั้งสองกลุ่มมีอยู่นั้นคืออะไรจะทำให้ทราบว่ากลุ่มคนทั้งสองกลุ่มคาดหวังให้ระบบการเมืองตอบสนองต่อผลประโยชน์ของตนอย่างไร

อย่างไรก็ตาม ในเบื้องต้นนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเห็นภาพรวมของประวัติศาสตร์การเมืองไทยทั้งหมดในยุคสมัยต่างๆ เสียก่อนซึ่งจะช่วยให้การอธิบายในส่วนต่อไปเป็นไปโดยง่าย และเนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยที่มุ่งเน้นเรื่องการต่อสู้ทางชนชั้นอยู่มาก ดังนั้น การนำเสนอภาพรวมของประวัติศาสตร์การเมืองไทยในยุคสมัยต่างๆ จึงจะใช้ชนชั้นเป็นเกณฑ์ในการนำเสนอ ซึ่งการแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์การเมืองไทยโดยใช้ชนชั้นเป็นเกณฑ์นั้นสามารถแบ่งออกเป็น 6 ยุคสมัย (จิตติมา อานสกุลเจริญ, 2558) ดังต่อไปนี้

ยุคที่หนึ่ง: ยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (ก่อน พ.ศ.2475)

เป็นยุคที่กลุ่มคนชนชั้นสูง คือ กษัตริย์ เชื้อพระวงศ์ และขุนนาง เป็นผู้กุมอำนาจทางการเมือง จนกระทั่งเกิดการปฏิวัติสยาม และเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ.2475

ยุคที่สอง: ยุคอำมาตยาธิปไตย (พ.ศ.2475 – 2516)

เป็นยุคที่กลุ่มคนชนชั้นสูงยังคงเป็นผู้กุมอำนาจทางการเมือง แต่เปลี่ยนมือจากกลุ่มกษัตริย์เชื้อพระวงศ์ และขุนนาง มาเป็น **กลุ่มข้าราชการ** โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ยุคย่อยคือ ยุคคณะราษฎร ซึ่งอำนาจทางการเมืองอยู่ที่กลุ่มข้าราชการพลเรือน และ ยุคเผด็จการอำนาจนิยม ซึ่งอำนาจทางการเมืองอยู่ที่กลุ่มข้าราชการทหาร โดยยุคสมัยนี้ได้สิ้นสุดลงหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลา ใน พ.ศ.2516

ยุคที่สาม: ยุคประชาธิปไตยแบ่งบาน (พ.ศ.2516 – 2519)

เป็นยุคที่ผู้กุมอำนาจทางการเมืองเปลี่ยนมือจากกลุ่มคนชนชั้นสูงมาเป็น **กลุ่มคนชนชั้นกลาง** ซึ่งมี กลุ่มปัญญาชนและกลุ่มธุรกิจการเมือง (นักการเมืองและนักธุรกิจ) เป็นผู้นำ ทว่าในภายหลังได้เกิดความแตกแยกกันเองในกลุ่มคนชนชั้นกลาง กลุ่มธุรกิจการเมืองจึงหันกลับไปร่วมมือกับกลุ่มชนชั้นสูงและต่อสู้กับกลุ่มปัญญาชนจนนำไปสู่เหตุการณ์ 6 ตุลา ใน พ.ศ.2519

ยุคที่สี่: ยุคประชาธิปไตยครึ่งใบ (พ.ศ.2519 – 2535)

เป็นยุคที่ **กลุ่มคนชนชั้นกลาง (กลุ่มธุรกิจการเมือง) และกลุ่มคนชนชั้นสูง (ข้าราชการ)** ร่วมกันกุมอำนาจทางการเมือง จนกระทั่งในช่วง พ.ศ.2534 – 2535 เมื่อกลุ่มคนชนชั้นสูงแสดงความมุ่งหวังที่จะควมรวบอำนาจทางการเมืองอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดอีกครั้ง กลุ่มคนชนชั้นกลางจึงทำการต่อต้านจนนำไปสู่เหตุการณ์พฤษภาทมิฬใน พ.ศ.2535 และเป็นเหตุให้กลุ่มคนชนชั้นสูงต้องยุติบทบาททางการเมืองลงในที่สุด

ยุคที่ห้า: ยุคธนาธิปไตย (พ.ศ.2535 – 2549)

เป็นยุคที่ **กลุ่มคนชนชั้นกลาง (กลุ่มธุรกิจการเมือง)** ได้เข้ามากุมอำนาจทางการเมืองอย่างเต็มตัว อย่างไรก็ตาม วิฤทธิเศรษฐกิจใน พ.ศ.2540 ได้แบ่งแยกกลุ่มธุรกิจการเมืองออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มทุนเก่า ซึ่งเป็นกลุ่มธุรกิจการเมืองที่มีบทบาททางการเมืองมาแต่เดิมซึ่งถดถอยลงจากวิฤทธิเศรษฐกิจ กับ กลุ่มทุนใหม่ ซึ่งเป็นกลุ่มธุรกิจการเมืองที่เพิ่งเติบโตและเข้ามามีบทบาททางการเมืองหลังวิฤทธิเศรษฐกิจ โดยผู้นำของกลุ่มทุนใหม่นี้ก็คือ ดร. ทักษิณ ชินวัตรหัวหน้าพรรคไทยรักไทย ซึ่งกลุ่มทุน

ใหม่นี้ได้ทำการประสานผลประโยชน์กับกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าจึงเริ่มเข้ามามีบทบาททางการเมืองอย่างชัดเจนในช่วงเวลานี้ และยุครณานิปไตยนี้ก็สิ้นสุดลงจากการรัฐประหารใน พ.ศ.2549

ยุคที่หก: ยุคมวลชนานิปไตย (พ.ศ.2549 – 2557)

เป็นยุคที่กลุ่มการเมืองสองฝ่ายต่อสู้แย่งชิงกันเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจทางการเมือง กลุ่มแรกคือกลุ่มทุนเก่าซึ่งร่วมมือกับกลุ่มข้าราชการ และอีกกลุ่มคือ กลุ่มทุนใหม่ซึ่งร่วมมือกับกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า ทั้งสองกลุ่มต่างใช้มวลชนของฝ่ายตนในการเคลื่อนไหวทางการเมือง จนในที่สุดยุคนี้ก็สิ้นสุดลงจากการรัฐประหารใน พ.ศ.2557

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการแบ่งยุคสมัยทางการเมืองด้วยเกณฑ์ชนชั้นในข้างต้นนั้น ใช้การแบ่งชนชั้นตามทฤษฎีชนชั้นนำซึ่งแตกต่างจากการแบ่งชนชั้นตามแนวคิดมาร์กซิสต์และมาร์กซิสต์ใหม่ที่งานวิจัยนี้ใช้ ดังนั้น กลุ่มข้าราชการ ในการแบ่งยุคสมัยข้างต้นจึงถูกจัดไปอยู่ในกลุ่มคนชนชั้นสูง เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ผู้วิจัยจึงปรับเปลี่ยนแบ่งชนชั้นให้เป็นไปตามแนวคิดมาร์กซิสต์และมาร์กซิสต์ใหม่เป็นหลัก ดังนั้น กลุ่มข้าราชการจึงจะถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มชนชั้นเจ้าที่ดินและกลุ่มนายทุนน้อย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มชนชั้นปกครอง หรือกลุ่มคนชนชั้นกลางในงานวิจัยนี้

จากการแบ่งแยกยุคสมัยทางการเมืองตามที่ได้นำเสนอมาในข้างต้นแสดงให้เห็นว่า กลุ่มคนชนชั้นกลาง (ชนชั้นปกครองตามแนวคิดมาร์กซิสต์และมาร์กซิสต์ใหม่) และกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า (ชนชั้นถูกปกครองตามแนวคิดมาร์กซิสต์และมาร์กซิสต์ใหม่) ได้เข้ามามีบทบาทและกุมอำนาจทางการเมืองในช่วงเวลาที่ต่างกัน โดยกลุ่มคนชนชั้นกลางได้เข้ามามีบทบาทและกุมอำนาจทางการเมืองก่อนกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า ซึ่งเพิ่งเข้ามามีบทบาทและกุมอำนาจทางการเมืองในช่วงหลังยุครณานิปไตยจากการประสานผลประโยชน์กับกลุ่มชนชั้นกลางอีกกลุ่มหนึ่งคือกลุ่มทุนใหม่ซึ่งเป็นช่วงที่กลุ่มทุนเก่าถดถอยลงจากวิกฤติเศรษฐกิจใน พ.ศ.2540 ดังนั้น การจะอธิบายเรื่องผลประโยชน์และความคาดหวังต่อระบบการเมืองของกลุ่มคนทั้งสองกลุ่มจึงจะเริ่มต้นจากกลุ่มคนชนชั้นกลางก่อน

4.1.1.1 ผลประโยชน์และความคาดหวังที่มีต่อระบบการเมืองของกลุ่มคนชนชั้นกลาง

จากเนื้อหาในช่วงก่อนหน้าแสดงให้เห็นว่ากลุ่มคนชนชั้นกลางหรือชนชั้นปกครองนั้นประกอบไปด้วยกลุ่มย่อยต่างๆ เช่น กลุ่มนายทุน (กลุ่มธุรกิจการเมือง ซึ่งในภายหลังแบ่งออกเป็นกลุ่มทุนเก่าและกลุ่มทุนใหม่) กลุ่มเจ้าที่ดิน (ข้าราชการระดับสูง) และกลุ่มนายทุนน้อย (กลุ่มคนเมือง) โดยกลุ่มย่อยเหล่านี้มีได้รวมตัวกันเป็นหนึ่งเดียวตลอดเวลาดังสามารถเห็นได้จากการที่กลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มมีการต่อสู้แย่งชิงอำนาจทางการเมืองมาโดยตลอด ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการจัดกลุ่มคนกลุ่มนี้ให้ชัดเจนเพื่อมิให้เกิดความสับสนในภายหลัง ซึ่งอ้างอิงจากการแบ่งยุคสมัยทางการเมืองของจิตติมาตามที่น่าเสนอไปในข้างต้นแล้วทำให้สามารถแบ่งกลุ่มคนชนชั้นกลางได้เป็น 2 กลุ่มหลัก คือ กลุ่มเผด็จการอำนาจนิยม (กลุ่มข้าราชการ) และกลุ่มธนาธิปไตย (กลุ่มธุรกิจการเมือง) ซึ่งกลุ่มคนทั้งสองกลุ่มนี้ต่างก็มีผลประโยชน์และความคาดหวังต่อระบบการเมืองที่ต่างกัน ดังจะอธิบายต่อไป

กลุ่มเผด็จการอำนาจนิยม (กลุ่มข้าราชการ) นับเป็นกลุ่มคนกลุ่มแรกที่กุมอำนาจทางการเมืองภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ.2475 ซึ่งถึงแม้จะเป็นกลุ่มผู้สถาปนากการปกครองในระบอบประชาธิปไตยขึ้น ทว่าในความเป็นจริงแล้วกลุ่มคนกลุ่มนี้กลับบริหารประเทศด้วยการปกครองแบบผูกขาดอำนาจ การเลือกตั้งเป็นเพียงพิธีการหรือสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น ทว่ามิได้มีความสำคัญอันใดต่อการบริหารประเทศและประชาชนหรือกลุ่มการเมืองที่อยู่นอกกระบวนราชการไม่มีโอกาสได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองใดๆ (จิตติมา อานสกุลเจริญ, 2558) ซึ่งอำนาจทางการเมืองของคนกลุ่มนี้ก็ค่อยๆ ถดถอยลงเรื่อยๆ จากการต่อสู้แย่งชิงอำนาจกับกลุ่มธนาธิปไตยจนกระทั่งยุติบทบาทไปในช่วง พ.ศ.2535 หลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ทว่ากลุ่มก็ยังคงดำรงอยู่และเริ่มกลับมามีบทบาทอีกครั้งตั้งแต่ช่วง พ.ศ.2549 เป็นต้นมาด้วยการร่วมมือกับกลุ่มธนาธิปไตย (ที่เป็นกลุ่มทุนเก่าและกลุ่มคนเมือง) เพื่อต่อต้านอำนาจของกลุ่มทุนใหม่และกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าที่เริ่มเข้ามากุมอำนาจทางการเมืองในช่วงหลังวิกฤติเศรษฐกิจเป็นต้นมาดังที่ได้นำเสนอไปในเนื้อหาส่วนก่อนหน้า

เมื่อกลุ่มคนกลุ่มนี้สามารถยึดอำนาจทางการเมืองมาจากสถาบันกษัตริย์และขุนนางได้แล้ว กลุ่มคนกลุ่มนี้ก็ได้ทำการขยายอำนาจของระบบราชการให้เข้าไปควบคุมกิจการต่างๆ ทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในลักษณะผูกขาด เช่น การแก้ไขระเบียบราชการและจัดตั้งหน่วยงานราชการต่างๆ การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยมซึ่งใช้แบบแผนของรัฐวิสาหกิจและผลักดัน

ธุรกิจการค้าด้วยระบบการสัมปทานโดยรัฐ ซึ่งการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจในรูปแบบดังกล่าวเรียกว่า ทุนนิยมโดยรัฐ (สิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552)

จากการอธิบายในข้างต้นแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงผลประโยชน์ของกลุ่มคนกลุ่มนี้นั่นคือ ระบบราชการ ซึ่งทำให้สามารถควมรวบอำนาจในการปกครองได้อย่างเป็นปึกแผ่นและเบ็ดเสร็จเด็ดขาด และเนื่องจากกลุ่มคนกลุ่มนี้ได้ปกครองประเทศด้วยอำนาจเผด็จการมาในอดีต ทว่าต้องสูญเสียอำนาจทางการเมืองให้แก่กลุ่มธนธิปไตยไปตั้งแต่ พ.ศ.2535 ความคาดหวังที่คนกลุ่มนี้มีต่อระบบการเมืองจึงเป็นเรื่องของการพยายามรื้อฟื้นระบบราชการขึ้นมาใหม่เพื่อสถาปนาอำนาจเผด็จการของกลุ่มตนขึ้นมาอีกครั้ง ด้วยเหตุนี้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจึงอาจมิใช่ระบบการเมืองที่สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มคนกลุ่มนี้ได้

กลุ่มธนธิปไตย (กลุ่มธุรกิจการเมือง) กลุ่มคนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มคนที่มีอำนาจและอิทธิพลในทางเศรษฐกิจมาเป็นเวลาช้านานนับตั้งแต่ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ทว่ามีได้มีอำนาจและอิทธิพลทางการเมืองการปกครองแต่อย่างใด (ปรีชา อุบโยธิน & สุรีย์ กาญจนวงศ์, 2542) จนกระทั่งกลุ่มข้าราชการได้เสื่อมอำนาจลงจากเหตุการณ์ 14 ตุลา ใน พ.ศ.2516 กลุ่มคนกลุ่มนี้ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มนักธุรกิจ กลุ่มนักการเมือง จึงได้มีโอกาสเข้ามามีบทบาททางการเมือง (สิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552)

ด้วยความที่มีอำนาจและอิทธิพลในทางเศรษฐกิจ ทว่ามีได้มีอำนาจทางการเมือง จึงทำให้กลุ่มคนกลุ่มนี้ไม่มีความมั่นคงในการรักษาสถานะของตน พวกเขาต้องปรับตัวไปตามกลุ่มชนชั้นนำที่ผลัดเปลี่ยนกันเข้ากุมอำนาจทางการเมืองตลอดเวลา เช่น เมื่อสถาบันกษัตริย์และขุนนางได้ถูกคณะราษฎรยึดอำนาจใน พ.ศ.2475 และสถาปนาระบบเศรษฐกิจแบบชาตินิยมหรือทุนนิยมโดยรัฐขึ้น กลุ่มคนกลุ่มนี้ก็ถูกกดดันให้ต้องย้ายข้างจากเดิมที่อยู่ในความอุปถัมภ์ของกลุ่มขุนนางให้มาอยู่ในการอุปถัมภ์ของคณะราษฎร (สิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552) อีกทั้งการใช้นโยบายทางเศรษฐกิจแบบผูกขาดของคณะราษฎรก็ส่งผลกระทบต่อกลุ่มคนกลุ่มนี้เป็นอย่างมากและมีความจำเป็นต้องปรับตัวให้อยู่รอดด้วยการเสนอผลประโยชน์ให้แก่คณะราษฎรในรูปของ หุ่น โบนัส และบำเหน็จต่างๆ (รัตพงษ์ สอนสุภาพ & ประจักษ์ น้ำประสานไทย, 2546) ช่วงเวลาภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ.2475 จึงนับเป็นจุดเริ่มต้นที่กลุ่มคนกลุ่มนี้ประสานผลประโยชน์กับกลุ่มข้าราชการ โดยการให้การสนับสนุนทางการเงินแก่กลุ่มข้าราชการแลกกับการที่กลุ่มข้าราชการจะใช้อำนาจหน้าที่ในทาง

การเมืองในการอำนวยความสะดวกในการทำธุรกิจรวมถึงคุ้มครองความปลอดภัยในธุรกิจของตน ทว่า ยังมีสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ (สิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552)

ความอ่อนแอทางสถานะของกลุ่มคนกลุ่มนี้ถูกเน้นย้ำให้ชัดเจนขึ้นโดย นิธิ เอียวศรีวงศ์ ซึ่งอธิบายว่า กลุ่มคนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มคนที่มีความอ่อนแอมากในการรักษาและสืบทอดสถานะ เพราะพวกเขาไม่ได้มีมรดกที่สืบทอดได้ทางสายเลือด เช่น ยศถาบรรดาศักดิ์ เหมือนที่กลุ่มชนชั้นสูงมี สิ่งที่บ่งบอกถึงสถานะความเป็นชนชั้นกลางของคนกลุ่มนี้คือทรัพย์สินที่แสดงให้เห็นถึงความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ เช่น เงิน กิจการ สินค้าฟุ่มเฟือยต่างๆ ซึ่งมีใช้สิ่งที่มีความมั่นคง พวกเขาจึงจำเป็นต้องแสวงหาสิ่งที่จะทำให้สถานะของพวกเขามีความมั่นคงมากกว่านี้และนั่นก็คืออำนาจทางการเมือง (เอียวศรีวงศ์, 2560)

ด้วยความอ่อนแอทางสถานะนี้จึงเป็นสิ่งที่ผลักดันให้กลุ่มคนกลุ่มนี้ต้องการได้มาซึ่งอำนาจทางการเมืองเพื่อใช้เป็นหลักประกันในการรักษา รวมถึงแสวงหาความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจให้มากขึ้น (สิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552) ทว่าดังที่ได้อธิบายไปก่อนหน้านี้ว่าในช่วงเวลา ก่อน พ.ศ.2516 นั้นกลุ่มคนที่กุมอำนาจทางการเมืองคือกลุ่มข้าราชการซึ่งปกครองประเทศแบบเผด็จการและกีดกันกลุ่มคนกลุ่มอื่นๆ มิให้มีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนั้น การปกครองในระบอบเผด็จการซึ่งเป็นระบอบที่ผูกขาดอำนาจทางการเมืองไว้ที่กลุ่มข้าราชการเพียงกลุ่มเดียวจึงมิใช่ระบบการเมืองที่สามารถตอบสนองต่อผลประโยชน์หรือความคาดหวังของกลุ่มชนาธิปไตยนี้ได้ ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะว่าหากกลุ่มคนกลุ่มนี้จะค้นหากระบวนการเมืองใหม่ที่จะสามารถทำให้พวกเขาสามารถเข้าไปกุมอำนาจทางการเมืองได้ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจึงนับเป็นตัวเลือกที่เหมาะสมที่สุดในเวลานั้น

เหตุการณ์รัฐประหารยึดอำนาจตนเองของจอมพลถนอม กิตติขจรใน พ.ศ.2514 นับเป็นสาเหตุที่ทำให้กลุ่มชนาธิปไตยตัดสินใจโค่นล้มอำนาจของกลุ่มข้าราชการลง เนื่องจากการเลือกตั้งใน พ.ศ.2512 เป็นการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกภายหลังจากที่ประเทศถูกปกครองในระบอบเผด็จการมายาวนาน ผู้คนจึงสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง มีการจัดตั้งพรรคการเมืองมากขึ้น แม้กลุ่มข้าราชการทหารก็ยังจัดตั้งพรรคการเมืองในนาม พรรคสหประชาไทย เพื่อลงเลือกตั้งตามการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2561) และมีความคาดหวังว่าการเลือกตั้งในครั้งนี้จะนำไปสู่การปกครองแบบประชาธิปไตยครึ่งใบซึ่งเป็นการร่วมมือกันระหว่างกลุ่มข้าราชการและกลุ่มชนาธิปไตย (มุกดา สุวรรณชาติ, 2560) พรรคสหประชาไทยภายใต้การนำของ จอมพลถนอม ได้ก่อตั้งรัฐบาลผสมร่วมกับพรรคการเมืองอื่นๆ ทว่าการดำเนินการบริหารกลับไม่เป็นไปอย่าง

ราบรึนอันเนื่องมาจากความขัดแย้งภายในรัฐบาลระหว่างพรรคสหประชาไทยและพรรคร่วมรัฐบาลอื่นๆ เป็นเหตุให้จอมพลถนอมตัดสินใจรัฐประหารยึดอำนาจตนเองก่อให้เกิดความไม่พอใจในกลุ่มชนาธิปไตยเป็นอย่างมากจนนำไปสู่การเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลา ใน พ.ศ.2516 (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2560) ซึ่งการเกิดเหตุการณ์พฤษภาทมิฬใน พ.ศ.2535 นั้นก็มีลักษณะเดียวกันนี้

การได้รับชัยชนะจากเหตุการณ์ 14 ตุลาส่งผลให้กลุ่มคนกลุ่มนี้ได้เข้ามากุมอำนาจทางการเมืองโดยตรงแทนกลุ่มข้าราชการที่เคยกุมอำนาจมาก่อน มีการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมากมาย และมีกลุ่มคนบางส่วนก็เลือกที่จะผันตัวเองเข้ามาเล่นการเมือง (สิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552)

ซึ่งภายหลังจากที่กลุ่มคนกลุ่มนี้สามารถเข้ามาควบคุมอำนาจทางการเมืองได้แล้ว พวกเขาก็ได้ใช้อำนาจทางการเมืองในการตอบสนองผลประโยชน์ของพวกตนด้วยการกำหนดนโยบายที่เป็นการแสวงหาประโยชน์แก่ธุรกิจของตนเองและพวกพ้อง การกระทำนี้ถูกเรียกว่า การคอร์รัปชั่นเชิงนโยบาย ซึ่งได้ปรากฏขึ้นในช่วงการเมืองหลัง พ.ศ.2516 เป็นต้นมา (สิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552)

เมื่ออธิบายมาถึงตรงนี้จะคงเพียงพอที่จะแสดงให้เห็นถึงผลประโยชน์และความคาดหวังที่มีต่อระบบการเมืองของกลุ่มคนกลุ่มนี้ได้ นั่นคือ กลุ่มชนาธิปไตยอันประกอบไปด้วยกลุ่มทุนเก่าและกลุ่มนักการเมืองนี้มีผลประโยชน์คือ อำนาจและอิทธิพลทางเศรษฐกิจ แต่ดังที่อธิบายไปก่อนหน้านี้ว่า แม้จะมีอำนาจและอิทธิพลทางเศรษฐกิจ ทว่าสถานะของกลุ่มคนกลุ่มนี้ก็ไร้ซึ่งความมั่นคงหากมิได้อำนาจทางการเมืองเป็นหลักประกัน หลายครั้งที่ความมั่นคงทางสถานะของกลุ่มคนกลุ่มนี้ถูกคุกคามโดยการปกครองในระบอบเผด็จการของกลุ่มข้าราชการ กลุ่มคนกลุ่มนี้จึงต้องการระบบการเมืองที่สามารถรับประกันความมั่นคงทางสถานะของตนได้ ซึ่งในช่วงเวลานั้นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งเป็นข้อตรงข้ามกับการปกครองในระบอบเผด็จการของกลุ่มข้าราชการจึงเป็นสิ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มคนกลุ่มนี้ได้

4.1.1.2 ผลประโยชน์และความคาดหวังที่มีต่อระบบการเมืองของกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า

อ้างอิงจากการแบ่งยุคสมัยทางการเมืองของจิตติมา กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้านั้นเป็นกลุ่มคนที่เพิ่งเข้ามา มีบทบาทและอำนาจทางการเมืองในช่วงหลังของยุคชนาธิปไตยด้วยการประสานผลประโยชน์ของกลุ่มตนกับกลุ่มทุนใหม่ภายหลังเหตุการณ์วิกฤติเศรษฐกิจใน พ.ศ.2540 ทว่าหากต้องการทราบว่าผลประโยชน์และความคาดหวังที่คนกลุ่มนี้มีต่อระบบการเมืองคืออะไรก็มีความ

จำเป็นที่จะต้องมองย้อนไปในเวลาที่ผ่านมาที่กลุ่มคนกลุ่มนี้จะเข้ามามีบทบาทและอำนาจทางเมือง

เดิมทีกลุ่มคนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีถิ่นอาศัยอยู่ในชนบทและอยู่กับวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม (วิถีชีวิตแบบยังชีพ) และสังคมแบบจารีตที่มีผู้นำตามธรรมชาตินั่นคือสังคมแบบเครือญาติซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น ผู้อาวุโสสูงสุดของระบบเครือญาติจะกลายเป็นผู้ปกครองหมู่บ้านซึ่งเป็นรูปแบบอำนาจในแนวนอน (ณัฐนิชาซ์ เพิ่มทองอินทร์, 2555)

นอกจากความสัมพันธ์แบบเครือญาติซึ่งเป็นรูปแบบอำนาจในแนวนอนแล้ว อิทธิพลของสังคมแบบศักดินาในสมัยโบราณซึ่งแบบรูปแบบอำนาจในแนวตั้งซึ่งแบ่งคนออกเป็น 2 ชั้นคือผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้ปกครอง ก็เป็นที่มาของระบบอุปถัมภ์ในสังคมชนบท โดยผู้มีฐานะดีกว่าเป็นหัวหน้าและผู้มีฐานะด้อยกว่าเป็นลูกน้อง ทั้งสองฝ่ายต่างก็เอื้ออำนวยประโยชน์ซึ่งกันและกัน หัวหน้าใช้อำนาจทรัพย์สินจัดสรรผลประโยชน์แก่ลูกน้อง ส่วนลูกน้องก็มอบความจงรักภักดีแก่หัวหน้า (ณัฐนิชาซ์ เพิ่มทองอินทร์, 2555)

จากการอธิบายในข้างต้นแสดงให้เห็นว่ากลุ่มคนชนชั้นรากหญ้านั้นมีความเหนียวแน่นทางสังคมในระดับสูงผ่านระบบเครือญาติและระบบอุปถัมภ์ กลุ่มคนกลุ่มนี้จึงเป็นกลุ่มคนที่มีอำนาจและอิทธิพลทางด้านสังคมซึ่งสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการตอบสนองความต้องการของพวกตนได้ดังจะอธิบายให้เห็นในส่วนถัดไป

ในขณะที่ภายในเมืองนั้นกำลังเกิดการต่อสู้แย่งชิงอำนาจกันระหว่างกลุ่มข้าราชการและกลุ่มธุรกิจการเมืองอย่างรุนแรง ทว่าความขัดแย้งดังกล่าวกลับเป็นเรื่องไกลตัวสำหรับกลุ่มคนกลุ่มนี้ซึ่งอาศัยอยู่ในชนบท ด้วยวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่มีระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพและอาศัยทรัพยากรในท้องถิ่นอันเป็นวิถีชีวิตที่ไม่มีความจำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กับเมือง กลุ่มคนกลุ่มนี้จึงมีพฤติกรรมที่ค่อนข้างเฉื่อยชาในเรื่องการเมือง ดังสามารถเห็นได้จากพฤติกรรมกาเลือกตั้งที่มักจะเลือกคนตามที่อยู่ใหญ่หรือผู้อุปถัมภ์บอกให้เลือกโดยแลกกับส่วนแบ่งทรัพยากรจากผู้ใหญ่หรือผู้อุปถัมภ์รายนั้นๆ (อรรถจักร สัตยานุรักษ์, 2557)

พฤติกรรมทางการเมืองของกลุ่มคนกลุ่มนี้เริ่มเปลี่ยนไปหลังการเลือกตั้ง พ.ศ.2520 (อรรถจักร สัตยานุรักษ์, 2557) เมื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจนับตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 2500 ได้ทำให้วิถีชีวิตในชนบทเปลี่ยนไปจากวิถีชีวิตแบบยังชีพสู่วิถีชีวิตแบบใหม่ที่มีความสัมพันธ์กับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม (วิภาวดี พันธุ์ยางน้อย, 2556) เกษตรกรจำนวนมากได้ผันตัวไปเป็นแรงงานใน

ภาคอุตสาหกรรม ในขณะที่ภาคเกษตรกรรมก็ปรับเปลี่ยนไปสู่การเกษตรเชิงพาณิชย์ที่มุ่งเน้นการปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีแนวโน้มจะมีมูลค่าสูง เช่น ยาพารา (วิภาวดี พันธุ์ยางน้อย, 2556) และมีความจำเป็นต้องใช้ทุนที่สูงขึ้นทั้งเงิน เครื่องจักร และแรงงาน (อรรถจักร สัตยานุรักษ์, 2557) สิ่งเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นว่ากลุ่มคนกลุ่มนี้ได้มีเป้าหมายทางเศรษฐกิจรูปแบบใหม่จากที่แต่เดิมมีเป้าหมายเพื่อการยังชีพมาเป็นการสร้างโอกาสในด้านเศรษฐกิจ (วิภาวดี พันธุ์ยางน้อย, 2556)

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตมาสู่รูปแบบใหม่ได้ส่งผลให้กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้ายังคงขาดแคลนทรัพยากรในหลายๆ ด้าน เช่น ความผันผวนของการจ้างงาน การขาดเงินออมและแหล่งเงินทุน การคุ้มครองจากระบบประกันสังคมหรือสวัสดิการด้านเศรษฐกิจ (วิภาวดี พันธุ์ยางน้อย, 2556)

จากเนื้อหาเกี่ยวกับกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าในช่วงต้นทำให้ทราบว่าผลประโยชน์ของกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้านั้นก็คือ การมีความเหนียวแน่นทางสังคม ทว่าภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมไปจึงทำให้กลุ่มคนกลุ่มนี้ยังคงขาดแคลนทรัพยากรต่างๆ สำหรับสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจอยู่มาก ความคาดหวังที่กลุ่มคนกลุ่มนี้มีต่อระบบการเมืองจึงเป็นเรื่องของการได้รับโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ นั่นเอง

4.1.2 การตอบสนองต่อผลประโยชน์ของกลุ่มคนชนชั้นกลางและกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในช่วงก่อน พ.ศ.2544

การจะทราบว่านโยบายประชานิยมทำให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเกิดความบกพร่องในการตอบสนองต่อผลประโยชน์ของกลุ่มคนชนชั้นกลางและกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าอย่างไรนั้น มีความจำเป็นต้องทราบก่อนว่าในช่วงก่อนหน้าที่จะมีการใช้นโยบายประชานิยมนั้น อะไรคือสิ่งที่เป็นกลไกในการตอบสนองต่อผลประโยชน์ของกลุ่มคนทั้งสองกลุ่ม

จากการอธิบายเรื่องผลประโยชน์และความคาดหวังที่กลุ่มคนทั้งสองกลุ่มมีต่อระบบการเมืองในเนื้อหาส่วนก่อนหน้า กลุ่มคนชนชั้นกลาง (กลุ่มธุรกิจการเมือง) นั้นมีความคาดหวังให้ระบบการเมืองรักษาความมั่นคงทางสถานะหรือก็คืออำนาจและอิทธิพลทางเศรษฐกิจของพวกเขาไว้ ในขณะที่กลุ่มคนชนชั้นรากหญ่ก็คาดหวังให้ระบบการเมืองสร้างโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรทางเศรษฐกิจเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของพวกเขา โดย

กลุ่มคนทั้งสองกลุ่มต่างก็กุมอำนาจและอิทธิพลคนละด้านเอาไว้ นั่นคือ กลุ่มคนชนชั้นกลาง (กลุ่มธุรกิจการเมือง) กุมอำนาจและอิทธิพลทางเศรษฐกิจ ส่วนกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าก็กุมอำนาจและอิทธิพลทางสังคม ซึ่งหากวิเคราะห์ดูแล้วกลุ่มคนสองกลุ่มนี้สามารถประสานผลประโยชน์กันได้ภายใต้บริบทของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ซึ่งหลักฐานของการประสานผลประโยชน์ในข้างต้นนั้นก็คือ ระบบอุปถัมภ์ ดังที่งานวิจัยของณัฐนิชาซ์เรื่อง “การสื่อสารเพื่อแสวงหาผลประโยชน์สูงสุดของหัวคะแนน” ได้อธิบายไว้ว่า การขาดความมั่นคงในการดำรงชีพในวิถีชีวิตแบบใหม่ของกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าได้ทำให้เกิดระบบอุปถัมภ์แบบใหม่ขึ้นแทนระบบอุปถัมภ์ดั้งเดิมนั้นก็คือ ระบบนายทุนอุปถัมภ์ อันเนื่องมาจากการที่กลุ่มนายทุนต่างๆ เช่น นายทุนเจ้าของที่ดิน นายทุนเงินกู้ ได้เข้ามามีบทบาทในการอุปถัมภ์กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าด้วยการให้เช่าที่ดิน ให้กู้เงิน หรือจ้างแรงงาน อันนำไปสู่การเกิดระบบหัวคะแนนที่กลุ่มนายทุนใช้สถานะของตนที่เป็นผู้อุปถัมภ์ทางเศรษฐกิจของกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าในการเป็นหัวคะแนนให้แก่กลุ่มการเมืองที่เป็นพวกพ้องของตนหรือมีผลประโยชน์ร่วมกันอยู่และให้กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าที่ตนเป็นผู้อุปถัมภ์เลือกลงคะแนนเสียงให้แก่กลุ่มการเมืองนั้นๆ (ณัฐนิชาซ์ เพิ่มทองอินทร์, 2555)

จากการอธิบายข้างต้นเป็นภาพสะท้อนที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปตามยุคสมัยของระบบอุปถัมภ์ จากสมัยหนึ่งที่เป็นการอุปถัมภ์กันระหว่างผู้นำชุมชนกับคนในชุมชน แต่เมื่อระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในชนบท ระบบอุปถัมภ์ก็ได้มีการปรับตัวไปเป็นการอุปถัมภ์กันระหว่างนายทุนกับชาวบ้าน ดังนั้น ระบบอุปถัมภ์จึงเป็นเพียงความสัมพันธ์รูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาหนึ่งและสามารถเปลี่ยนแปลงได้ (อรรถจักร สัตยานุรักษ์, 2557)

ระบบอุปถัมภ์นั้นแม้จะเป็นระบบความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนความไม่เท่าเทียมกัน ทว่าเป็นระบบที่ทำให้ผู้อุปถัมภ์และผู้ถูกอุปถัมภ์สามารถอยู่ร่วมกันได้เพราะต่างมีผลประโยชน์ตอบแทนกัน (ณัฐนิชาซ์ เพิ่มทองอินทร์, 2555) ดังนั้น ในช่วงก่อนที่จะมีการใช้นโยบายประชานิยม ระบบอุปถัมภ์จึงเป็นกลไกที่ทำให้กลุ่มคนชนชั้นกลาง (กลุ่มธุรกิจการเมือง) และกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าสามารถอยู่ร่วมกันได้ภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะต่างฝ่ายต่างมีผลประโยชน์ตอบแทนกันและกัน กลุ่มคนชนชั้นกลางได้ใช้อำนาจและอิทธิพลทางเศรษฐกิจของตนในการจัดสรรทรัพยากรให้แก่กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า ในขณะที่

กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าก็ได้ใช้อำนาจและอิทธิพลทางสังคมในการเลือกคณะแนบเสียงให้แก่กลุ่มการเมืองที่กลุ่มคนชนชั้นกลางซึ่งอุปถัมภ์พวกตนให้การสนับสนุน การเลือกตั้งในช่วงก่อน พ.ศ.2544 จึงเป็นเครื่องมือที่กลุ่มคนทั้งสองกลุ่มใช้ในการประสานผลประโยชน์ร่วมกันภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย

เมื่ออธิบายมาถึงส่วนนี้ทำให้ได้เห็นถึงมุมมองอีกมุมหนึ่งของความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนชนชั้นกลางกับกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าซึ่งแตกต่างจากการศึกษาในอดีตที่มุ่งเน้นการอธิบายถึงพฤติกรรมทางการเมืองของกลุ่มคนชนชั้นกลางในลักษณะที่พยายามผูกขาดอำนาจและกีดกันการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า ในมุมมองใหม่ที่ได้ค้นพบนี้แสดงให้เห็นว่ากลุ่มคนชนชั้นกลางนั่นเองที่ เป็นผู้ชักนำกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าให้เข้ามาสู่ระบบการเมืองผ่านการอุปถัมภ์แบบนายทุนโดยมีจุดมุ่งหมายคือการใช้คะแนนเสียงของกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในประเทศในการเอาชนะการเลือกตั้งเพื่อพากลุ่มการเมืองที่เป็นพวกพ้องของพวกตนเข้าไปกุมอำนาจทางการเมือง

อย่างไรก็ตาม ระบบอุปถัมภ์ที่เป็นกลไกในการประสานผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มคนสองกลุ่มก็ต้องประสบความถดถอยและหยุดชะงักลงจากการเกิดวิกฤติเศรษฐกิจใน พ.ศ. 2540 กิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มคนชนชั้นกลางต้องประสบสภาวะล้มละลายและต้องปิดกิจการไปเป็นจำนวนมากอันส่งผลกระทบต่อกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าที่ต้องประสบกับปัญหาการว่างงาน อีกทั้งรัฐบาลในเวลานั้นก็มุ่งเน้นการช่วยเหลือธุรกิจของกลุ่มคนชนชั้นกลางซึ่งมีผลประโยชน์ผูกพันกันอยู่ การแก้ปัญหาในข้างต้นจึงถูกมองว่าไม่เป็นธรรมเพราะเป็นการนำเงินภาษีของประชาชนมาช่วยเหลือกิจการของกลุ่มคนชนชั้นกลางเพียงไม่กี่ตระกูล (รัตพงษ์ สอนสุภาพ & ประจักษ์ น้ำประสานไทย, 2546)

ปรากฏการณ์ในข้างต้นแสดงให้เห็นถึงผลกระทบที่วิกฤติเศรษฐกิจมีต่อระบบอุปถัมภ์ เมื่ออำนาจและอิทธิพลทางเศรษฐกิจของกลุ่มคนชนชั้นกลางอ่อนแอลง กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าคือกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดจากการไม่ได้รับการอุปถัมภ์จากกลุ่มคนชนชั้นกลางซึ่งเป็นผู้จัดสรรทรัพยากรทางเศรษฐกิจให้แก่พวกตนอีกต่อไป ในขณะที่กลุ่มคนชนชั้นกลางยังสามารถใช้รัฐบาลเป็นเครื่องมือในการรักษาผลประโยชน์ของพวกตนเอาไว้ได้ กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้ากลับถูกทอดทิ้งให้เผชิญกับวิกฤติ และด้วยเหตุนี้จึงทำให้ระบบ

อุปถัมภ์ที่ใช้ประสานผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มคนทั้งสองกลุ่มมาโดยตลอดถึงคราวเสื่อมถอยลง

4.1.3 การตอบสนองต่อผลประโยชน์ของกลุ่มคนชนชั้นกลางและกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในช่วงหลัง พ.ศ.2544

จากเนื้อหาในส่วนก่อนหน้า วิฤติเศรษฐกิจใน พ.ศ.2540 ได้ส่งผลให้กลุ่มชนชั้นกลาง (กลุ่มธุรกิจการเมืองหรือกลุ่มทุนเก่า) ถดถอยลง และเกิดปัญหาความยากจนทั่วทั้งประเทศ รัฐบาลในเวลานั้นก็มีอาจแก้ไขปัญหาได้จำเป็นต้องประกาศยุบสภา ภายใต้สถานการณ์ที่เอื้ออำนวยนี้จึงเป็นโอกาสให้ดรทักษิณ ผู้นำพรรคไทยรักไทย สามารถสร้างและนำนโยบายประชานิยมซึ่งมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาในด้านเศรษฐกิจและความยากจนอย่างรวดเร็วมาใช้เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ในด้านการหาเสียงจากประชาชน (นันทวุฒิ พิพัฒน์เสรีธรรม, 2551)

นโยบายประชานิยมที่พรรคไทยรักไทยนำมาใช้เป็นนโยบายที่มุ่งเน้นการให้ความสำคัญหรือให้คุณค่าแก่กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าด้วยการทำให้กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าสามารถมีโอกาสเข้าถึงแหล่งทรัพยากรต่างๆ ที่พวกตนขาดแคลนได้ เช่น การเข้าถึงแหล่งเงินทุน การพักชำระหนี้ การเข้าถึงบริการด้านสุขภาพ ฯลฯ (ทรงภูมิ พรหมภาพ & โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2558) ซึ่งการบริหารจัดการเงินและผลประโยชน์ไปถึงกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าโดยตรงแบบจับต้องได้เช่นนี้ทำให้พรรคไทยรักไทยได้รับคะแนนนิยมจากกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าเป็นอย่างมากจนได้รับเลือกให้เข้ามาดำรงตำแหน่งรัฐบาล (ประภาส มั่นตะสูตร, 2558)

พรรคไทยรักไทยได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการหาเสียงจากที่อาศัยระบบอุปถัมภ์มาเป็นการใช้นโยบายเพื่อดึงคะแนนเสียงจากประชาชนให้ได้มากที่สุด (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2549) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้อิทธิพลของกลุ่มคนชนชั้นกลาง (กลุ่มทุนเก่า) ที่เคยมีฐานะเป็นผู้อุปถัมภ์กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าดังที่อธิบายไปในเนื้อหาส่วนก่อนหน้าลดลงไปมาก นอกจากนี้ นโยบายประชานิยมยังทำให้ระบบอุปถัมภ์ได้ปรับเปลี่ยนไปในอีกรูปแบบหนึ่ง จากระบบสังคมอุปถัมภ์ซึ่งมีนายทุนเป็นใหญ่มาสู่ระบบรัฐอุปถัมภ์ซึ่งรัฐเป็นผู้ผูกขาดอำนาจและทำหน้าที่แก้ปัญหาและช่วยเหลือประชาชนโดยตรงด้วยการใช้นโยบายประชานิยม (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2549)

เนื้อหาในข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงไประหว่างกลุ่มคนทั้งสองกลุ่มเมื่อนโยบายประชานิยมได้ถูกนำมาใช้ จากเดิมที่กลุ่มคนชนชั้นกลาง (กลุ่มทุนเก่า) และกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าได้ถูกเชื่อมโยงกันด้วยระบบอุปถัมภ์ โดยกลุ่มคนชนชั้นกลางผู้มีอำนาจและอิทธิพลทาง

เศรษฐกิจทำหน้าที่จัดสรรทรัพยากรแก่กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า ในขณะที่กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าที่มีอำนาจและอิทธิพลทางสังคมก็ทำหน้าที่ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งกลุ่มการเมืองของกลุ่มคนชนชั้นกลาง เพื่อให้กลุ่มการเมืองนั้นเข้าไปเป็นรัฐบาลที่ปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มคนชนชั้นกลาง ทว่าหลังจากที่นโยบายประชานิยมได้ถูกนำมาใช้ รูปแบบความสัมพันธ์ดังกล่าวก็พลิกผัน รัฐได้กลายเป็นผู้ทำหน้าที่จัดสรรทรัพยากรให้แก่กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าโดยตรงผ่านการใช้นโยบายประชานิยมซึ่งทำให้กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าไม่จำเป็นต้องพึ่งพากลุ่มคนชนชั้นกลางอีกต่อไป ระบบอุปถัมภ์โดยนายทุนที่เคยผูกมัดกลุ่มคนทั้งสองกลุ่มเข้าด้วยกันจึงถึงคราวสิ้นสุดลง

การหลุดพ้นจากระบบนายทุนอุปถัมภ์ได้ส่งผลให้พฤติกรรมทางการเมืองของกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าเปลี่ยนแปลงไปอีกครั้งหนึ่ง เงินและอิทธิพลของผู้อุปถัมภ์มีอาจใช้ชี้นำการตัดสินใจในการลงคะแนนเสียงของกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าอีกต่อไป นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 2540 เป็นต้นมา การเลือกลงคะแนนเสียงของกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าเป็นการเลือกโดยมีการคิดคำนวณถึงผลได้ผลเสียในเชิงผลประโยชน์ที่พวกตนพึงจะได้รับจากกลุ่มการเมืองนั้นๆ ด้วย (วิภาวดี พันธุ์ยางน้อย, 2556) ซึ่งผลประโยชน์ที่กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าคาดหวังจะได้รับนั้นก็คือ โอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร ตามที่ได้เคยกล่าวไว้ในส่วนก่อนหน้านี้ และการอธิบายนี้แสดงให้เห็นว่ากลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าได้กลายมาเป็นผู้ตัดสินใจเลือกรัฐบาลด้วยตนเองแทนการเลือกรัฐบาลให้กลุ่มคนชนชั้นกลางดังที่เคยเป็นมาก่อนหน้า การตัดสินใจเลือกรัฐบาลด้วยตนเองนี้จึงส่งผลให้รัฐบาลที่ได้มานั้นเป็นรัฐบาลที่เป็นตัวแทนของกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าโดยแท้จริง มิใช่รัฐบาลที่เป็นตัวแทนของกลุ่มคนชนชั้นกลางเหมือนในอดีต นั่นแสดงว่าในเวลานี้กลุ่มคนชนชั้นกลางได้สูญเสียอำนาจและอิทธิพลทางการเมืองซึ่งเป็นหลักประกันความมั่นคงทางสถานะของพวกเขาไปแล้วนั่นเอง

นอกจากนโยบายประชานิยมจะทำลายระบบนายทุนอุปถัมภ์ลง และทำให้พฤติกรรมทางการเมืองของกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าเปลี่ยนไปในข้างต้นแล้ว ตัวนโยบายประชานิยมเองก็ยังส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในการแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มคนทั้งสองกลุ่มด้วย โดยในขณะที่กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าได้รับประโยชน์โดยตรงจากนโยบายประชานิยม กลุ่มคนชนชั้นกลางกลับเป็นกลุ่มคนได้รับผลกระทบในด้านต่างๆ เช่น ความไม่เป็นธรรมในการใช้เงินภาษีซึ่งกลุ่มคนชนชั้นกลางเป็นผู้ที่เสียภาษีในอัตราที่มากกว่ากลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า ทว่ารัฐบาลกลับนำเงินภาษีนั้นไปใช้ผลิตนโยบายประชานิยมที่หยิบยื่นผลประโยชน์ให้แก่กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า หรือการเกิดขึ้นของกลุ่มทุนใหม่ที่ได้เข้ามา

แย่งชิงและบั่นทอนทรัพยากรทางเศรษฐกิจซึ่งกลุ่มคนชนชั้นกลางเคยถือครองอยู่ (อัสมา หวังกุลหำ, 2553)

เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนในเรื่องดังกล่าวมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้นำนโยบายประชานิยมที่โดดเด่นมาใช้อธิบายถึงเรื่องความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ของกลุ่มคนทั้งสองกลุ่ม ดังต่อไปนี้

นโยบาย 30 บาทรักษาทุกคน เป็นนโยบายที่มีจุดประสงค์หลักเพื่อให้ประชาชนทุกระดับ โดยเฉพาะผู้ยากไร้สามารถเข้ารับการรักษาที่สถานพยาบาลต่างๆ ได้โดยเสียค่าใช้จ่ายเพียง 30 บาท (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2548)

ในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2544 หรือก่อนที่พรรคไทยรักไทยจะได้มาเป็นรัฐบาล มีประชาชนกว่า 20 ล้านคนที่ยังไม่มีหลักประกันสุขภาพใดๆ จนกระทั่งนโยบายนี้ได้ถูกริเริ่มขึ้นใน พ.ศ. 2544 และดำเนินการจนครอบคลุมทั้งประเทศใน พ.ศ. 2545 ประชาชนทั่วไปจึงสามารถเข้าถึงการบริการด้านสาธารณสุขโดยมีต้องรอการบริการแบบสงเคราะห์เหมือนในอดีต (สุนทร ต้นมันทอง, 2553) และผลการสำรวจความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อนโยบายนี้ของสำนักงานสถิติแห่งชาติแสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความพึงพอใจในนโยบายนี้ถึงร้อยละ 97.2 (ภาคิน สมมิตร, 2549) และในหมუნโยบายประชานิยมทั้งหลาย นโยบายนี้ก็คือนโยบายที่ได้รับความพึงพอใจมากที่สุด (ประภาส มั่นตะสูตร, 2558)

อย่างไรก็ตาม นโยบายนี้ก็กลับเป็นนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการอาชีพแพทย์อย่างมาก มีแพทย์ถึงร้อยละ 75 ที่ไม่พึงพอใจกับนโยบายนี้โดยมีสาเหตุหลักมาจากเรื่องปริมาณงานที่เพิ่มขึ้น (สิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552) อีกทั้งนโยบายนี้ยังมีเงื่อนไขคือแพทย์จะต้องทำงานเต็มเวลาและไม่ทำงานในภาคเอกชน ซึ่งนับเป็นการตัดโอกาสแพทย์ในการหารายได้เสริมด้วยการเปิดบริการส่วนตัว (สุนทร ต้นมันทอง, 2553) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ในช่วง พ.ศ. 2544 – 2546 มีจำนวนแพทย์ที่ลาออกถึง 1,635 คน (สิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552)

นอกจากนี้ ยังมีปัญหาในเรื่องงบประมาณซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถดำเนินนโยบายนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการจัดสรรงบประมาณของนโยบายนี้ใช้เกณฑ์จำนวนประชากรต่อพื้นที่ พื้นที่ใดมีประชากรมากก็จะได้งบประมาณมาก พื้นที่ใดมีประชากรน้อยก็จะได้งบประมาณที่น้อย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้โรงพยาบาลขนาดใหญ่หลายแห่งซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูงแต่อยู่ในพื้นที่ที่มีประชากรน้อยได้รับ

งบประมาณที่ไม่เพียงพอสำหรับจ่ายเงินเดือนเจ้าหน้าที่ (วิโรจน์ ณ ระนอง & อัญญา ณ ระนอง, 2545)

จากเนื้อหาในข้างต้นแสดงให้เห็นถึงผลกระทบที่นโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรคมีย่อกกลุ่มคนชนชั้นกลางในอาชีพแพทย์และผู้ประกอบการโรงพยาบาล ในขณะที่กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าได้รับประโยชน์จากการเข้าถึงการบริการสาธารณสุข ผู้ประกอบการโรงพยาบาลหลายแห่งต้องประสบกับปัญหาด้านรายได้อันส่งผลกระทบต่อเงินเดือนให้แก่เจ้าหน้าที่ แพทย์กลับต้องทำงานในปริมาณที่มากขึ้นและสูญเสียโอกาสในการหารายได้เสริม อีกทั้งการประสบปัญหาด้านรายได้ของโรงพยาบาลในข้างต้นก็ทำให้แพทย์มีได้รับค่าตอบแทนที่มากตามปริมาณงานที่เพิ่มขึ้น

นโยบายกองทุนหมู่บ้าน เป็นนโยบายที่ให้มีการจัดสรรเงินทุนให้แก่หมู่บ้านและชุมชนต่างๆ แห่งละหนึ่งล้านบาทเพื่อให้ชาวบ้านนำไปลงทุนสร้างอาชีพและรายได้ (สิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552)

จากที่ได้อธิบายไปในเนื้อหาส่วนก่อนหน้าว่า ระบบเศรษฐกิจใหม่ซึ่งขยายตัวเข้าไปในชนบทช่วงทศวรรษที่ 2550 ได้ส่งผลให้วิถีชีวิตของกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าในพื้นที่ชนบทเปลี่ยนไป การขาดทรัพยากรเพื่อปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตแบบใหม่ได้ส่งผลให้เกิดระบบนายทุนอุปถัมภ์ที่เข้ามาทำหน้าที่ปล่อยเงินกู้ให้แก่ชาวบ้านที่ต้องการเงินทุนไปใช้เพื่อพัฒนาการทำเกษตรกรรมเชิงพาณิชย์ของพวกตนด้วยเหตุนี้ กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าจำนวนมากที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมจึงประสบปัญหาการเป็นหนี้นอกระบบ นโยบายนี้จึงเป็นนโยบายที่มีจุดประสงค์เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว (กมลชัย บัวสาย & คณະ, 2557)

ผลจากการดำเนินนโยบายพบว่านโยบายกองทุนหมู่บ้านทำให้คนในชุมชนต่างๆ สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนของรัฐบาลได้และมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาเรื่องหนี้นอกระบบได้จริง (กมลชัย บัวสาย & คณະ, 2557) ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่านโยบายนี้ได้ทำให้ระบบนายทุนอุปถัมภ์ที่ครอบงำกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าอยู่เสื่อมถอยลง นอกจากนี้ นโยบายกองทุนหมู่บ้านยังทำให้เกิดกลุ่มอำนาจใหม่ขึ้นแทนกลุ่มอำนาจเดิมในชุมชนนั้นคือ คณะกรรมการของกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งเข้ามาเป็นผู้วางกฎระเบียบและอนุมัติเงินกู้แทนกลุ่มอำนาจเดิมที่เป็นนายทุนหนี้นอกระบบ (สิริยา รัตนช่วย, 2550)

สิ่งที่เกิดขึ้นหลังจากที่นโยบายกองทุนหมู่บ้านได้ถูกนำมาใช้ตามที่ได้อธิบายในข้างต้นได้ส่งผลสืบเนื่องถึงพฤติกรรมทางการเมืองของคนในชุมชนด้วยนั่นคือการช่วงชิงความนิยมในพรรคการเมืองเดิมที่เคยมีอิทธิพลในชุมชนนั้นๆ เช่น ในจังหวัดตรังที่เคยเป็นพื้นที่ฐานเสียงอันเหนียวแน่น

ของพรรคประชาธิปัตย์ แต่การเลือกตั้งใน พ.ศ.2548 คะแนนเสียงของพรรคไทยรักไทยในจังหวัดนี้ก็เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจนแม้จะยังมีอาจชนะคะแนนเสียงของพรรคประชาธิปัตย์ได้ก็ตาม (สิริยา รัตนช่วย, 2550)

นโยบายกองทุนหมู่บ้านจึงนับเป็นนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มคนชนชั้นกลางที่เคยเป็นผู้มีอำนาจและอิทธิพลในชุมชนต่างๆ (โดยเฉพาะนายทุนเงินกู้) เป็นอย่างมาก การมีแหล่งเงินทุนจากรัฐบาลให้สามารถเข้าถึงได้ทำให้กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าไม่จำเป็นต้องพึ่งพาหนี้ในระบบอีกต่อไปอันส่งผลให้ระบบนายทุนอุปถัมภ์ที่ครอบงำชนบทอยู่เริ่มเสื่อมถอยลง นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อพรรคการเมืองที่เคยเป็นที่นิยมในชุมชนนั้นๆ จากการถูกช่วงชิงคะแนนเสียงไปอีกด้วย

จากการอธิบายทั้งหมดนี้ได้แสดงให้เห็นว่านโยบายประชานิยมได้ทำลายความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ระหว่างกลุ่มคนชนชั้นกลางกับกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าลงด้วยการอุปถัมภ์รูปแบบใหม่คือ รัฐอุปถัมภ์ ที่รัฐบาลได้ก้าวเข้ามาเป็นผู้จัดสรรทรัพยากรให้แก่กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าโดยตรง การประสานผลประโยชน์ระหว่างกันของกลุ่มคนทั้งสองกลุ่มจึงสิ้นสุดลง กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าได้เลือกที่จะใช้อำนาจและอิทธิพลทางสังคมของพวกเขาในการเลือกตั้งรัฐบาลของตนเอง รัฐบาลในช่วงหลัง พ.ศ.2544 เป็นต้นไปจึงมิใช่รัฐบาลที่ทำหน้าที่ปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มคนชนชั้นกลางเหมือนในอดีต และด้วยความที่กลุ่มคนชนชั้นกลางมีจำนวนน้อยกว่ากลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า คะแนนเสียงของกลุ่มคนชนชั้นกลางจึงมีเพียงพอที่จะทำให้กลุ่มการเมืองที่เป็นพวกพ้องของตนเองชนะการเลือกตั้งและเข้าไปดำรงตำแหน่งรัฐบาลได้ นโยบายประชานิยมจึงเป็นสิ่งที่ทำให้กลุ่มคนชนชั้นกลางสูญเสียอำนาจทางการเมืองไป ไม่เพียงเท่านั้น นโยบายประชานิยมยังได้คุกคามอำนาจและอิทธิพลทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นผลประโยชน์ของกลุ่มคนชนชั้นกลางด้วยการช่วงชิงทรัพยากรต่างๆ ที่กลุ่มคนชนชั้นกลางเคยถือครองไปสู่กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า ซึ่งการสูญเสียอำนาจทางการเมืองและการถูกคุกคามอำนาจทางเศรษฐกิจนี้เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมิใช่ระบบการเมืองที่จะตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มคนชนชั้นกลางเหมือนเช่นในอดีตได้อีกต่อไป เมื่อเป็นเช่นนั้น กลุ่มคนชนชั้นกลางจึงย่อมมีปฏิกิริยาตอบโต้รัฐบาลซึ่งเป็นกลุ่มทุนใหม่และกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าอย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้และนำมาสู่ความขัดแย้งอย่างรุนแรงในช่วง พ.ศ.2549 – 2557

การตอบโต้ทางการเมืองของกลุ่มคนชนชั้นกลางนั้นได้ถูกแสดงออกผ่านการชุมนุมประท้วงของกลุ่มคนเสื้อเหลืองและกลุ่ม กปปส. ดังเช่นที่ได้กล่าวถึงในช่วงต้นบทที่หนึ่งของงานวิจัยนี้ ทว่าจุด

สังเกตที่สำคัญในการชุมนุมประท้วงของกลุ่มคนชนชั้นกลางนี้คือข้อเรียกร้องต่างๆ ที่มีนัยของการปฏิเสธการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแฝงอยู่ เช่น การเรียกร้องให้มีการถวายคืนพระราชอำนาจเพื่อให้จัดตั้งรัฐบาลที่มาจากการแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ (ทีมข่าว ASTV, 2557a) ซึ่งข้อเรียกร้องนี้เป็นข้อเรียกร้องที่ขัดต่อหลักการของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างชัดเจน นอกจากนี้ คำประกาศของผู้นำการชุมนุมในหลายๆ ครั้งก็มียุทธศาสตร์ที่แสดงถึงความต้องการโค่นล้มการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแฝงอยู่เช่นกัน เช่น คำประกาศของนาย สนธิ ลิ้มทองกุล แกนนำกลุ่มคนเสื้อเหลืองที่ประกาศว่า “วันนี้ประชาชนชนะแล้ว แต่ยังไม่ชนะน็อก จะน็อกได้ต้องใช้ทหารเท่านั้น มีทางเดียว และไม่ต้องเคอะเขิน” (ทีมข่าว ASTV, 2557b) อีกทั้งเมื่อเกิดการรัฐประหารขึ้นใน พ.ศ.2549 ก็ได้ปรากฏภาพของคนเมืองได้เข้าไปชื่นชมและยื่นดอกไม้ให้กำลังใจทหารที่ออกมายึดอำนาจไปจากรัฐบาลพรรคไทยรักไทย และยังมีผลสำรวจจากสำนักต่างๆ ที่ระบุให้เห็นในเชิงประจักษ์ว่ากลุ่มคนชนชั้นกลางคือผู้สนับสนุนการรัฐประหาร เช่น ผลจากสวนดุสิตโพลล์ที่แสดงให้เห็นว่ากลุ่มคนในเขตกรุงเทพและปริมณฑลถึง 83.98% เห็นด้วยกับการรัฐประหารใน พ.ศ.2549 และคำสัมภาษณ์ของนาย สุเทพ เทือกสุบรรณ แกนนำกลุ่ม กปปส. ที่ยอมรับว่าได้มีการร่วมมือกับกลุ่มทหารในการก่อรัฐประหารใน พ.ศ.2557 ดังที่ว่า “ก่อนที่จะมีการประกาศกฏอัยการศึกของกองทัพ ท่าน (ประยุทธ์) ก็บอกผมว่า คุณสุเทพและมวลมหาชนี่เยอะมากแล้ว ต่อจากนี้ไป จะเป็นภาระหน้าที่ของกองทัพที่จะรับไม่ต่อ” (เนาวรัตน์ สุขสำราญ, 2557)

ปฏิกิริยาที่กลุ่มคนชนชั้นกลางใช้ตอบโต้รัฐบาลที่มาจากกลุ่มทุนใหม่และกลุ่มคนชนรากลุ่มหัวในข้างต้นได้แสดงให้เห็นว่ากลุ่มคนชนชั้นกลางได้หันไปร่วมมือกับกลุ่มข้าราชการที่เป็นกลุ่มอำนาจเผด็จการในการโค่นล้มการปกครองในระบอบประชาธิปไตยลง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ตลอดช่วง พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นช่วงที่กลุ่มคนชนชั้นกลางและกลุ่มคนชนชั้นรากลุ่มหัวต่อสู้กันอย่างรุนแรงนั้น รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งล้วนถูกโค่นล้มด้วยวิธีการที่ไม่ปกติและไม่เป็นไปตามหลักประชาธิปไตย เริ่มจากรัฐบาลพรรคไทยรักไทยที่ถูกรัฐประหารใน พ.ศ.2549 รัฐบาลพรรคพลังประชาชนที่ถูกตัดสินในยุบพรรคและยุบบทบาทการเป็นรัฐบาลใน พ.ศ.2551 และสุดท้ายพรรคเพื่อไทยที่ถูกรัฐประหารอีกครั้งใน พ.ศ.2557 อันทำให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทยต้องสิ้นสุดลงในที่สุด และปรากฏการณ์เหล่านี้ก็คือภาพสะท้อนที่แสดงให้เห็นผลกระทบที่นโยบายประชานิยมมีต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทย

4.2 ผลที่ได้รับจากการเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์

เนื้อหาส่วนที่แล้วเป็นการนำเสนอผลการวิจัยที่ได้รับจากการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบเอกสาร และนำมาวิเคราะห์ตามรูปแบบข้อมูลเอกสารควบคู่ไปกับการวิเคราะห์สาเหตุและผลลัพธ์ อย่างไรก็ตามวิธีการวิจัยดังกล่าวก็มีข้อจำกัดในด้านของความน่าเชื่อถือของข้อมูลอีกทั้งยังสามารถอธิบายได้เพียงเหตุการณ์ที่เคยเป็นมาในอดีตเท่านั้น มิสามารถรับรองได้ว่าในช่วงเวลาปัจจุบันการอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ดังกล่าวจะเป็นเหมือนเช่นในอดีต ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องมีการตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูลโดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการอื่นเพื่อนำมาใช้เปรียบเทียบความเที่ยงตรงของข้อมูลรวมทั้งเติมเต็มการอธิบายในส่วนที่การเก็บรวบรวมแบบเอกสารมิได้ระบุไว้หรือมิสามารถกระทำได้

ดังที่ได้อธิบายไปในบทก่อนหน้า ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน แบ่งเป็นกลุ่มคนชนชั้นกลาง 50 คน และกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าจำนวน 50 คน โดยนำการแบ่งชนชั้นตามแนวคิดมาร์กซิสต์และนีโอมาร์กซิสต์มาวิเคราะห์เชื่อมโยงกับอาชีพของกลุ่มตัวอย่างเพื่อจัดกลุ่มซึ่งได้ผลสรุปดังนี้

กลุ่มคนชนชั้นกลาง (กลุ่มชนชั้นนายทุน เจ้าที่ดิน และนายทุนน้อย) คือผู้ประกอบอาชีพข้าราชการ เจ้าของธุรกิจในตัวเมือง แพทย์ พนักงานออฟฟิศ นักวิชาการและอาจารย์

กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า (กลุ่มชนชั้นกรรมาชีพ ชนชั้นล่าง และเกษตรกรและชาวนา) คือผู้ประกอบอาชีพ เกษตรกร เจ้าของธุรกิจระดับครัวเรือน แรงงานรับจ้างทั่วไป พ่อค้าแม่ค้าแผงตลาด และหาบเร่ และแรงงานในโรงงานหรือก่อสร้าง

กลุ่มตัวอย่างจากทั้งสองกลุ่มจะได้รับคำถามการสัมภาษณ์ชุดเดียวกันคือชุดคำถาม 3 ข้อ ได้แก่

คำถามที่ 1: นโยบายพรรคไทยรักไทย พลังประชาชน และเพื่อไทย เป็นนโยบายที่สามารถตอบสนองความต้องการของท่านได้หรือไม่ อย่างไร?

คำถามที่ 2: เมื่อเปรียบเทียบกับนโยบายช่วงก่อนหน้าที่พรรคไทยรักไทยจะเป็นรัฐบาล นโยบายในช่วงเวลาใดสามารถตอบสนองความต้องการของท่านได้มากกว่า?

คำถามที่ 3: ท่านคิดว่านโยบายของพรรคไทยรักไทย พลังประชาชน และเพื่อไทยมีความสอดคล้องกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยหรือไม่?

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากในช่วงเวลาที่ทำการศึกษาสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างนี้เป็นช่วงเวลาที่สามารถการณ์ทางการเมืองไม่ปกติ และการวิจัยนี้ก็เป็นการศึกษาประเด็นปัญหาทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางการเมืองที่ดำเนินอยู่โดยตรง ผู้วิจัยจึงมีอาจเปิดเผยชื่อ ทำการบันทึกเสียง ถ่ายวีดีโอ หรือภาพในขณะที่สัมภาษณ์ได้เพื่อความสะดวกใจของกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ซึ่งเป็นคำสัญญาที่ผู้วิจัยให้ไว้ต่อก่อนที่จะทำการสัมภาษณ์ ดังนั้น ข้อมูลการสัมภาษณ์ที่ปรากฏในงานวิจัยนี้จะมีเพียงการระบุตัวตนทางด้านอาชีพและจังหวัดที่ผู้ถูกสัมภาษณ์อยู่อาศัยเท่านั้น

4.2.1 ผลที่ได้รับจากคำถามที่ 1

จากคำถาม “นโยบายพรรคไทยรักไทย พลังประชาชน และเพื่อไทย เป็นนโยบายที่สามารถตอบสนองความต้องการของท่านได้หรือไม่ อย่างไร?” ปรากฏผลดังต่อไปนี้

กลุ่มคนชนชั้นกลาง: สามารถตอบสนองได้ จำนวน 7 คน
 ไม่สามารถตอบสนองได้ จำนวน 43 คน

กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า: สามารถตอบสนองได้ จำนวน 50 คน
 ไม่สามารถตอบสนองได้ จำนวน 0 คน

ตัวอย่างความคิดเห็นของกลุ่มคนชนชั้นกลางกลุ่มที่ 1 (ข้าราชการ)

ในกลุ่มนี้มีเพียง 2 คนที่ให้คำตอบว่าพวกตนได้รับผลดีจากนโยบายสมัยรัฐบาลประชานิยมทักษิณโดยมีสาระสำคัญอยู่ 2 ประเด็น คือ การกระจายอำนาจ และ การพัฒนาชนบท

“นโยบายสมัยรัฐบาลทักษิณ สมคร สมชาย และยิ่งลักษณ์ทำให้เกิดการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นมากขึ้น สมัยก่อนคำสั่งอะไรต่างๆ ก็มักมาจากหน่วยงานส่วนกลางอย่าง ผู้ว่าฯ หน่วยงานส่วนท้องถิ่นแทบจะทำอะไรไม่ได้เลย จะของบประมาณหรือทำเรื่องอะไรสักอย่างนี้ก็ล่าช้าไปหมดเพราะต้องรอส่วนกลางอนุมัติ จนมาสมัยรัฐบาลทักษิณนี้แหละที่หน่วยงานส่วนท้องถิ่นดูจะมีความสำคัญมากขึ้น มีการให้อำนาจกับ อบต ในเรื่องงบประมาณ ทำให้ทำอะไร ได้เร็วขึ้นเยอะ พื้นที่ชนบทนี้เจริญขึ้นกว่าแต่ก่อนอย่างเห็นได้ชัดเลย พวกคนในพื้นที่เขาก็ชอบกัน”

ตัวอย่างคำสัมภาษณ์ในข้างต้นเป็นของข้าราชการท้องถิ่นคนหนึ่งในจังหวัดพะเยาที่อธิบายถึงผลดีที่ตนได้รับจากนโยบายสมัยรัฐบาลประชานิยมทักษิณ

สำหรับสัดส่วนที่เหลือของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้ที่ให้คำตอบว่าพวกตนได้รับผลเสียจากนโยบายประชานิยมทักษิณจำนวน 8 คนมีสาระสำคัญอยู่ 2 ประเด็น คือ การปฏิรูประบบราชการ และการกำหนดนโยบายของรัฐบาล

“ไม่เข้าใจเหมือนกันว่าจะปฏิรูประบบราชการไปทำไม ก็อยู่กันมาดี ๆ อยู่แล้ว แล้วจู่ ๆ ก็มาปรับเปลี่ยนโยกย้ายอะไรก็ไม่รู้วุ่นวายไปหมด แถมยังเอาระบบประเมินผลงานอะไรตามแบบเอกชนเข้ามาอีกโดยไม่ได้ดูเลยว่าเหมาะสมกับหน่วยงานราชการรึเปล่า”

ความคิดเห็นในข้างต้นเป็นของข้าราชการคนหนึ่งในกรุงเทพฯ ที่แสดงความไม่พอใจต่อนโยบายปฏิรูประบบราชการในสมัยของรัฐบาลพรรคไทยรักไทย

“พวกเรื่อกำหนดนโยบายต่างๆ สมัยรัฐบาลพรรคไทยรักไทย ปลั่งประชาชน แล้วก็เพื่อไทยไม่ค่อยจะสนใจข้าราชการหรอก มองแค่ว่าข้าราชการมีหน้าที่ต้องเอานโยบายที่รัฐบาลออกไปดำเนินการปฏิบัติเท่านั้น ข้าราชการไม่มีสิทธิโต้แย้งโต้เถียงอะไรเลยว่่านโยบายนี้มันไม่ดียังไงหรือมีข้อบกพร่องอะไรตรงไหน แต่พอผิดพลาดอะไรคนก็มาต่อว่าข้าราชการ”

คำสัมภาษณ์ของข้าราชการอีกคนหนึ่งในกรุงเทพฯ ที่อธิบายถึงประเด็นเรื่องการกำหนดนโยบายของรัฐบาลสมัยรัฐบาลประชานิยมทักษิณซึ่งส่งผลเสียต่อการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะข้าราชการของตน

ตัวอย่างความคิดเห็นของกลุ่มคนชนชั้นกลางกลุ่มที่ 2 (เจ้าของธุรกิจในตัวเมือง)

ในกลุ่มคนกลุ่มนี้มีเพียง 2 คนที่ให้คำตอบว่าพวกตนได้รับผลดีจากนโยบายสมัยรัฐบาลประชานิยมทักษิณโดยมีสาระสำคัญคือ การส่งเสริมผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

“นโยบาย OTOP เป็นนโยบายที่ดีมาก ช่วยส่งเสริมสินค้าพื้นเมืองให้กลายเป็นสินค้าระดับประเทศได้ อย่างแต่เดิมธุรกิจขายขนมพื้นเมืองบรรจุกล่องของป้าก็วางขายแคในจังหวัดเท่านั้น เพราะหาช่องทางขยายตลาดไม่ได้ แต่พอมีนโยบาย OTOP ที่เปิดโอกาสให้เอาสินค้าพื้นเมืองไปแสดงและขายในงานที่กรุงเทพฯ หรือเมืองอื่นๆ ก็ทำให้มีช่องทางขยายตลาดมากขึ้นเพราะคนก็รู้จักสินค้า

ของเรามากขึ้น ตอนนี่ก็มีคนสนใจมาสั่งซื้อขนมพื้นเมืองบรรจุกล่องของป่ากันเยอะ ก็มีทั้งซื้อไปกินเอง ผাগคนอื่น หรือเอาไปขายต่อ”

ในข้างต้นเป็นตัวอย่างความคิดเห็นของเจ้าของธุรกิจทำขนมพื้นเมืองบรรจุกล่องขายในจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งอธิบายถึงผลดีที่ตนได้รับจากนโยบายสมัยรัฐบาลประชานิยมทักษิณ

สำหรับกลุ่มคนในสัดส่วนที่เหลือจำนวน 8 คนให้ความเห็นว่าพวกตนได้รับผลเสียจากนโยบายประชานิยมทักษิณในด้านการประกอบอาชีพยกตัวอย่างเช่น

“นโยบายขึ้นค่าแรง 300 บาท หรือนโยบายเงินเดือนขั้นต่ำเป็นอะไรที่ไม่สมเหตุผลผลอย่างมาก เห็นได้ชัดว่าเป็นนโยบายที่มุ่งหาเสียงอย่างชัดเจนโดยไม่มีกสสนใจสภาพแวดล้อมทางธุรกิจใดๆ ทั้งสิ้น ก็อย่างที่เขาร้องกันนั่นแหละว่ามันเป็นการแทรกแซงและละเมิดสิทธิของเจ้าของกิจการ ก็คิดว่าถ้าเราจะจ้างแค่พนักงานระดับล่างที่ไม่ต้องทำอะไรมากมายจำเป็นต้องจ้างในราคาแพงตั้งหมื่นห้าหมื่น แถมบางคนก็เป็นแค่เด็กจบใหม่ ประสบการณ์การทำงานยังไม่มีเลยแต่จะให้เราจ้างด้วยเงินเดือนตั้งหมื่นห้าไม่คิดว่ามันไม่ยุติธรรมกับเจ้าของกิจการไปหน่อยหรือ มันไม่ใช่ที่เราจ่ายให้ไม่ได้ แต่แค่สงสัยว่ามันสมเหตุผลผลรีเปล่าเท่านั้น”

เป็นความคิดเห็นของเจ้าของกิจการตัวแทนขายสินค้าแห่งหนึ่งในจังหวัดนครปฐมซึ่งมองว่านโยบายสมัยรัฐบาลประชานิยมทักษิณได้ส่งผลกระทบต่อการค้าเนินกิจการของตน

“เราทำธุรกิจปล่อยเช่าพื้นที่ตึกแถวให้พ่อค้าแม่ค้ามาขายของ แต่ในสมัยรัฐบาลทักษิณนี้เราถูกเพ่งเล็งอย่างหนักเลย มีตำรวจมาคอยตามคอยดูอยู่ตลอด บางทีก็มีมาถามพวกคนเช่าที่เราว่าเราทำธุรกิจผิดกฎหมายไหมหรือโกงราคาเช่าพื้นที่รีเปล่า เรานี้ก็อยู่ไม่เป็นสุขเลย กลัวเขาจะมายึดข้อหาให้เราเพราะนโยบายปราบปรามยาเสพติดกับกำจัดผู้มีอิทธิพลในสมัยนั้นนั่นแหละ เหมือนเขาคิดว่าอาชีพอย่างพวกเรานี้แหละที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องผิดกฎหมาย ความจริงมันก็เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลกับการทำธุรกิจของเราเหมือนกันนะ”

เป็นอีกหนึ่งความคิดเห็นของผู้ปล่อยเช่าพื้นที่รายหนึ่งในจังหวัดกรุงเทพฯ ที่แสดงให้เห็นถึงผลกระทบต่อตนได้รับจากนโยบายสมัยรัฐบาลประชานิยมทักษิณ

ตัวอย่างความคิดเห็นของกลุ่มคนชนชั้นกลางกลุ่มที่ 3 (แพทย์)

ในกลุ่มนี้มีความเห็นไปในแนวทางเดียวกันคือพวกตนได้รับผลเสียจากนโยบายประชานิยมของทักษิณ โดยมีสาระสำคัญคือเรื่องของการประกอบอาชีพ

“นโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรคเป็นนโยบายที่ดี แต่ก็มีข้อบกพร่องตรงที่ไม่คำนึงถึงผู้ประกอบอาชีพหมอ รัฐบาลคิดแต่ฝั่งของคนจนว่าคนจนควรมีสิทธิได้รับการรักษาที่สถานพยาบาลโดยเสียค่าใช้จ่ายในราคาถูกแต่ไม่คิดถึงฝั่งของหมอว่าหมอมองต้องทำงานหนักขึ้นโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนที่เพิ่มขึ้น มันไม่ใช่เรื่องจริยธรรมของหมอแต่เป็นเรื่องของความเป็นธรรมในการประกอบอาชีพ หมอเองก็เป็นคน ทำงานหาเลี้ยงชีพเหมือนกัน ในเมื่อทำงานหนักขึ้นก็ควรจะได้รับผลตอบแทนที่มากขึ้น แต่นโยบาย 30 บาทเป็นนโยบายที่บังคับให้หมอทำงานหนักเพียงอย่างเดียว ดูแลคนจนไม่ดูแลหมอ”

ตัวอย่างความคิดเห็นของนายแพทย์ผู้หนึ่งของโรงพยาบาลรัฐในจังหวัดกรุงเทพฯ ที่กล่าวถึงผลกระทบที่ตนได้รับจากนโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค

ตัวอย่างความคิดเห็นของกลุ่มคนชนชั้นกลางกลุ่มที่ 4 (พนักงานออฟฟิศ)

ในกลุ่มนี้มี 2 คนที่ให้ความเห็นว่าพวกตนได้รับผลดีจากนโยบายสมัยรัฐบาลประชานิยมทักษิณ โดยมีสาระสำคัญคือ ความสะดวกสบายในการหางาน

“นโยบายพัฒนาชนบทในสมัยรัฐบาลทักษิณ แลวภาคอีสานนี้เจริญขึ้นเยอะ มีโรงงานมีบริษัทเข้ามาลงทุนเปิดกิจการกันมากขึ้นซึ่งก็หมายถึงคนในพื้นที่ก็มีงานให้เลือกทำมากขึ้นจากเดิมที่มีแต่ทำไร่ทำนา ส่วนพวกคนมีความรู้ที่จบสูงๆ ก็ไปหางานทำในกรุงเทพฯ หรือในเมืองใหญ่ๆ กัน เพราะที่นี้ไม่ค่อยมีงานแบบพวกนั่งโต๊ะให้ทำมากเท่ากรุงเทพฯ หรือเมืองใหญ่ๆ การมีออฟฟิศมาเปิดในพื้นที่นี้ก็ทำให้เราไม่ต้องไปหางานทำไกลถึงกรุงเทพฯ หรือเมืองใหญ่ๆ”

ในข้างต้นเป็นตัวอย่างความคิดเห็นของพนักงานแผนกกฎหมายของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดอุทัยธานีที่กล่าวถึงผลดีที่ตนได้รับจากการหางานทำได้ง่ายขึ้นในพื้นที่ใกล้บ้านของตน

สำหรับกลุ่มคนในสัดส่วนที่เหลือจำนวน 8 คนให้ความเห็นว่าพวกตนได้รับผลเสียจากนโยบายประชานิยมทักษิณ โดยมีสาระสำคัญคือ ความไม่เป็นธรรมในเรื่องการใช้จ่ายภาษี

“ไม่ชอบที่เอาเงินภาษีของเราไปใช้กับนโยบายประชานิยมเพื่อหาเสียงจากคนจน ถ้าจะพูดตามจริงเงินภาษีที่รัฐบาลใช้ส่วนใหญ่ก็เป็นเงินภาษีที่เก็บได้จากกลุ่มคนชนชั้นกลางที่มีฐานะทั้งนั้น เรา

จ่ายภาษีมากกว่าแต่กลับเอาเงินของเราไปใช้ในทางผิดๆ มันก็รู้สึกไม่ค่อยจะเป็นธรรมกับเราเหมือนกัน”

ตัวอย่างความคิดเห็นของพนักงานของธนาคารแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ ที่แสดงความรู้สึกไม่พอใจต่อนโยบายประชานิยมทักษิณในเรื่องการใช้เงินภาษี

ตัวอย่างความคิดเห็นของกลุ่มคนชนชั้นกลางกลุ่มที่ 5 (อาจารย์หรือนักวิชาการ)

ในกลุ่มนี้มีเพียง 1 คนซึ่งเป็นผู้ประกอบอาชีพครูในโรงเรียนแห่งหนึ่งของจังหวัดชัยนาทที่ให้ความเห็นว่าคุณคนได้รับผลดีจากนโยบายประชานิยมทักษิณโดยอธิบายว่า

“นโยบายช่วยเหลือด้านการศึกษาต่างๆ เช่น นโยบายเรียนฟรี นโยบายหนึ่งอำเภอหนึ่งทุน นโยบายติดตั้งเครื่องคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ทำให้คนชนบทมีการศึกษาสูงขึ้น และมีเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้ใช้มากขึ้น สามารถสู้กับเด็กกรุงเทพฯ ได้”

สำหรับกลุ่มคนในสัดส่วนที่เหลือจำนวน 9 คนให้ความเห็นว่าพวกตนได้รับผลเสียจากนโยบายประชานิยมทักษิณโดยมีสาระสำคัญคือ นโยบายด้านการศึกษาสมัยรัฐบาลประชานิยมทักษิณมุ่งเน้นด้านวัตถุมากกว่าการพัฒนาคุณภาพการศึกษาซึ่งทำให้เยาวชนในปัจจุบันด้อยคุณภาพลง

“นโยบายแจกคอมพิวเตอร์และแท็บเล็ตเป็นนโยบายที่ไม่ได้ความอย่างมาก คุณแจกแท็บเล็ตไปให้เด็กแล้วคุณจะได้ยังงั้นว่าเด็กจะไม่เอาแท็บเล็ตไปใช้ในเรื่องที่ไม่สมควร เยาวชนสมัยนี้ก็จิตใจแย่งทุกวันเพราะมีสิ่งล่อใจเยอะเกินไป นักเรียนเดี๋ยวนี้ก็ไม่ค่อยจะเคารพครูบาอาจารย์ โดนต่อว่าอะไรนิดอะไรหน่อยก็เถียง ถึงขั้นลงไม้ลงมือกับครูก็มี รัฐบาลควรจะหาวิธีพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ตรงจุดกว่านี้ ไม่ใช่แค่เอาวัตถุมาล่อใจเด็กแล้วอ้างว่ายุคสมัยนี้ต้องมีอุปกรณ์ทันสมัยสำหรับการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้แก่เยาวชน”

เป็นตัวอย่างความคิดเห็นของอาจารย์มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในจังหวัดภูเก็ตที่วิพากษ์วิจารณ์นโยบายสมัยรัฐบาลประชานิยมทักษิณ

ตัวอย่างความคิดเห็นของกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้ากลุ่มที่ 1 (เกษตรกร)

“นโยบายพักชำระหนี้เกษตรกรกับนโยบายรับจำนำข้าว ใครจะว่าเป็นนโยบายประชานิยมก็แล้วแต่ แต่มันเป็นนโยบายที่ช่วยเหลือเกษตรกรอย่างเราจริงๆ เกษตรกรต้องทำงานหนัก เป็นหนี้เป็น

ลิน บางทีก็ถูกกดราคาผลผลิต นโยบายพวกนี้เป็นนโยบายที่ทำให้เกษตรกรมีโอกาสที่จะได้ลืมตาอ้าปาก ได้เงินมาใช้ทำมาหากิน แล้วก็ไม่ต้องคอยง้อพวกพ่อค้าที่ชอบกดราคาหรือปล่อยเงินกู้”

เป็นหนึ่งในความคิดเห็นของเกษตรกรในจังหวัดชัยนาทที่กล่าวถึงผลดีที่ตนได้รับจากนโยบายสมัยรัฐบาลประชานิยมทักษิณ

ตัวอย่างความคิดเห็นของกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้ากลุ่มที่ 2 (เจ้าของธุรกิจระดับครัวเรือน)

“นโยบายเงินกู้ดอกเบี่ยต่ำเพื่อ SME เป็นนโยบายที่ทำให้เจ้าของธุรกิจรายย่อยมีโอกาสได้ฟื้นตัวจากวิกฤตเศรษฐกิจปี 40 และแข่งขันกับธุรกิจรายใหญ่ได้ อย่างผมนี้ก็ฟื้นตัวได้จากนโยบายนี้”

หนึ่งในตัวอย่างความคิดเห็นของเจ้าของธุรกิจ SME รายหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ที่กล่าวถึงผลดีที่ตนได้รับจากนโยบายของรัฐบาลประชานิยมทักษิณ

“เมื่อก่อนนี้ทำสวน แต่พอมีนโยบาย OTOP ที่สนับสนุนในเกษตรกรทำธุรกิจเป็นของตนเอง ก็เลยผันตัวเองมาทำธุรกิจผลไม้แปรรูปดูซึ่งก็ช่วยให้เรามีรายได้เพิ่มขึ้น ผลผลิตก็เอามาจากสวนของเรานี้แหละแล้วก็เอามาแปรรูปเพิ่มมูลค่า นับว่าเป็นนโยบายที่ช่วยเหลือคนจนให้ได้มีโอกาสเป็นเจ้าของธุรกิจ”

อีกหนึ่งความคิดเห็นของเจ้าของธุรกิจผลไม้แปรรูปจังหวัดจันทบุรีที่สามารถผันตัวเองจากการทำอาชีพเกษตรกรมาเป็นเจ้าของธุรกิจรายย่อยได้จากนโยบายสมัยรัฐบาลประชานิยมทักษิณ

ตัวอย่างความคิดเห็นของกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้ากลุ่มที่ 3 (แรงงานรับจ้างทั่วไป)

“ได้มีบ้านเป็นของตัวเองก็เพราะนโยบายบ้านเอื้ออาทรนี้แหละ ก็ไม่ได้ต้องการบ้านที่มันเล็กรู้อะไรมากมายอยู่แล้ว อย่างน้อยมีบ้านเป็นของตัวเองก็ดีกว่าไปเช่าเขาอยู่ แล้วบ้านก็เป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งที่เราอาจจะเอาไปต่อยอดทำอะไรได้ในอนาคตอย่างเปิดร้านตัดผมเป็นของตัวเอง”

เป็นตัวอย่างความคิดเห็นของช่างตัดผมคนหนึ่งในจังหวัดกรุงเทพฯ ที่ได้รับผลดีจากนโยบายบ้านเอื้ออาทร

“ชอบนโยบายรถเมล์ฟรีกับนโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค มันตอบโจทย์คนทำอาชีพรับจ้างที่มีรายได้น้อยอย่างเราเพราะเราก็ไปไหนมาไหนด้วยรถเมล์อยู่แล้ว แล้วพอนโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรคมาก็ทำให้เรากล้าไปหาหมอตามโรงพยาบาลจากที่เมื่อก่อนนี้เวลาเจ็บป่วยถ้าไม่หนักมากก็ทนเอาหรือไม่ก็ต้องไปซื้อยากินเอง นโยบายพวกนี้ถือว่าช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายไปได้มากทีเดียว”

อีกหนึ่งความคิดเห็นของช่างตัดเสื้อในจังหวัดนครปฐมที่กล่าวถึงผลดีที่ตนได้รับจากนโยบาย รถมอเตอร์และนโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค

ตัวอย่างความคิดเห็นของกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้ากลุ่มที่ 4 (พ่อค้าแม่ค้าแผงตลาดและหาบเร่)

“นโยบายทักษิณเป็นนโยบายที่ช่วยเหลือคนจนจริงๆ ทั้งนโยบาย 30 บาทที่ทำให้เราไปรักษา กับโรงพยาบาลได้ในราคาถูก นโยบายรถมอเตอร์ก็ทำให้พวกเราไม่ต้องจ่ายเงินค่าเดินทาง แล้วที่ได้ดีก็ นโยบายปราบปรามเจ้าพ่อกบยาเสพติดนี่แหละ ตอนนั้นนี้เจ้าของตลาดไม่ค่อยกล้ามาทำอะไรเรา เหมือนเมื่อก่อนเพราะกลัวจะถูกรัฐบาลตรวจสอบ เอาจริงๆ พวกผู้มีอิทธิพลในพื้นที่นั่นก็คือพวกค้ายา พวกเจ้ามือห่วย พวกปล่อยเช่าพื้นที่ตลาด พวกนี้แหละ แล้วก็มารังแกพ่อค้าแม่ค้าอย่างเราๆ สมัยทักษิณนี้พวกนี้แทบไม่กล้าทำอะไรพวกเราเท่าไร”

ในข้างต้นเป็นตัวอย่างความคิดเห็นของแม่ค้าในตลาดสดแห่งหนึ่งของจังหวัดกรุงเทพฯ ที่ชื่นชมนโยบายสมัยรัฐบาลประชานิยมทักษิณ

ตัวอย่างความคิดเห็นของกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้ากลุ่มที่ 5 (แรงงานในโรงงานหรือก่อสร้าง)

“คนทำงานก่อสร้างอย่างเราๆ ก็มีปัญหาด้านสุขภาพนี่แหละ พอมีนโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรคมาก็ช่วยเราได้เยอะ ถ้าเป็นเมื่อก่อนนี้ไม่ต้องหวังเลยว่าจะได้ไปรักษาที่โรงพยาบาล ทนเอาอย่างเดียว”

ความคิดเห็นของคนงานก่อสร้างคนหนึ่งในจังหวัดระยองที่ชื่นชมนโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรคของรัฐบาลประชานิยมทักษิณ

ผลที่ได้รับในข้างต้นแสดงให้เห็นว่า มีกลุ่มคนชนชั้นกลางเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่เห็นว่านโยบายประชานิยมสามารถตอบสนองความต้องการของพวกเขาได้ ในขณะที่กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้ามักมีคำตอบที่เป็นเอกฉันท์คือนโยบายประชานิยมสามารถตอบสนองความต้องการของพวกเขาได้

4.2.2 ผลที่ได้รับจากคำถามที่ 2

จากคำถาม “เมื่อเปรียบเทียบกับนโยบายช่วงก่อนหน้าที่พรรคไทยรักไทยจะเป็นรัฐบาล นโยบายในช่วงเวลาใดสามารถตอบสนองความต้องการของท่านได้มากกว่า?” ปรากฏผลดังต่อไปนี้

- กลุ่มคนชนชั้นกลาง:** ช่วงก่อนหน้ารัฐบาลพรรคไทยรักไทย จำนวน 43 คน
ช่วงพรรคไทยรักไทยเป็นต้นมา จำนวน 7 คน
- กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า:** ช่วงก่อนหน้ารัฐบาลพรรคไทยรักไทย จำนวน 0 คน
ช่วงพรรคไทยรักไทยเป็นต้นมา จำนวน 50 คน

ตัวอย่างความคิดเห็นของกลุ่มคนชนชั้นกลางกลุ่มที่ 1 (ข้าราชการ)

ในกลุ่มนี้มีเพียง 2 คนที่ให้คำตอบว่าพวกตนได้รับผลดีจากนโยบายช่วงรัฐบาลทักษิณเป็นต้นมาโดยมีสาระสำคัญดังนี้

“นโยบายพัฒนาชนบทต่างๆ ของทักษิณทำให้เกิดการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างที่ไม่เคยมีรัฐบาลไหนในช่วงก่อนหน้านี้ทำมาก่อน เมื่อก่อนการปกครองส่วนท้องถิ่นถูกควบคุมโดยส่วนกลางมาตลอด จะทำอะไรก็ต้องขออนุญาตจากส่วนกลางก่อนอะไรๆ ก็เข้าไปหมดเพราะเราตัดสินใจอะไรเองไม่ได้ แล้วอันที่จริงนโยบายต่างๆ ช่วงก่อนหน้ารัฐบาลทักษิณก็ไม่ค่อยจะมามุ่งเน้นพัฒนาชนบทเท่าไร ส่วนใหญ่ก็เห็นมีแต่กรุงเทพฯ กับเมืองใหญ่ๆ เท่านั้นที่มีการพัฒนาอย่างจริงจัง”

เป็นความคิดเห็นหนึ่งของข้าราชการส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงรายเมื่อให้เปรียบเทียบเรื่องนโยบายสมัยก่อนและหลังรัฐบาลพรรคไทยรักไทย

สำหรับสัดส่วนที่เหลือของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้ที่ให้คำตอบว่าพวกตนได้รับผลดีจากนโยบายช่วงก่อนรัฐบาลทักษิณจำนวน 8 คนมีสาระสำคัญคือ

“นโยบายช่วงก่อนรัฐบาลทักษิณเป็นนโยบายที่เกิดจากความร่วมมือกันในหลายภาคส่วนทั้งข้าราชการ สภาพัฒนา นักธุรกิจที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในเรื่องเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมเป็นอย่างดี ดังนั้นตัวนโยบายที่ออกมาจึงมีคุณภาพและเหมาะสม แต่นโยบายของรัฐบาลทักษิณเป็นนโยบายประชานิยมที่มีจุดมุ่งหมายจะซื้อเสียงคนจนและคนต่างจังหวัดเพียงอย่างเดียว จะเห็นว่ามันเป็นนโยบายแบบแจกเงินแจกของให้คนจนเท่านั้น ไม่ได้เป็นนโยบายที่พัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน และมันก็คงเป็นความตั้งใจของรัฐบาลทักษิณด้วยที่ต้องการจะลดอำนาจข้าราชการเพื่อรวบอำนาจไว้ที่ตัวเอง”

ในข้างต้นคือตัวอย่างความคิดเห็นของข้าราชการคนหนึ่งในกรุงเทพฯ ที่ได้กล่าวเปรียบเทียบบนนโยบายในสองช่วงเวลา

ตัวอย่างความคิดเห็นของกลุ่มคนชนชั้นกลางกลุ่มที่ 2 (เจ้าของธุรกิจในตัวเมือง)

ในกลุ่มคนกลุ่มนี้มีเพียง 2 คนที่ให้คำตอบว่าพวกตนได้รับผลดีจากนโยบายช่วงรัฐบาลทักษิณเป็นต้นมาโดยมีสาระสำคัญคือ

“ถ้าเปรียบเทียบกับนโยบายช่วงก่อนหน้า นโยบายช่วงทักษิณเป็นต้นมาก็ยังดีกว่านะเพราะเป็นนโยบายที่ส่งเสริมเศรษฐกิจในชนบท นโยบายในช่วงก่อนหน้านี้นี่ไม่ค่อยจะมาสนใจชนบทเท่าไร อยู่ยังไงก็อยู่ยงั้น ไม่ได้มีอะไรเปลี่ยนแปลงมากนัก แต่พอมาสมัยทักษิณนี่เศรษฐกิจตามต่างจังหวัดก็ดูคึกคักขึ้น เราก็อายของได้มากขึ้น”

ในข้างต้นเป็นตัวอย่างความคิดเห็นของเจ้าของธุรกิจสิ่งทอในจังหวัดนครราชสีมาที่เปรียบเทียบความแตกต่างกันของนโยบายในสองช่วงเวลา

สำหรับกลุ่มคนในสัดส่วนที่เหลือจำนวน 8 คนให้ความเห็นว่าพวกตนได้รับผลดีจากนโยบายช่วงก่อนรัฐบาลทักษิณมากกว่า ยกตัวอย่างเช่น

“ยอมรับนะว่าได้รับสิทธิพิเศษต่างๆ จากนโยบายรัฐบาลจริงๆ ในช่วงก่อนเกิดวิกฤตการณ์ปี 40 แต่ช่วงนั้นเศรษฐกิจมันก็ดีจริงๆ เราที่เป็นคนทำธุรกิจจะได้สิทธิพิเศษอะไรจากรัฐบาลบ้างก็ไม่แปลก เพราะยิ่งเราขายของได้มากขึ้น ประเทศก็ได้เงินเยอะขึ้น แต่ว่านโยบายสมัยรัฐบาลทักษิณเป็นต้นมานี้มันไม่ใช่อย่างนั้น ทักษิณเอาเงินไปให้ชาวบ้านโดยอ้างว่าเป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านได้สร้างเนื้อสร้างตัว แล้วถามหน่อยว่าเงินนั้นได้มาจากไหน ก็ได้มาจากรายได้ที่ผู้ประกอบการอย่างเราจ่ายเป็นภาษีให้มันแหละ แล้วที่อ้างว่าเอาไปให้ชาวบ้านสร้างเนื้อสร้างตัวนะ เอาจริงๆ แล้วมันได้ผลแค่ไหน มันเหมือนต้ำน้ำพริกละลายแม่น้ำ หุ่่มเงินไปก็หายไปหมดเพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่เคยทำธุรกิจ ไม่ได้มีความรู้จริงๆ ทำได้ไม่นานก็เจ๊งกันไป แล้วอย่างนี้จะไม่ให้เราเสียดายเงินที่เราอุตส่าห์จ่ายให้รัฐบาลไปได้ยังไง”

ตัวอย่างความคิดเห็นของเจ้าของธุรกิจขายอาหารทะเลแปรรูปรายหนึ่งในจังหวัดตรังที่มีต่อคำถามการสัมภาษณ์ข้อที่ นี้ 2

ตัวอย่างความคิดเห็นของกลุ่มคนชนชั้นกลางกลุ่มที่ 3 (แพทย์)

ในกลุ่มนี้มีความเห็นไปในแนวทางเดียวกันคือพวกตนได้รับผลดีจากนโยบายช่วงก่อนรัฐบาลทักษิณ โดยมีสาระสำคัญคือ

“ถ้าเปรียบเทียบกันแล้ว ช่วงก่อนรัฐบาลทักษิณก็ย่อมต้องดีกว่าอยู่แล้ว อย่างน้อยรัฐบาลก็ไม่ได้มีนโยบายอะไรแปลกๆ มาส่งผลกระทบต่อคนทำอาชีพหมอ ถ้ามองในแง่หนึ่งนโยบาย 30 บาท รักษาทุกโรคก็เป็นนโยบายที่เอาเปรียบหมอเหมือนกัน ไม่ใช่ที่เราไม่ยินดีรักษาคนจน แต่ในเมื่อรัฐบาลช่วยคนจนแล้วก็ควรช่วยหมอดด้วย แต่นี่คืองบประมาณที่ให้มามันไม่เพียงพอใจ ส่วนตัวหมอเองรักษาคนเพิ่มขึ้นแต่ก็ไม่ได้อะไรเลยเหมือนกัน”

ความคิดเห็นของแพทย์ในโรงพยาบาลรัฐแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ ที่มองว่าตนเองได้รับผลดีจากนโยบายช่วงก่อนรัฐบาลประชานิยมทักษิณมากกว่า

ตัวอย่างความคิดเห็นของกลุ่มคนชนชั้นกลางกลุ่มที่ 4 (พนักงานออฟฟิศ)

ในกลุ่มนี้มี 2 คนที่ให้ความเห็นว่าพวกตนได้รับผลดีจากนโยบายช่วงรัฐบาลทักษิณเป็นต้นมา โดยมีสาระสำคัญคือ ความสะดวกสบายในการหางาน

“เพราะนโยบายช่วงก่อนหน้าไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการพัฒนาชนบท ชนบทก็เลยไม่ค่อยเจริญ คนส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกร ไม่มีงานอย่างอื่นทำ เราก็ต้องเข้าเมืองไปหางานทำ แต่พอมาสมัยทักษิณที่มีนโยบายพัฒนาชนบทอย่างจริงจังก็ทำให้เราหางานทำได้ง่ายขึ้น ไม่จำเป็นต้องลำบากเดินทางเข้าเมืองแบบเมื่อก่อน”

ในข้างต้นเป็นตัวอย่างความคิดเห็นของพนักงานขายรถยนต์รายหนึ่งในจังหวัดเพชรบูรณ์ที่กล่าวถึงผลดีที่ตนได้รับจากนโยบายในช่วงรัฐบาลทักษิณเป็นต้นมา

สำหรับกลุ่มคนในสัดส่วนที่เหลือจำนวน 8 คนให้ความเห็นว่าพวกตนได้รับได้รับผลดีจากนโยบายช่วงก่อนรัฐบาลทักษิณมากกว่า โดยมีสาระสำคัญคือ

“เราไม่ชอบที่รัฐบาลทักษิณเอาเงินภาษีที่ได้จากประชาชนไปใช้ทำนโยบายประชานิยม มันก็เหมือนเอาเงินจากคนรวยไปแจกให้คนจน หรือเอาเงินของคนเมืองไปให้คนในชนบทนั่นแหละ คำถามคือมันเป็นภาระของคนรวยกับคนเมืองที่ต้องเอาเงินไปให้คนจนกับคนชนบทหรือ ถ้าเปรียบเทียบกับ

นโยบายในช่วงก่อนหน้านี้นี้ เรารู้สึกที่เราไม่ได้ถูกรัฐบาลเอาเปรียบเท่านี้ รัฐบาลไม่ได้มีนโยบายอะไรที่มากเบียดเบียนเราในลักษณะเอาเงินจากเราไปให้คนอื่นแบบที่รัฐบาลทักษิณทำ”

เป็นหนึ่งในความคิดเห็นของพนักงานธนาคารแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ ที่กล่าวเปรียบเทียบกับผลดีและผลเสียที่ตนเองได้รับจากนโยบายทั้งสองช่วง

ตัวอย่างความคิดเห็นของกลุ่มคนชนชั้นกลางกลุ่มที่ 5 (อาจารย์หรือนักวิชาการ)

ในกลุ่มนี้มีเพียง 1 คนซึ่งเป็นผู้ประกอบอาชีพครูในโรงเรียนแห่งหนึ่งของจังหวัดชัยนาทที่ให้ความเห็นว่าคุณตนได้รับผลดีจากนโยบายช่วงรัฐบาลทักษิณเป็นต้นมามากกว่าโดยอธิบายว่า

“รัฐบาลช่วงก่อนหน้านี้นี้ไม่ได้มีนโยบายพัฒนาการศึกษาอะไรในชนบทอย่างเป็นรูปธรรมเลยอย่างมากก็แค่เข้ามาช่วยสร้างนั่นสร้างนี่ ช่วยเหลือเรื่องเงินกับอุปกรณ์อะไรนิดๆ หน่อยๆ แล้วก็ปล่อยให้ทำการเรียนการสอนไปอย่างตามมีตามเกิด แต่พอมาสมัยรัฐบาลทักษิณเราเห็นความเจริญขึ้นอย่างชัดเจนในชนบท ซึ่งมันส่งผลต่อการศึกษาในชนบทด้วย นโยบายหนึ่งอำเภอหนึ่งทุน นโยบายเรียนฟรี นโยบายพวกนี้พวกคนในเมืองที่รวยๆ มีการศึกษาดีๆ อาจไม่เห็นความสำคัญ แต่สำหรับคนในชนบทนโยบายเหล่านี้คือสิ่งที่ช่วยให้นักเรียนในชนบทได้มีโอกาสได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นซึ่งนโยบายของรัฐบาลในช่วงก่อนหน้านั้นไม่มีอะไรแบบนี้”

สำหรับกลุ่มคนในสัดส่วนที่เหลือจำนวน 9 คนให้ความเห็นว่าพวกตนได้รับได้รับผลดีจากนโยบายช่วงก่อนรัฐบาลทักษิณมากกว่าโดยมีสาระสำคัญคือ

“ช่วงก่อนหน้ารัฐบาลทักษิณ เราจะไม่ค่อยเห็นการแจกเงินแจกของแจกคอมพิวเตอร์ แท็บเล็ตอะไรให้กับนักเรียน ซึ่งเรารู้ๆ กันว่าที่ทำไปนี่ก็เพื่อหาเสียง การจะพัฒนาการศึกษาของประเทศมันไม่ใช่เพียงการแจกคอมพิวเตอร์ แจกแท็บเล็ต หากคิดจะแก้ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันด้านการศึกษา ก็ควรจะทำอะไรที่มันเข้ารูปเข้ารอยกว่านี้ ไม่ใช่แค่การแจกของ”

เป็นตัวอย่างความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ

“สมัยรัฐบาลทักษิณเป็นสมัยที่รัฐบาลมีอำนาจเด็ดขาดในการดำเนินนโยบาย ถ้าเปรียบเทียบกับสมัยก่อน การที่รัฐบาลจะออกนโยบายอะไรมาก็ต้องคอยฟังเสียงอาจารย์มหาวิทยาลัย ข้าราชการ นักวิชาการ ที่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องนั้นๆ โดยเฉพาะ แต่รัฐบาลทักษิณหรือรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับทักษิณไม่ค่อยจะฟังเสียงของเรามากนัก ออกนโยบายประชานิยมเอาตามใจต่างๆ ที่พวกเราก็พยายาม

อธิบายว่านโยบายเหล่านี้มีผลเสียอย่างไร แต่พวกเขาก็ไม่ฟัง คิดว่าเป็นความคิดเห็นของพวกเขาแนวคิดอนุรักษ์นิยมเท่านั้น”

อีกหนึ่งความคิดเห็นของอาจารย์มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ ที่เปรียบเทียบผลดีผลเสียจากนโยบายทั้งสองช่วงให้ทราบ

ตัวอย่างความคิดเห็นของกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้ากลุ่มที่ 1 (เกษตรกร)

“ไม่เคยมีรัฐบาลไหนที่มาดูแลเกษตรกรจนๆ อย่างเราเลยจนมาถึงรัฐบาลทักษิณนี้แหละ ก็คิดดูละกันว่ามีรัฐบาลไหนบ้างที่มีนโยบายช่วยเหลือเกษตรกรอย่างจริงจังเหมือนกับรัฐบาลนี้ มีไหมละนโยบายพักชำระหนี้เกษตรกร มีไหมละนโยบายรับจำนำข้าวในราคาสูง ไม่มีรัฐบาลไหนทำเลยนอกจากรัฐบาลทักษิณ”

เป็นตัวอย่างความคิดเห็นของเกษตรกรรายย่อยคนหนึ่งในจังหวัดขอนแก่นที่กล่าวถึงผลดีที่ตนได้รับจากนโยบายประชานิยมทักษิณซึ่งไม่เคยได้รับมาก่อนจากนโยบายในช่วงก่อนหน้า

ตัวอย่างความคิดเห็นของกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้ากลุ่มที่ 2 (เจ้าของธุรกิจระดับครัวเรือน)

“ต้องยอมรับว่าในประเทศไทยมีระบบเศรษฐกิจที่ผูกขาดโดยคนรวย เจ้าของธุรกิจขนาดเล็กแบบพวกเราไม่แทบจะมีโอกาสได้ไปแข่งขันกับพวกธุรกิจขนาดใหญ่ได้หรอก จะอยู่รอดได้ก็ต้องพึ่งพาพวกธุรกิจใหญ่ๆ นั่นแหละ ต้องซื้อผลิตภัณฑ์จากเขามาขายต่อหรือเอามาใช้เป็นวัตถุดิบสร้างผลิตภัณฑ์ของเรา ธุรกิจขนาดเล็กอย่างเราก็อยู่กันมาแบบนี้จนมาในสมัยรัฐบาลทักษิณนี้แหละที่ทำให้เราหลุดพ้นจากวงจรนี้ ไม่ต้องไปพึ่งพาพวกธุรกิจเจ้าใหญ่ๆ มากนัก เพราะมีนโยบาย OTOP นโยบายเพื่อ SME อะไรต่างๆ ก็ทำให้เขาเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากขึ้น พอมีเงินเราก็เอาเงินมาพัฒนาธุรกิจของเราได้เองซึ่งก็ทำให้ธุรกิจขนาดเล็กอย่างเราได้ลืมตาอ้าปากขึ้นมาบ้างซึ่งรัฐบาลสมัยก่อนไม่มีนโยบายสนับสนุนอะไรแบบนี้”

เป็นความคิดเห็นของเจ้าของธุรกิจร้านขายขนมในจังหวัดเชียงใหม่ที่กล่าวถึงผลดีที่ธุรกิจของตนได้รับจากนโยบายในช่วงรัฐบาลประชานิยมทักษิณ

ตัวอย่างความคิดเห็นของกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้ากลุ่มที่ 3 4 และ 5 (แรงงานรับจ้างทั่วไป พ่อค้าแม่ค้าแผงตลาดและหาบเร่ และแรงงานในโรงงานหรือก่อสร้าง)

เนื่องจากความคิดเห็นของกลุ่มคนทั้งสามกลุ่มนี้ล้วนมีความคล้ายคลึงกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงจะขอสรุปเป็นเนื้อหาโดยรวมดังนี้

กลุ่มคนกลุ่มนี้ได้รับประโยชน์จากนโยบายช่วงรัฐบาลทักษิณมากกว่าเพราะเมื่อเปรียบเทียบกับนโยบายในช่วงก่อนหน้านั้นไม่มีนโยบายช่วยเหลือคนจนอย่างเป็นรูปธรรมเหมือนรัฐบาลทักษิณ และนโยบายส่วนใหญ่ก็มุ่งเน้นด้านการพัฒนาเมืองมากกว่าชนบททำให้มีความแตกต่างกันด้านความเจริญระหว่างเมืองกับชนบทอย่างชัดเจน

ผลที่ได้รับในข้างต้นแสดงให้เห็นว่า กลุ่มคนชนชั้นกลางส่วนใหญ่เห็นว่านโยบายช่วงก่อนหน้าพรรคไทยรักไทยเป็นนโยบายที่สามารถตอบสนองความต้องการของพวกตนได้มากกว่า ในขณะที่กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้ามีคำตอบที่เป็นเอกฉันท์คือนโยบายช่วงพรรคไทยรักไทยเป็นต้นมาเป็นนโยบายที่สามารถตอบสนองความต้องการของพวกตนได้มากกว่า

4.2.3 ผลที่ได้รับจากคำถามที่ 3

จากคำถาม “ท่านคิดว่านโยบายของพรรคไทยรักไทย พลังประชาชน และเพื่อไทยมีความสอดคล้องกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยหรือไม่?” ปรากฏผลดังต่อไปนี้

กลุ่มคนชนชั้นกลาง: มีความสอดคล้อง จำนวน 7 คน

ไม่มีความสอดคล้อง จำนวน 43 คน

กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า: มีความสอดคล้อง จำนวน 50 คน

ไม่มีความสอดคล้อง จำนวน 0 คน

ตัวอย่างความคิดเห็นของกลุ่มคนชนชั้นกลาง

กลุ่มคนชนชั้นกลางทุกกลุ่มต่างมีความเห็นร่วมกันว่าการใช้นโยบายประชานิยมไม่สอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเนื่องจาก นโยบายประชานิยมทำให้เกิดปรากฏการณ์ทางการเมืองแบบพวกมากลากไปหรือเผด็จการแบบเสียงข้างมาก แต่ละเลยเสียงข้างน้อย ทำให้กลุ่มคนส่วนน้อยที่ถูกเอาเปรียบจากนโยบายประชานิยมไม่สามารถใช้กลไกทางการเมืองใดๆ ในการแก้ไขปัญหาได้เลย และยังมีบางส่วนที่ยอมรับว่าสนับสนุนการรัฐประหารเนื่องจากเห็นว่าการปกครอง

ในระบอบประชาธิปไตยของไทยนั้นได้กลายเป็นเครื่องมือให้รัฐบาลและกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าใช้เพื่อตอบสนองความต้องการของพวกเขาฟุ้งเฟ้อไปแล้วด้วยหลักของเสียงข้างมาก ดังนั้น การรัฐประหารเพื่อโค่นล้มรัฐบาลและอำนาจของกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าจึงเป็นเพียงหนทางเดียวที่จะสามารถแก้ไขปัญหาได้

ตัวอย่างความคิดเห็นของกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า

กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าต่างให้ความคิดเห็นตรงกันว่านโยบายประชานิยมมีความสอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเนื่องจากเป็นนโยบายที่กระจายอำนาจและทรัพยากรมาสู่กลุ่มคนส่วนใหญ่จากเดิมที่ผูกขาดอยู่เพียงในกลุ่มคนชนชั้นกลาง นโยบายประชานิยมจึงทำให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทยกลายเป็นของประชาชนโดยแท้จริง มิใช่ของกลุ่มคนชนชั้นกลางเพียงกลุ่มเดียวเหมือนอย่างที่เคยเป็นมาในอดีต

ผลที่ได้รับในข้างต้นแสดงให้เห็นว่า มีกลุ่มคนชนชั้นกลางเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่เห็นว่านโยบายประชานิยมเป็นนโยบายที่สอดคล้องกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ในขณะที่กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้ามีคำตอบที่เป็นเอกฉันท์ว่านโยบายประชานิยมมีความสอดคล้องกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ผลจากการรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ทั้งหมดที่นำเสนอในข้างต้นได้ชี้ให้เห็นว่า นโยบายประชานิยมได้แบ่งแยกกลุ่มคนในสังคมออกเป็นสองกลุ่มใหญ่อย่างชัดเจนคือ กลุ่มคนที่ได้รับผลประโยชน์จากนโยบายนั้นคือกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า และกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายนั้นคือกลุ่มคนชนชั้นกลางซึ่งเป็นกลุ่มคนที่เคยเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์จากนโยบายต่างๆ ในช่วงก่อนหน้า พ.ศ.2544 นโยบายประชานิยมซึ่งมุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการของกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าเพียงกลุ่มเดียวจึงกลายเป็นสิ่งที่ทำให้กลุ่มคนชนชั้นกลางสูญเสียผลประโยชน์ต่างๆ ที่เคยได้รับจากนโยบายในช่วงก่อนหน้าไป และด้วยความที่กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่จึงทำให้เป็นกลุ่มคนที่ได้เปรียบกว่ากลุ่มคนชนชั้นกลางซึ่งเป็นกลุ่มคนส่วนน้อยในบริบทของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย กลุ่มคนชนชั้นกลางจึงไม่สามารถต่อสู้กับกลุ่มทุนใหม่และกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าได้ด้วยรูปแบบการเมืองนี้ ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้กลุ่มคนชนชั้นกลางเห็นว่าการปกครองในระบอบ

ประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองที่ไม่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของพวกตนอีกต่อไปและหนทางเดียวที่สามารถโค่นล้มอำนาจของกลุ่มทุนใหม่และกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าได้ก็คือการปกครองในระบอบเผด็จการ กลุ่มคนชนชั้นกลางจึงหันไปร่วมมือกับกลุ่มอำนาจเก่า เช่น ข้าราชการและทหาร ซึ่งเป็นกลุ่มเผด็จการอำนาจนิยมเดิมเพื่อล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

4.3 สรุปผลของการเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนที่ 4.1 และ 4.2

ผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้ง 2 วิธี อันได้แก่การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสารและการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ ได้ผลสรุปที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ นโยบายประชานิยมทำให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเกิดความบกพร่องในการตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มคนในสังคมจริงด้วยเหตุผล 2 ประการ ได้แก่

ประการที่หนึ่ง นโยบายประชานิยมเป็นนโยบายที่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าเพียงกลุ่มเดียว ในขณะที่กลุ่มคนชนชั้นกลางกลับเป็นกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากนโยบายประชานิยมในด้านต่างๆ เช่น ความไม่เป็นธรรมด้านการใช้จ่ายภาษีของประชาชน การถูกแทรกแซงทางธุรกิจ การถูกบีบบังคับในด้านการประกอบอาชีพ ฯลฯ อันเป็นการแสดงให้ว่าระบบอุปถัมภ์ได้เปลี่ยนแปลงไป รัฐบาลได้เข้ามาอุปถัมภ์กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าโดยตรงด้วยความสัมพันธ์แบบรัฐอุปถัมภ์อันส่งผลให้ระบบอุปถัมภ์โดยนายทุนเมื่อครั้งอดีตเสื่อมถอยลง

ประการที่สอง นโยบายประชานิยมได้ทำให้อำนาจทางการเมืองถูกผูกขาดอยู่กับกลุ่มทุนใหม่และกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าจากการที่กลุ่มทุนใหม่ได้ใช้นโยบายประชานิยมเป็นเครื่องมือในการหาเสียงจากการเลือกตั้ง ด้วยความที่กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ของสังคม หลักการของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มุ่งเน้นเสียงส่วนใหญ่จึงกลายเป็นระบบการเมืองที่สนับสนุนให้เกิดปรากฏการณ์ผูกขาดอำนาจโดยกลุ่มคนส่วนใหญ่และทำให้กลุ่มคนส่วนน้อยอย่างกลุ่มคนชนชั้นกลางซึ่งได้รับผลกระทบจากนโยบายประชานิยมไร้ซึ่งหนทางต่อสู้ในบริบททางการเมืองแบบประชาธิปไตย

ด้วยเหตุสองประการในข้างต้นจึงทำให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มคนในสังคมได้อย่างลงตัว กลุ่มคนชนชั้นกลางจึงได้เลือกหันไปสนับสนุนการปกครองในระบอบเผด็จการด้วยการร่วมมือกับกลุ่มอำนาจเก่าให้เข้ามาโค่นล้มอำนาจ

ของกลุ่มทุนใหม่และกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าอันนำมาซึ่งการสิ้นสุดวาระของการปกครองในระบอบ
ประชาธิปไตยของไทยใน พ.ศ.2557

บทที่ห้า ผลสรุปและข้อเสนอแนะของการวิจัย

5.1 ผลสรุปของงานวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพมีจุดประสงค์เพื่ออธิบาย โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัย ทั้งเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและเพื่อการอธิบายเนื้อหาได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์มากที่สุด

ผลการวิจัยที่ได้รับซึ่งอธิบายไปในบทก่อนหน้าทั้งในส่วนของการวิจัยเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์ล้วนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น จึงทำให้ได้ข้อสรุปซึ่งเป็นการยืนยันว่า นโยบายประชานิยมเป็นสาเหตุที่ทำให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเกิดความบกพร่องในการตอบสนองความต้องการของกลุ่มคนในสังคมจริงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ในบทที่หนึ่ง โดยความบกพร่องของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นจากการใช้นโยบายประชานิยมมีดังต่อไปนี้

5.1.1 อำนาจทางการเมืองถูกผูกขาดอยู่ที่กลุ่มทุนใหม่และกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า

นโยบายประชานิยมได้ทำให้เกิดระบบอุปถัมภ์แบบใหม่คือ รัฐอุปถัมภ์ ซึ่งจับคู่การอุปถัมภ์ระหว่างรัฐบาล (กลุ่มทุนใหม่) กับกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า รัฐบาลกลายเป็นผู้อุปถัมภ์กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าโดยตรง ซึ่งนับเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของระบบอุปถัมภ์โดยนายทุนแบบเดิมที่มีคู่การอุปถัมภ์คือกลุ่มคนชนชั้นกลาง (กลุ่มทุนเก่า) กับกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า การจับคู่การอุปถัมภ์แบบใหม่นี้ส่งผลให้การประสานผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มคนชนชั้นกลางกับกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าสิ้นสุดลง กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าได้ใช้อำนาจและอิทธิพลทางสังคมของพวกตน (นั่นคือการมีเครือข่ายทางสังคมที่เหนียวแน่นและการเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ของประเทศ) ในการเลือกตั้งเพื่อให้ได้มาซึ่งรัฐบาลกลุ่มทุนใหม่ที่สามารถตอบสนองความต้องการของพวกตนได้อย่างแท้จริง มิใช่เพื่อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กับกลุ่มคนชนชั้นกลางที่เป็นกลุ่มทุนเก่าเหมือนเช่นที่เคยเป็นมาในอดีต กลุ่มคนชนชั้นกลางจึงสูญเสียฐานเสียงจากกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าที่เคยใช้เพื่อผลักดันกลุ่มการเมืองที่เป็นพวกพ้องของพวกตนในการเข้าไปเป็นรัฐบาล และด้วยความที่เป็นกลุ่มคนส่วนน้อยในสังคมจึงมีอาจใช้ฐานเสียงของพวกตนในการผลักดันกลุ่มการเมืองของพวกตนเข้าไปดำรงตำแหน่งรัฐบาลได้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้อำนาจทางการเมืองได้ถูกผูกขาดโดยกลุ่มทุนใหม่และกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าเพียงกลุ่มเดียว ปรากฏการณ์นี้

ได้แสดงให้เห็นว่าอำนาจทางการเมืองที่กลุ่มคนชนชั้นกลางเคยมีอยู่ได้ถูกช่วงชิงไปโดยกลุ่มทุนใหม่ และกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า

5.1.2 เกิดความขัดแย้งด้านการจัดสรรทรัพยากรระหว่างกลุ่มคนชนชั้นกลางกับกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า

นโยบายประชานิยมได้ทำให้เกิดปัญหาในการจัดสรรทรัพยากรที่ไม่ลงตัวระหว่างกลุ่มคนชนชั้นกลางกับกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าอันเนื่องมาจากการมุ่งเน้นตอบสนองความต้องการของกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าเพียงฝ่ายเดียว กลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าจึงเป็นกลุ่มคนเพียงกลุ่มเดียวที่ได้รับผลประโยชน์จากนโยบาย มิใช่เพียงแค่นั้น เพราะการจัดสรรทรัพยากรในข้างต้นนั้นเป็นการช่วงชิงทรัพยากรที่กลุ่มคนชนชั้นกลางเคยถือครองอยู่เดิม ด้วยเหตุนี้ กลุ่มคนชนชั้นกลางจึงมิใช่เพียงกลุ่มคนที่มีได้ผลประโยชน์จากนโยบายเท่านั้น ทว่ายังเป็นกลุ่มคนที่สูญเสียผลประโยชน์จากนโยบายด้วย เช่นเดียวกัน โดยผลกระทบที่กลุ่มคนชนชั้นกลางได้รับจากนโยบายประชานิยมนั้นถูกแสดงออกมาในรูปแบบต่างๆ เช่น การถูกแทรกแซงทางธุรกิจ การถูกเอาเปรียบด้านการใช้เงินภาษี การถูกบีบบังคับในด้านอาชีพการงาน ฯลฯ สิ่งเหล่านี้คือหลักฐานที่ยืนยันให้เห็นถึงความขัดแย้งในด้านการจัดสรรทรัพยากรระหว่างกลุ่มคนชนชั้นกลางกับกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าที่เกิดขึ้นจากการใช้นโยบายประชานิยม หรือกล่าวโดยง่ายคือ นโยบายประชานิยมเป็นนโยบายที่แบ่งแยกผู้ได้และผู้เสียผลประโยชน์ออกเป็นสองกลุ่มอย่างชัดเจนนั่นเอง

การถูกแย่งชิงอำนาจทางการเมืองและการถูกช่วงชิงทรัพยากรที่เคยถือครองอยู่มาแต่เดิมไป ทำให้กลุ่มคนชนชั้นกลางพบว่าระบบการเมืองที่เป็นอยู่ (การปกครองในระบอบประชาธิปไตย) มีอาจใช้เพื่อตอบสนองความต้องการของพวกตนได้อีกต่อไปและนำมาซึ่งการร่วมมือกับกลุ่มอำนาจเก่าเพื่อโค่นล้มระบบการเมืองที่มีอาจตอบสนองความต้องการของพวกตนได้ลง ซึ่งการรัฐประหารทั้งสองครั้งคือภาพสะท้อนข้อเท็จจริงในข้างต้นได้อย่างชัดเจน

ผลสรุปของการวิจัยที่ได้รับตามที่อธิบายในข้างต้นจึงเป็นผลสรุปที่สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ในบทที่หนึ่งนั่นคือ นโยบายประชานิยมทำให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเกิดข้อบกพร่องจากการไม่สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มคนในสังคมได้อย่างลงตัวอันนำมา

ซึ่งความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนชนชั้นกลางกับกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าและการสิ้นสุดของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทยในที่สุด

5.2 ข้อเสนอแนะของการวิจัย

ผลที่ได้รับจากการวิจัยได้แสดงให้เห็นว่านโยบายประชานิยมเป็นนโยบายที่ไม่สอดคล้องกับบริบทของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทยอันเนื่องมาจากการก่อให้เกิดการแบ่งแยกและความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างกลุ่มคนชนชั้นกลางกับกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า ซึ่งผลของการวิจัยในข้างต้นได้นำมาสู่ข้อเสนอนี้

ประการที่หนึ่ง: ควรมีการแก้ไขรูปแบบของนโยบายให้มีความเป็นธรรมในการกระจายทรัพยากรอย่างทั่วถึง

เนื่องจากประเทศไทยมีปัญหาเรื่องการจัดสรรทรัพยากรที่ไม่เป็นธรรมที่เป็นมาตั้งแต่อดีต นโยบายในช่วงก่อนหน้าพรรคไทยรักไทยเป็นนโยบายที่มุ่งตอบสนองเพียงความต้องการของกลุ่มคนชนชั้นกลาง (การรักษาอำนาจและอิทธิพลทางเศรษฐกิจ) ทว่าด้วยกลไกของระบบอุปถัมภ์จึงทำให้ความต้องการของกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า (การได้รับโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทรัพยากร) ยังพอได้รับการตอบสนองอยู่บ้าง ระบบการเมือง (การปกครองในระบอบประชาธิปไตย) จึงยังสามารถดำรงอยู่และดำเนินต่อไปได้ กระทั่งเมื่อมาถึงช่วงพรรคไทยรักไทยซึ่งนโยบายประชานิยมได้ถูกนำมาใช้ก็มุ่งตอบสนองเพียงความต้องการของกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าและทำลายระบบอุปถัมภ์ลง ระบบการเมืองจึงกลายเป็นระบบที่ทำการจัดสรรทรัพยากรให้เพียงกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้าเพียงกลุ่มเดียว ในขณะที่กลุ่มคนชนชั้นกลางถูกแย่งชิงหรือเบียดบังโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรที่เคยมีอยู่ในอดีตไปอันทำให้กลุ่มคนชนชั้นกลางแสดงการต่อต้านและโค่นล้มระบบการเมืองที่เป็นอยู่ลงในที่สุด ด้วยเหตุนี้ การแก้ไขรูปแบบนโยบายให้มีความเป็นธรรมในการกระจายทรัพยากรอย่างทั่วถึงจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะคลี่คลายปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้

ประการที่สอง: ควรมีการแก้ไขระบบการเมืองให้เป็นระบบที่เปิดโอกาสให้กลุ่มคนทุกกลุ่มสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างเท่าเทียมกัน

ตลอดช่วงเวลาของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทยนับตั้งแต่ พ.ศ.2475 เป็นต้นมา อำนาจทางการเมืองมักจะถูกผูกขาดอยู่ที่กลุ่มคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น โดยในช่วงแรกอยู่ที่กลุ่มข้าราชการ จากนั้นก็เปลี่ยนผ่านมาสู่กลุ่มทุนเก่าและกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้า ตามลำดับ ทุกการเปลี่ยนผ่านของอำนาจนั้นล้วนเป็นการเปลี่ยนผ่านที่กลุ่มคนกลุ่มใหม่เป็นผู้ผูกขาดอำนาจทั้งสิ้น สิ่งที่เกิดขึ้นนี้แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยยังมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น การแก้ไขระบบการเมืองให้เป็นระบบที่เปิดโอกาสให้กลุ่มคนทุกกลุ่มสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างเท่าเทียมกันจะทำให้อำนาจทางการเมืองไม่ตกอยู่กับกลุ่มคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นการเฉพาะและนำไปสู่การร่วมมือกันในการเมืองของกลุ่มคนทุกกลุ่มซึ่งเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีประสิทธิภาพ

5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยที่ดำเนินการในช่วงเวลาที่สถานการณ์ทางการเมืองไม่ปกติและมีเพียงผู้วิจัยเป็นผู้ปฏิบัติการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยข้อจำกัดในข้างต้นจึงทำให้เนื้อหาของงานวิจัยนี้อาจยังไม่สามารถศึกษาค้นคว้าและให้การอธิบายในประเด็นปัญหาทุกมิติได้อย่างครบถ้วน ด้วยเหตุดังกล่าวจึงนำมาซึ่งข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปตามรายละเอียดต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง: ควรมีการศึกษาค้นคว้าผลกระทบของนโยบายประชานิยมที่มีต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในมิติอื่นนอกจากประเด็นเรื่องการจัดสรรทรัพยากรและระบบการเมือง

ประการที่สอง: ควรมีการศึกษาค้นคว้าสาเหตุความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนชนชั้นกลางกับกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้านอกจากนโยบายประชานิยม

ประการที่สาม: ควรมีการศึกษาค้นคว้าผลประโยชน์และความคาดหวังของกลุ่มคนชนชั้นกลางและกลุ่มคนชนชั้นรากหญ้านอกจากเรื่องการรักษาอำนาจและอิทธิพลทางเศรษฐกิจและการได้รับโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายการอ้างอิง

- Akkerman, T. (2012). Populism. *Encyclopedia of Global Studies*, 3, 1357-1359.
- Canovan, M. (2001). Populism. *Encyclopedia of democratic*, 674-679.
- Peri, Y. (2012). Populism. *Encyclopedia of Global Studies*, 2, 625-626.
- Rudiger Dornbusch, & Sebastian Edwards. (1990). *The Macroeconomics of Populism in Latin America*. USA: University of Chicago Press.
- Sociology 250. (2003). Social Class and Class Structure. Retrieved 5 พฤษภาคม 2561, from University of Regina <http://uregina.ca/~gingrich/250j3103.htm>
- Weyland, K. (1999). Neoliberal populism in Latin America and eastern Europe. *Comparative Political Studies*, 31(379-401).
- กมลชัย บัวสาย, & คณະ. (2557). การใช้ประโยชน์เงินกองทุนหมู่บ้านในการแก้ปัญหาหนี้สินนอกระบบของเกษตรกร. *แก่นเกษตร*, 42.
- เกษียร เตชะพีระ. (2550). จากระบอบทักษิณสู่รัฐประหาร 19 กันยายน 2549: วิฤตประชาธิปไตยไทย. Retrieved from กรุงเทพฯ:
- จิตติมา อานสกุลเจริญ. (2558). ชนชั้นและยุคสมัยการเมืองการปกครองไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 5(1), 7 – 15.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2526). *ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ชาญชัย คุ้มปัญญา. (2560). ความหมายและต้นเหตุประชานิยม. Retrieved 14 ตุลาคม 2560 <http://www.thaipost.net/home/?q=ความหมายและต้นเหตุ-ประชานิยม-populism>
- ฐากร จุลินทร. (2554). แนวคิดและนโยบายประชานิยม. กรุงเทพฯ: เอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนา.
- ทวิพร สุพร. (2556). นีโอกรั้มเชื่อมและการขยายปริมาณตลาดทางความรู้ในทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. *วารสารสังคมศาสตร์*, 9(2), 121 – 144.
- ณัฐนิชาห์ เพิ่มทองอินทร์. (2555). การสื่อสารเพื่อแสวงหาผลประโยชน์สูงสุดของหัวคะแนน : กรณีศึกษาการเลือกตั้งทั่วไปปี 2550 เฉพาะเขตเลือกตั้งที่ 4 จังหวัดอุบลราชธานี. มหาวิทยาลัยเกริก, กรุงเทพฯ.
- ทรงภูมิ พรหมภาพ, & โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2558). ปัจจัยที่ก่อให้เกิดประชานิยมทางการเมืองไทยปี พ.ศ. 2549 – 2553. *วารสารรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, 4(2), 232 – 251.
- ทรงศักดิ์ ทองขำ. (2556). เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการขยายตัวของตลาดการค้าลำไยแห่งใหม่ในเขตจังหวัดจันทบุรี. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, กรุงเทพฯ.

- ทิมข่าว ASTV. (2557a). พระสุเทพรำลึก1ปี กปปส. จะต่อสู้ร่วมกันไปไม่ชนะไม่เลิก. Retrieved 14 ตุลาคม 2557
<http://www.manager.co.th/Home/ViewNews.aspx?NewsID=9570000125464>
- ทิมข่าว ASTV. (2557b). สนธิขึ้นเวทีหน้าช่อง 5 หนุนมวลชนสู้เพื่อปฏิรูปประเทศ – ย้ำทหารต้องออก ไม่เอา นายกฯ คนกลาง. Retrieved 14 ตุลาคม 2560
<http://www.manager.co.th/Politics/ViewNews.aspx?newsid=9570000051775>
- นรนิติ เศรษฐบุตร. (2561). การเลือกตั้ง ส.ส. และการแต่งตั้ง ส.ว. ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2511. Retrieved 5 พฤษภาคม 2561 <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=การเลือกตั้งส.ส.และการแต่งตั้งส.ว.ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพ.ศ.2511>
- นันทวุฒิ พิพัฒน์เสรีธรรม. (2551). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการเกิดขึ้นของประชานิยมในประเทศไทย. วารสาร เศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์, 26(3), 119 - 166.
- เนาวรัตน์ สุขสำราญ. (2557). เปิดใจสุเทพจากหน้า1บางกอกโพสต์. Retrieved 14 ตุลาคม 2560, from โพสต์ทูเดย์ <https://www.posttoday.com/analysis/interview/302501>
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2560). อดีตและอนาคตของพรรคทหาร ประวัติศาสตร์ฉบับย่อ. Retrieved 17 มิถุนายน 2561 <https://www.the101.world/military-party/>
- ประภาส มั่นตะสูตร. (2558). ประสิทธิผลการนำนโยบายประชานิยมไปปฏิบัติในสังคมชนบทไทย. วารสาร บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 8(2), 298 – 308.
- ปรีชาณันท์ นักพ่อน. (2551). นโยบายประชานิยม: กลยุทธ์ทางการตลาดกับการบริหารงานภาครัฐ. Retrieved 14 ตุลาคม 2557, from วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม <https://eoffice.ku.ac.th:8443/eoffice/kuoffice/gen05/gen05-319-2551.pdf>
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. (2529). ปรัชญา และวิธีวิเคราะห์ของเศรษฐศาสตร์การเมือง. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา อุปโยธิน, & สุรีย์ ภาณุจนวนวงศ์. (2542). พ่อค้าและนักธุรกิจกับระบบรัฐสภาไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- เพ็ญศรี ฉรินัง. (2560). การจัดการความรู้ (ด้านงานวิจัย). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- ภาคิน สมมิตร. (2549). ประติมากรรมทักษิณ ก้อนอิฐหรือโอกาส. กรุงเทพฯ: ฐานการพิมพ์.
- มุกดา สุวรรณชาติ. (2560). 2534 – 2535 สืบทอดอำนาจ ได้ฤกษ์ภาพมีพ 2557 – 2562 ถ้ามีเลือกตั้งจะได้อะไร. Retrieved 17 มิถุนายน 2561
https://www.matichonweekly.com/column/article_100936

- ยศ สันตสมบัติ. (2526). จากวานรถึงเทวดา : มาร์กซิสม์และมานุษยวิทยา มาซิสม์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัตพงษ์ สอนสุภาพ, & ประจักษ์ น้าประสานไทย. (2546). *Thanksino's Model* ปฏิรูปความมั่งคั่งสู่ฐานอำนาจใหม่. กรุงเทพฯ: สุทธิเรียพริ้นติ้งเฮาส์.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2550). วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิทยา ศักยาลินันท์. (2533). ปรัชญามาร์กซ์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วินัย รุ่งฤทธิเดช. (2557). การนำโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมมาใช้กับผู้ประกอบการขนาดย่อมในภาคการผลิต. มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.
- วิภาวดี พันธุ์ยางน้อย. (2556). ภูมิทัศน์ทางการเมืองของสังคมชนบทสมัยใหม่ ว่าด้วยการพัฒนา ความเหลื่อมล้ำ การเลือกตั้ง และวาทกรรมการซื้อสิทธิขายเสียง. วารสารวิจัยสังคม, 36(1), 95 – 137.
- วิโรจน์ ณ ระนอง, & อัญญา ณ ระนอง. (2545). รายงานการติดตามประเมินผลการจัดหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ปีที่หนึ่ง (2544-2545) รายงานหลัก.
- เวียงรัฐ เนติโพธิ์. (2546, 19 พฤษภาคม 2546) รัฐคือผู้อุปถัมภ์รายใหม่แทนเจ้าพ่อ. เนชั่นสุดสัปดาห์.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2548). การเมือง การปกครองไทย ยุคเผด็จการ – ยุคปฏิรูป. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สิทธิโชค กลางคุณานนท์. (2552). พัฒนาการและบทบาททางการเมืองของกลุ่มธุรกิจการเมืองไทย. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สิริยา รัตนช่วย. (2550). ผลกระทบของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่อความผูกพันพรรคการเมืองของประชาชนในภาคใต้. Retrieved 5 พฤษภาคม 2561 www.tdw.polsci.chula.ac.th/?...
ผลกระทบของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่อความผูกพันพรรคการเมืองของประชาชนในภาคใต้
- สุเทพ สุนทรเกาส์. (2552). ทฤษฎีมานุษยวิทยาพัฒนาการ มโนทัศน์พื้นฐานและทฤษฎีทางสังคมวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: ดวงกมล พับลิชชิ่ง.

สุนทร ตันมันทอง. (2553). โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า 30 บาทรักษาทุกโรค พ.ศ. 2545 – 2552.

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

สุพจน์ บุญวิเศษ. (2551). หลักรัฐศาสตร์. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วน จำกัด เอ็ม.ที.เพรส.

สุภางค์ จันทวานิช. (2553). ทฤษฎีสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อภิชาติ สถิตนิรมัย, ยุติ มุกดาวิจิตร, & นิติ ภาวีครพันธ์. (2556). ทบทวนภูมิทัศน์การเมืองไทย. เชียงใหม่: สถาบัน
ศึกษานโยบายสาธารณะ.

อภิญา ดิสสะมาน. (2557). การปฏิรูปประเทศไทยกับทางออกวิกฤตการเมืองไทย. วารสารสถาบันพระปกเกล้า,
12(2), 5 – 30.

อรพินธ์ แซ่อึ้ง. (2555). การนำนโยบายการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยไปปฏิบัติ : วิเคราะห์
เปรียบเทียบโครงการบ้านเอื้ออาทรกับโครงการบ้านมั่นคง. วารสารการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน,
19(2), 21-43.

อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. (2553). พลังสีแดง : การจัดตั้งของภาคการผลิตไม่เป็นทางการ. Retrieved 14 ตุลาคม
2557

อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. (2557). การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองของสังคมชนบท: กระบวนการเคลื่อนไปสู่
ประชาธิปไตย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 6(2), 93 –
120.

อัสม่า หวังกุลหล้า. (2553). บทบาททางการเมืองของชนชั้นกลางไทยในขบวนการพันธมิตรประชาชนเพื่อ
ประชาธิปไตยภายใต้ระบอบทักษิณ. วารสารร่มพญักษ์, 28(3), 211 – 249.

อุบลพรรณ กระจ่างโพธิ์. (2553). การเคลื่อนไหวของขบวนการแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ
(นปช.) ช่วงรัฐบาลอภิสิทธิ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2549). ทักษิณา-ประชานิยม. กรุงเทพฯ: มติชน.

เอียวศรีวงศ์, น. (2560). คนชั้นกลางไทยกับประชาธิปไตย. Retrieved 5 พฤษภาคม 2560, from มติชน

https://www.matichon.co.th/columnists/news_427692

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY